

Provincie Noord-Brabant

Bestuursrapportage-I 2026

Provincie Noord-Brabant

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl

Inhoudsopgave.....	3
Leeswijzer.....	4
Samenvatting afwijkingen.....	5
Programma 1 Bestuur en veiligheid	22
Programma 2 Ruimte en wonen.....	37
Programma 3 Water en bodem.....	46
Programma 4 Natuur en milieu.....	58
Programma 5 Economie, Kennis en Talentontwikkeling.....	75
Programma 6 Energie.....	83
Programma 7 Landbouw en voedsel.....	89
Programma 8 Basisinfrastructuur mobiliteit	96
Programma 9 Mobiliteitsontwikkeling	104
Programma 10 Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd	112
Algemeen financieel beleid.....	120
Paragrafen	121
Bedrijfsvoering	121

Leeswijzer

Voor u ligt de eerste bestuursrapportage van 2026 (Burap-I 2026). In deze bestuursrapportage rapporteren wij middels een stoplichtenmodel over de voortgang van de uitvoering van doelstellingen en prestaties tot en met medio maart en lichten we de voortgang van doelstellingen en prestaties nader toe. In het hoofdstuk samenvatting afwijkingen staat de beknopte toelichting van de afwijkingen.

Per programma geven we het verloop van de doelstellingen en prestaties weer, waarbij afwijkingen (stoplichtkleur 'oranje', of 'rood') van de planning nader worden toegelicht. De betekenis van de stoplichtkleuren luidt als volgt:

Bij doelstellingen:

- Groen: doelstelling wordt (naar verwachting) gehaald binnen de gestelde termijn;
- Oranje: in toelichting komt naar voren dat met huidige inzet doelstellingen (wellicht) niet gehaald wordt binnen gestelde termijn. Mogelijk is extra inzet nodig om doelstelling te realiseren;
- Rood: doelstelling wordt zeker niet gehaald binnen gestelde termijn.

Bij prestaties:

- Groen: prestatie wordt (naar verwachting) gerealiseerd dit jaar (90% of meer gerealiseerd);
- Oranje: met huidige inzet wordt prestatie (wellicht) niet gehaald dit jaar. Mogelijk is extra inzet nodig om prestatie te realiseren (van 25% tot 90% gerealiseerd);
- Rood: prestatie wordt (naar verwachting) niet gehaald dit jaar (minder dan 25% gerealiseerd).

5 prestaties/doelstellingen hebben om uiteenlopende gegronde redenen geen stoplichtkleur meegekregen ('stoplichtkleur grijs')

N.B. bovengenoemde percentages bij prestaties dienen als handvat wanneer meerdere activiteiten onder één prestatie vallen.

In de programma's zijn de doelen, prestaties en middelen van de provincie opgenomen:

- Wat willen we bereiken? Dit zijn de doelstellingen die de provincie op lange termijn wil bereiken en onze koers 2030. Doelstellingen worden uitgedrukt in outcome indicatoren;
- Wat gaan we daarvoor doen? Dit zijn prestaties en concrete acties die de provincie op korte termijn onderneemt om onze doelstellingen te realiseren. Prestaties zijn uitgedrukt in output indicatoren;
- Wat mag het kosten? Dit is het overzicht met verloop van de begroting t/m wijziging 3 n.a.v. deze Bestuursrapportage.

Samenvatting afwijkingen

Programma 1 Bestuur en veiligheid

De uitvoering van het programma Bestuur en veiligheid ligt op koers: eenendertig van de zesendertig doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	De Brabantse overheden dragen efficiënt en effectief bij aan de aanpak van maatschappelijke vraagstukken (slagvaardig bestuur).	●
Prestatie	We organiseren bijeenkomsten vanuit de Brabantmakers voor volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren.	●
Prestatie	De regionale samenwerking met gemeenten en waterschappen is versterkt door middel van het organiseren van regionale ontwikkeldagen.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We versterken het democratisch systeem in Brabant door de samenleving eerder en beter bij ons werk te betrekken. We bieden actief ondersteuning aan initiatieven die bijdragen aan onze ambities en versterken bestaande democratische instrumenten. (democratisch bestuur).	●
Prestatie	We stellen een participatieverordening op.	●
Prestatie	We voeren minimaal een generatietoets per jaar uit.	●
Prestatie	We organiseren jaarlijks een jongerentop.	●
Prestatie	We faciliteren een jongerenadviesplatform.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Het interbestuurlijk toezicht zoals de provincie Noord-Brabant dit uitvoert, draagt bij aan een bestendig en veilig Brabant met een sterk openbaar bestuur. Een bestuur waarop de mensen kunnen vertrouwen (rechtmatig bestuur). <ul style="list-style-type: none"><i>Toelichting afwijking: op basis van de huidige inzichten liggen meerdere onderdelen van deze doelstelling achter op schema. Dit geldt voor: financieel toezicht, huisvesting vergunninghouders, informatie- en archiefbeheer en omgevingsrecht.</i>	●
Prestatie	We voeren jaarlijks systematisch toezicht uit op de Brabantse gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen.	●
Prestatie	We organiseren jaarlijks themaonderzoeken en kennisbijeenkomsten vanuit het interbestuurlijk toezicht waarin best practices van gemeenten centraal staan.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We dragen actief bij aan oplossingen ter vergroting van de bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid in de strijd tegen de ondermijnende criminaliteit (veilig en weerbaar bestuur).	●
Prestatie	We verzorgen de workshop 'Samen Weerbaar' voor nieuwe medewerkers.	●
Prestatie	We betrekken de Brabander als bondgenoot om Brabant weerbaarder te maken.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Prestatie	We organiseren bijeenkomsten over de mogelijkheden tot het transformeren of vitaliseren van niet-vitale vakantieparken.	●
Prestatie	De Riskfactory Midden- en West-Brabant wordt voortgezet en een Riskfactory in de veiligheidsregio's Brabant-Noord en Brabant-Zuidoost is verkend.	●
Prestatie	Samen met de Brabantse RIEC's en de Vereniging van Brabantse Gemeenten stimuleren wij de Brabantse gemeenten om de aanpak van ondermijning als speerpunt op te nemen in haar gemeentelijke veiligheidsbeleid.	●
Prestatie	We dragen bij aan een veiliger buitengebied.	●

Gezondheid

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Verbeteren van de ervaren gezondheid van Brabanders. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: doelstelling van drie gezonde levensjaren erbij blijft achter. De levensverwachting in goed ervaren gezondheid stijgt naar verwachting met 1,2 tot 1,3 jaar in de periode 2022–2030.</i> 	●
Prestatie	We organiseren jaarlijks een interne en drie externe bijeenkomsten, wat leidt tot nieuwe samenwerkingen en succesvolle gezamenlijke gezondheidsprojecten.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Bijdragen aan de transitie van Zorg naar Positieve Gezondheid.	●
Prestatie	We zorgen ervoor dat elk begrotingsprogramma minimaal aan een gezondheidsindicator werkt, wat de aandacht voor gezondheidsdoelstellingen binnen ons provinciale beleid vergroot.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Integreren van gezondheid in provinciale programma's en beleid.	●
Prestatie	We werken het Dashboard Gezondheid bij, zodat iedereen de voortgang van gezondheidsdoelstellingen helder en actueel kan volgen. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: de rapportage gaat voortaan plaatsvinden via de Staat van Brabant.</i> 	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Bijdragen aan de transitie van Zorg naar Positieve Gezondheid.	●
Prestatie	We zorgen ervoor dat elk begrotingsprogramma minimaal aan een gezondheidsindicator werkt, wat de aandacht voor gezondheidsdoelstellingen binnen ons provinciale beleid vergroot.	●

Brede welvaart

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Brede welvaart als denk- en doekader integreren in al ons beleid.	●
Prestatie	We vergroten het inzicht in verwachte neveneffecten van beleid.	●
Prestatie	We zetten brede welvaart als leidraad voor het voeren van het juiste gesprek.	●
Prestatie	We bepalen streef en drempelwaarden.	●
Prestatie	We vergroten het inzicht in brede welvaart per regio.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We investeren in concrete brede welvaartsuitdagingen en projecten.	●
Prestatie	We definiëren cross-over projecten door samen te werken met programma's aan het leren toepassen van brede welvaart in de beleidspraktijk.	●
Prestatie	We zetten onze kennis, expertise en ons netwerk in om regio's te sterken in hun aanvraag bij het Rijk – als het gaat om regiodeals.	●
Prestatie	We verkennen een tweede ronde van het Brabant Outcomes Fund.	●
Prestatie	We investeren in regionale projecten met brede samenhang. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: er is inmiddels de eerste subsidie is verstrekt. Nieuwe projecten worden voorbereid. Financiering is voorzien in de tweede helft van 2026.</i> 	●

Programma 2 Ruimte en wonen

De uitvoering van het programma Ruimte en wonen ligt op koers: veertien van de zeventien doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Verbeteren van omgevingskwaliteit.	●
Prestatie	Begeleiden en beoordelen van initiatieven met ruimtelijke impact.	●
Prestatie	Realiseren van voldoende woningen, die aansluiten op de vraag.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Realiseren van voldoende woningen, die aansluiten op de vraag. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: Naar verwachting worden er in Brabant in 2026 iets meer dan 12.000 nieuwbouwwoningen opgeleverd. Ook op andere manieren wordt er nieuwe woonruimte gecreëerd, bijvoorbeeld door het herbestemmen van leegstaande kantoren, winkels en ander vastgoed. Op basis van gegevens over de laatste jaren wordt ingeschat dat er door dergelijke transformaties zo'n 2.750 woningen bijkomen. Bij elkaar komt de bruto 26 voorraadtoename dit jaar dan uit op tussen de 14.500 en 15.000 woningen. Omdat er, vooral door sloop, ook woningen aan de voorraad worden onttrokken – gemiddeld jaarlijks rond de 2.000 – zal de netto groei in 2026 uitkomen op ca. 12.500 - 13.000 woningen. Met dergelijke groeicijfers lijkt de opwaartse lijn uit 2025 zich ook dit jaar door te zetten</i> 	●
Prestatie	Ondersteunen van versnelling woningbouw.	●
Prestatie	Monitoren, herijken en bijdragen aan realisatie van de Regionale Woondeals.	●
Prestatie	Stimuleren van het benutten bestaande voorraad.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Zorgdragen voor duurzame en toekomstbestendige werklocaties in Brabant.	●
Prestatie	Uitvoeren en verdiepen project 'Grote Oogst'.	●
Prestatie	Ondersteunen van campussen en overige strategische werklocaties.	●
Prestatie	Actualiseren van (regionale) afspraken bedrijventerreinen.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Integraal werken aan het toekomstbestendig maken van het stedelijk netwerk.	●
Prestatie	Gezamenlijk met partners realiseren uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant.	●
Prestatie	Mogelijk maken van stedelijke gebiedsontwikkelingen binnen de 12 grootste steden.	●
Prestatie	Uitvoeren en doorontwikkelen kennisprogramma gebiedstransformaties.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Het verminderen van de stikstofuitstoot uit Brabantse bronnen om de stikstofdepositie op Natura2000 te reduceren, zodat vergunningverlening voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen weer mogelijk wordt.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
	<ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: hier is te zien dat de stikstofemissie in Noord-Brabant daalde van 25,0 naar 24,0 kiloton tussen 2022 en 2023. Op basis van de laatste landelijke cijfers is deze daling echter niet voldoende om de vergunningverlening weer op gang te brengen. Daarom worden vanuit de BOS 2.0 zeventien mogelijke aanvullende maatregelen uitgewerkt.</i> 	
Prestatie	<p>Uitvoeren Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: onderzoek vindt plaats naar zes (van de zeventien) mogelijk aanvullende maatregelen. Meer informatie over de voortgang van de onderzoeken is terug te vinden in de Statenmededeling Update actualiteiten stikstof Q1 2026. Ook hebben we ons gericht op het vastleggen, wegen en prioriteren van nieuwe ideeën voor maatregelen, samen met de resterende 11 mogelijke aanvullende maatregelen met de selectie.</i> 	●

Programma 3 Water en bodem

De uitvoering van het programma Water en bodem loopt achter: tien van de achttien doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Voldoende water. Niet te weinig diep en ondiep grondwater en oppervlaktewater met optimale zoetwaterbeschikbaarheid en waterverdeling in geval van extreme droogte, en niet te veel oppervlaktewater, om ernstige regionale wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: in het diepe grondwater bestaat geen evenwicht tussen aanvulling en onttrekking; het grondwaterlichaam Slenk diep Maas voldoet niet aan de KRW-norm. Grondwaterstanden staan te laag voor een goede toestand van grondwaterafhankelijke natuurgebieden. De drinkwatervoorziening is momenteel gegarandeerd, maar komt zonder aanvullende maatregelen verder onder druk.</i> 	
Prestatie	Voldoende drinkwater.	
Prestatie	Verdrogingsaanpak natte natuurgebieden. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: bij de tweede bestuursrapportage kan een beter inzicht gegeven worden voor de te verwachten prestaties tot en met 2028. Medio april dienen de waterschappen namelijk hun plannen in bij de provincie voor de projecten die uiterlijk eind 2028 gerealiseerd worden.</i> 	
Prestatie	Zuidwestelijke Delta en Geopark Peelhorst en Maasvallei.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Schoon water. Schoon grond- en oppervlaktewater voor onze volksgezondheid en natuur, conform de normen van de Kaderrichtlijn Water; het voorkomen van verontreiniging en het beschermen van diepe grondwatervoorraden. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: de waterkwaliteit voldoet op veel locaties nog niet aan de wettelijke KRW-normen. Het is zeer waarschijnlijk dat Brabant in 2027 niet aan alle doelen voldoet. Milieuvreemde stoffen, met name bestrijdingsmiddelen en PFAS, worden vrijwel overal in het grondwater aangetroffen. Nieuwe EU-normen voor PFAS zullen de chemische toestand van het grondwater naar verwachting verder onder druk zetten.</i> 	
Prestatie	Schoon drinkwater.	
Prestatie	Schoon grondwater.	
Prestatie	Schoon oppervlaktewater. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: bij de tweede bestuursrapportage kan een beter inzicht gegeven worden voor de te verwachten prestaties tot en met 2028. Medio april dienen de waterschappen namelijk hun plannen in bij de provincie voor de projecten die uiterlijk eind 2028 gerealiseerd worden.</i> 	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Veilig water. Veiligheid tegen hoogwater in het hoofdwatersysteem en het regionaal watersysteem.	
Prestatie	Toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Prestatie	Uitvoeren Deltaprogramma Maas. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: bij de tweede bestuursrapportage kan een beter inzicht gegeven worden voor de te verwachten prestaties tot en met 2028. Medio april dienen de waterschappen namelijk hun plannen in bij de provincie voor de projecten die uiterlijk eind 2028 gerealiseerd worden.</i> 	
Prestatie	Ruimtelijke inbedding en goedkeuringsbevoegdheid GS bij versterking van primaire dijken.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Vitale bodem. Vergroten van de vitaliteit, sponswerking, resistentie tegen ziekten en natuurlijk productievermogen van de bodem voor duurzame landbouw en biodiversiteit. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: voor vitale bodem ontbreken nog breed geaccepteerde normen en zijn effecten van maatregelen pas na meerdere jaren merkbaar. De nieuwe EU-Richtlijn Bodemmonitoring verplicht lidstaten tot een geharmoniseerd monitoringsysteem. Elke lidstaat heeft tot 1 december 2028 om de Europese wetgeving te vertalen naar nationale wetgeving.</i> 	
Prestatie	Met agrarische ondernemers bodemverbeteringsmaatregelen doorvoeren in landbouwgebieden.	
Prestatie	Organiseren kennisuitwisseling voor agrariërs.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Klimaatadaptatie. Aanpassen aan klimaatverandering in alle domeinen van het provinciale waterbeleid. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: de voorgenomen projecten verlopen volgens schema koers op de korte termijn. Op de lange termijn is het behalen van de klimaatbestendige inrichting in 2050 onzekerder, omdat klimaatverandering sneller verloopt dan verwacht.</i> 	
Prestatie	Bewustwording, samenwerking en verankering 'klimaatbestendig handelen'. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: dit vergt continue inspanning voor wat betreft verankering in alle provinciale programma's. We verwachten dat er eind 2027 in elk (relevant) programma een vorm van borging van klimaatadaptatie-activiteiten heeft plaatsgevonden en dat er inzicht is wat in de periode daarna kan of moet gebeuren. De mate van volwassenheid in adaptatiebeleid en -uitvoering zal eind 2027 per programma (sterk) verschillen, vandaar de oranje indicator.</i> 	
Prestatie	Concrete aanpak in projecten en gebieden.	

Programma 4 Natuur en milieu

De uitvoering van het programma Natuur en milieu loopt achter: negentien van de zesendertig doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Natuur

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Natuurnetwerk Brabant ingericht, verbonden en beheerd. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: naar verwachting zullen nog niet alle NNN-gronden beschikbaar zijn in 2030. Het vrijwillig verwerven van gronden verloopt moeizaam door stijgende grondprijzen en onzekerheid over rijksbeleid.</i> 	
Prestatie	Realisatie Natuurnetwerk Brabant: grondverwerving / functieverandering.	
Prestatie	Realisatie Natuurnetwerk Brabant: inrichting. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: valt de realisatie naar verwachting enkele honderden hectares lager uit voor 2026 dan gepland. In 2027 wordt echter een realisatie van ongeveer 1.000 ha verwacht (cumulatief 9.800 ha), beduidend meer dan gepland.</i> 	
Prestatie	Realisatie ecologische verbindingzones. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: valt de realisatie naar verwachting iets lager uit voor 2026 (cumulatief 420 ha) uit dan gepland.</i> 	
Prestatie	Beheer van het Natuurnetwerk.	
Prestatie	Realisatie Faunapassages.	
Prestatie	Kwaliteit van het Natuurnetwerk.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	N2000-gebieden hersteld en versterkt. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: uit de natuurdoelanalyses (NDA's) 2023 blijkt dat het huidige maatregelenpakket onvoldoende is om voor alle habitattypen en soorten de instandhoudingsdoelen te behalen. Daarom werkt Brabant daarnaast aan aanvullende maatregelen die nodig zijn om zowel de stikstofdepositie verder te reduceren als het natuurherstel te versterken. De natuurherstelmaatregelen worden versneld uitgevoerd.</i> 	
Prestatie	Verbeteren kwaliteit en kwantiteit van habitattypen en soorten.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Bossen aangelegd en gerevitaliseerd. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: de beschikbare middelen zijn op de lange termijn vooralsnog onvoldoende om de gestelde doelen te bereiken. Met extra middelen via de Perspectiefnota 2025 en rijksmiddelen worden momenteel forse stappen gezet.</i> 	
Prestatie	Bosuitbreiding en bosvorming.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Biodiversiteit beschermd. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: de biodiversiteit staat ook buiten de Natura 2000-gebieden. Maatregelen zijn erop gericht om kwetsbare soorten te behouden, maar het resultaat daarvan is met name mede afhankelijk van de mate waarin de transities naar een duurzame</i> 	

Soort	Omschrijving	Kleur
	<i>landbouw en energievoorziening en naar een natuurinclusieve samenleving effect sorteren.</i>	
Prestatie	Behouden stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting: de index wordt elke twee jaar bepaald. Voor de index van 2026 worden de meetgegevens van 2025 en 2026 gebruikt op basis waarvan dan in Q1 2027 de index 2026 zal worden bepaald en gerapporteerd.</i> 	●
Prestatie	Stoppen achteruitgang van kenmerkende soorten van het boerenland. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: de index wordt elke twee jaar bepaald. Voor de index van 2026 worden de meetgegevens van 2025 en 2026 gebruikt op basis waarvan dan in Q1 2027 de index 2026 zal worden bepaald en gerapporteerd.</i> 	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Basisvoorwaarden op orde: lucht-, water- en bodemkwaliteit. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: de prognose is dat het percentage stijgt naar circa 17% in 2030. Daarmee blijft ongeveer 83% van het stikstofgevoelige oppervlakte overbelast met stikstof. Wij verwachten de volgende actualisatie van de landelijke stikstofcijfers van het RIVM met u in het najaar van 2026 te kunnen delen.</i> 	●
Prestatie	Reductie van emissie van stikstof. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting: hier wordt verwezen naar programma 2 Ruimte en wonen voor de indicatoren uit de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS).</i> 	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Natuur meewegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen.	●
Prestatie	Opstellen plannen voor een 'Natuurinclusief Brabant'. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting: wordt meegenomen binnen bestaande programma's en samenwerkingen. Er wordt niet gewerkt met afzonderlijke plannen. Het aantal plannen in uitvoering is op dit moment nog niet te kwantificeren.</i> 	●
Prestatie	Natuurinclusief ontwikkelen, bouwen en beheren.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Behoud, herstel en ontwikkeling van landschappen.	●
Prestatie	Aanleg en herstel van landschapselementen.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Meer groen in de directe omgeving.	●
Prestatie	Stimuleren vergroening van de wijk.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Versterken van de beweging van vergroening.	●
Prestatie	Stimuleren van het aantal actieve 'groene' vrijwilligers.	●

Milieu

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	<p>Zeer zorgwekkende stoffen: Brabantse burger wordt in 2030 minder blootgesteld aan ZZS en pZZS dan in 2023. De emissies van ZZS en pZZS door bedrijven naar water, bodem en lucht zijn in 2030 gehalveerd ten opzichte van 2023.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: geldt dat bedrijven verplicht om gegevens over ZZS-emissies zelf in een nieuwe nationale database te zetten. Deze database wordt nu geëvalueerd en wordt naar verwachting in 2027 openbaar.</i> 	
Prestatie	Zeer zorgwekkende stoffen: minimalisatieverplichting voor provinciale bedrijven.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	<p>Luchtkwaliteit: 50% gezondheidswinst uit Brabantse bronnen ten opzichte van 2016.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: geldt dat de verwachte concentraties voor NO₂ en PM_{2,5} volgens het scenario met aanvullende maatregelen niet worden behaald.</i> 	
Prestatie	Luchtkwaliteit: gezondheidswinst door schonere lucht.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Geluid: Nieuwe geluidshindersituaties voorkomen en hinder van bestaande overlastsituaties terugdringen.	
Prestatie	Geluid: beperken van geluidsoverlast voor Brabanders.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	<p>Geur: Voor bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag wordt voldaan aan de grenswaarden, zoals opgenomen in de beleidsregel industriële geur. Voor geur veehouderij geldt dat de cumulatieve geurhinder of achtergrondbelasting op geurgevoelige objecten in de bebouwde kom niet hoger is dan 12% en in het buitengebied niet hoger dan 20%.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: over 2025 was een toename te zien het aantal klachten.</i> 	
Prestatie	<p>Geur: aantal klachten over geurhinder.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: in 2025 was sprake van een verhoging. Omgevingsdiensten gaan na of dit een incidentele verhoging betreft.</i> 	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) leveren een bijdrage aan een gezonde fysieke leefomgeving en daarmee een bijdrage aan een goed werk- en leefklimaat.	
Prestatie	<p>De vergunningverlening, het toezicht en de handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: is als gevolg van Natura 2000 wetgeving nog niet op orde als gevolg van de vastgestelde natuurdoelanalyses en de uitblijvende maatregelen op Rijksniveau.</i> 	

Programma 5 Economie, Kennis en Talentontwikkeling

De uitvoering van het programma Economie, kennis en talentontwikkeling ligt op koers: elf van de dertien doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Brabant is een vooraanstaande speler in het Europese innovatiesysteem. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: Brabant is gezakt naar positie 26 in de Regional Innovation Scoreboard, terwijl de doelstelling een top-15 notering in 2030 betreft. De totaalscore is wel verbeterd, maar andere Europese regio's groeien sneller.</i> 	
Prestatie	Stimuleren en faciliteren van het Brabantse MKB om innovatieve producten op de markt te brengen die bijdragen aan (een van de) vijf missies of de ontwikkeling van sleuteltechnologieën.	
Prestatie	Mogelijk maken en stimuleren van doorbraken en toepassingen van nieuwe technologieën door de ontwikkeling van nieuwe Brabantse coalities en de uitbouw van bestaande coalities.	
Prestatie	We organiseren internationale innovatie samenwerkingen.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Brabant heeft internationaal een uitstekende economische concurrentiepositie. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: onze totaalscore is dus verbeterd, wat betekent dat we op alle indicatoren gezamenlijk zijn gegroeid, maar sommige andere Europese regio's zijn nog sneller gegroeid dan wij.</i> 	
Prestatie	Inspelen op uitdagingen en belemmeringen voor het Brabantse vestigingsklimaat	
Prestatie	Ontwikkelen, benutten en behouden van voldoende talent op alle niveaus	
Prestatie	Versterken van het fundament van de Brabantse data-economie, door inzet op de datamaturiteit van het stuwend MKB, het opleiden en behouden van datatalent, het verbeteren van de digitale infrastructuur en het verhogen van onze cyberweerbaarheid	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	In de Brabantse samenleving plukt iedereen de vruchten van economisch succes.	
Prestatie	Verhogen van de welvaartsniveaus in alle Brabantse regio's door de kracht van de ene regio te verbinden aan de andere regio.	
Prestatie	Opstarten en/of uitvoeren van projecten gericht op innovatie in de zorg en/of preventie (bijdrage programma EKT aan Beleidskader Gezondheid)	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	De Brabantse economie is verregaand circulair. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: sinds 2021 is het gebruik van abiotische grondstoffen met circa 13% is gedaald. Het is onzeker of de doelstelling van 50% reductie in 2030 wordt gehaald. Nieuwe data over 2024 wordt in mei 2026 verwacht.</i> 	
Prestatie	Reduceren van het gebruik van primaire grondstoffen	

Programma 6 Energie

De uitvoering van het programma Energie ligt op koers: acht van de tien doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	In 2030 realiseren we 55% minder CO2-uitstoot in Brabant ten opzichte van 1990. We streven ernaar om in 2050 klimaatneutraal te zijn.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	In 2030 dient de helft van de energie (elektriciteit, warmte en brandstoffen) die in Brabant gebruikt wordt, opgewekt te zijn uit hernieuwbare bronnen, voornamelijk uit Brabant. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: hiervoor geldt dat het Brabantse energieverbruik daalt sinds 2019 naar 232,7 PJ in 2023. De opwek van hernieuwbare energie ligt boven de helft van de 2030-doelstelling, maar wordt belemmerd door netcongestie en ruimtelijke beperkingen. Wachtlijsten voor afname en teruglevering nemen sterk toe. Energiewarmte blijft rond 4%, maar hogere prijzen vergroten vermoedelijk de druk.</i> 	
Prestatie	Ondersteunen gemeenten en faciliteren ontzorgingsloketten.	
Prestatie	Optimaliseren ruimtelijke procedures bij netuitbreidingen.	
Prestatie	Realisatie windparken (vergunningverlening).	
Prestatie	Energyhubs mogelijk maken.	
Prestatie	Verkennen rol van Provincie bij Publiek Warmtebedrijf.	
Prestatie	Opstellen Energieperspectief.	
Prestatie	Stimuleren laadinfra.	
Prestatie	Mobiliteit. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting: deze prestatie staat in relatie tot duurzaam verbouwen en beheren van provinciale infrastructuur en 100% elektrische bussen in concessies in Brabant en is raadpleegbaar in programma 8 Basisinfrastructuur mobiliteit.</i> 	

Programma 7 Landbouw en voedsel

De uitvoering van het programma Landbouw en voedsel ligt op koers: zestien van de tweeëntwintig doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Bevorderen van duurzame en circulaire landbouw.	●
Prestatie	Opstellen plan van aanpak geuremissie en onderzoek naar aansluiten geuremissie landbouw en industrie.	●
Prestatie	Stimuleren van projecten/activiteiten ter verminderen van ammoniakemissies uit stallen (aantal: 4).	●
Prestatie	Uitvoeren maatregelen schone luchtakkoord ter vermindering van de fijnstof emissie.	●
Prestatie	Uitvoeren actieplan gewasbeschermingsmiddelen. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: dit actieplan wordt naar een 100%-versie uitgewerkt. Dit is voorzien voor Q2. Een uitvoeringsplan wordt daarna uitgewerkt. Lopende projecten en voorbereidende gesprekken gerelateerd aan uitvoeringsrichtingen vinden reeds daarop vooruitlopend plaats.</i> 	●
Prestatie	Actualiseren regelgeving aangaande duurzame land- en tuinbouw en gezondheid.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Stimuleren van economisch toonaangevende landbouw- en voedselsector. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: hier geldt dat de Eiwitmonitor 2025 een stilstand laat zien in de eiwitconsumptie. De beweging richting de 50:50 doelstelling voor 2030 lijkt voorlopig tot stilstand te zijn gekomen en hoewel de teelt van boekweit en quinoa in Noord-Brabant de afgelopen jaren duidelijk in opkomst is, is het areaal nog klein.</i> 	●
Prestatie	Bijdrage leveren aan innovatieve projecten per jaar via Landbouw Innovatie Brabant (LIB) (aantal: 30).	●
Prestatie	Uitvoeren van een actiepakket binnen landelijk programma Bean Deal gericht op meer teelt en consumptie van plantaardige eiwitten.	●
Prestatie	Ondersteunen van netwerkorganisaties in de eiwittransitie.	●
Prestatie	Bijdrage leveren aan de Agroproeftuin Noordoost Brabant.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Stimuleren van Natuur- en landschapsinclusieve landbouw. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: voor deze doelstelling geldt dat vanwege een verschil in de berekening van de data kunnen we nog niet precies duiden hoeveel melkveehouders natuurinclusief zijn. We hebben nog geen informatie van akkerbouw- en andere agrarische bedrijven.</i> 	●
Prestatie	Ondersteunen van agrariërs die Natuurinclusief willen (gaan) ondernemen met coaching en via de regeling "Grondfonds Natuurinclusieve Landbouw.	●
Prestatie	Bevorderen van het aantal deelnemers aan de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij.	●
Prestatie	Stimuleren van activiteiten in regionale netwerken om de biologische afzet te vergroten. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: het ministerie van LNVN heeft initiatief genomen door kwartiermakers aan te stellen. Deze zijn ook in Brabant actief. Het ministerie zou in vervolg hierop in 2025 een landelijke</i> 	●

Soort	Omschrijving	Kleur
	<i>subsidieregeling openstellen voor projecten gericht op afzetvergroting, dit is uitgesteld en staat nu gepland voor februari 2026.</i>	
Prestatie	Aanpassen verpachtingsvoorwaarden provinciale gronden t.a.v. het beëindigen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest.	●
Prestatie	Uitvoeren beleidsregels grond voor extensivering en grond voor natuurinclusieve landbouw.	●
Prestatie	Ontwikkelen en uitvoeren overgangsgebiedenbeleid.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Versterken gemeenschapsinclusief. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: in samenwerking met PON Telos is een methode in ontwikkeling waarmee een tweejaarlijks te herhalen onderzoek uitgevoerd. Het eerste (de nulmeting) is in 2026 gereed.</i> 	●
Prestatie	Gezamenlijk met Vereniging Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt (BAJK) uitvoeren van het actieplan jonge boeren.	●
Prestatie	Uitvoeren van activiteiten op het gebied van ontwikkeling van kennis, vaardigheden, voedsel educatie en onderwijsvernieuwing (aantal: 5).	●
Prestatie	Opstellen plan van aanpak Vitaal Platteland. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: het opstellen van het plan van aanpak heeft meer tijd gekost dan gedacht. Momenteel wordt gewerkt aan de afronding. Het plan van aanpak zal in Q2 worden aangeboden.</i> 	●

Programma 8 Basisinfrastructuur mobiliteit

De uitvoering van het programma Basisinfrastructuur mobiliteit loopt achter: vijf van de tien doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We gaan voor een robuust en betrouwbaar mobiliteitssysteem.	
Prestatie	Planmatig beheer en onderhoud provinciale infrastructuur.	
Prestatie	Uitvoering OV-concessies en transitie gedeelde mobiliteit. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: hoewel we zien dat op verschillende punten vooruitgang wordt geboekt, blijft het een zoeken naar de balans tussen de rituitval / punctualiteit enerzijds en het tempo van opschaling anderzijds. Ook het gebruik van het OV blijft nog achter bij de verwachtingen, met name bij studenten.</i> 	
Prestatie	Data, digitalisering en Smart Mobility.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We gaan voor veilige mobiliteit. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: er worden projecten op de N615 en N267 nu voorbereid en in 2027 gerealiseerd. De indicator over de ontwikkeling van het risico op een verkeersongeval met letsel wordt nu opgesteld en de metingen worden verricht. De indicator kan voor het eerst over 2026 worden gerapporteerd.</i> 	
Prestatie	Verkeersveiligheid. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: hiervoor geldt dat zowel in 2023 als in 2024 het aantal verkeersdoden is gedaald. De officiële cijfers 2025 worden medio 2026 gepubliceerd. Toch is het aantal nog steeds veel te hoog, zowel in absolute aantallen als ten opzichte van andere provincies.</i> 	
Prestatie	Sociale veiligheid. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: het aantal OV-incidentmeldingen is in 2025 licht gestegen door meer verwarde personen en betere registratie. Het veiligheidsgevoel bleef gelijk (8,0). Daarnaast is een motie aangenomen over sociale veiligheid en verlichting langs provinciale fietsinfrastructuur inventarisatie loopt.</i> 	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We gaan voor schone, stille en gezonde mobiliteit.	
Prestatie	Duurzaamheid.	
Prestatie	OV concessies. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: eind 2025 is het percentage op 44% uitgekomen. Iets lager dan de doelstelling, vanwege de late levering van ruim 100 elektrische bussen in concessie West-Brabant. Deze zullen voor de zomer 2026 instromen en we verwachten 80% in 2026 een heel eind te halen.</i> 	

Programma 9 Mobiliteitsontwikkeling

De uitvoering van het programma Mobiliteitsontwikkeling ligt op koers: tien van de veertien doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We gaan voor een robuust en betrouwbaar mobiliteitssysteem. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: de onzekerheid over de (termijn van) realisatie van een aantal infrastructurele projecten, zowel op het rijkswegennet als op provinciale wegen, verhogen de druk op het Brabantse mobiliteitssysteem.</i> 	
Prestatie	OV-netwerk.	
Prestatie	Wegennet <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: op basis van de NRD wordt verder toegewerkt naar uiteindelijk een voorkeursalternatief voor de N279 Veghel - Asten. Het besluit hierover wordt in de 1^e helft 2027 verwacht. Er bestaan nog wel zorgen over de termijn van realiseerbaarheid en de bekostiging.</i> 	
Prestatie	(Snel-)fietsrouten netwerk.	
Prestatie	Goederencorridor.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We gaan voor een samenhangend mobiliteitssysteem.	
Prestatie	Ontwikkeling knooppunten / mobiliteitshubs. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: hier geldt dat de beoogde Brainporthubs in de Brainportregio wordt de locatie A2 Best (locatie Carpoolplaats) als eerste voorbereid richting realisatie. Alle andere locaties voor een mogelijke Brainporthub op de 5 andere corridors bevinden zich nog in een studiefase.</i> 	
Prestatie	Mobiliteitspakketten.	
Prestatie	Multimodaal goederenvervoer.	
Prestatie	Smart Mobility.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We gaan voor mobiliteit voor iedereen. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: deze doelstelling laat zien dat de afgelopen jaren een licht oplopende trend voor alle type voorzieningen van het aantal buurten dat niet meer binnen de marge van de afgesproken afstand valt. Dit kan betekenen dat het voor specifieke doelgroepen lastiger wordt om bepaalde voorzieningen te bereiken.</i> 	
Prestatie	Toegang tot mobiliteit.	

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	We gaan voor schone, stille en gezonde mobiliteit.	
Prestatie	Omgevingskwaliteit en leefbaarheid.	

Programma 10 Cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd

De uitvoering van het programma Cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd ligt op koers: drieëntwintig van de vierentwintig doelstellingen/prestaties hebben de groene stoplichtkleur.

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Bevorderen van een passend aanbod.	●
Prestatie	Versterking professionele- en amateurkunst.	●
Prestatie	Ondersteunen bibliotheken.	●
Prestatie	Vertellen van verhalen van Brabant.	●
Prestatie	Bijdragen aan de instandhouding van cultureel erfgoed.	●
Prestatie	Stimuleren van topsportevenementen met maatschappelijke impact.	●
Prestatie	Vergroten van de bekendheid van het aanbod.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Bevorderen van breed en divers aanbod met focus op jongeren (inclusief aanbod).	●
Prestatie	Stimuleren van inclusief cultuuraanbod.	●
Prestatie	Verankeren van cultuureducatie in het onderwijs.	●
Prestatie	Versterken van erfgoedparticipatie.	●
Prestatie	Vergroten mogelijkheden voor uniek sporten/- sporters.	●
Prestatie	Vergroten en verbeteren van het aanbod.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Stimuleren van innovatie en vernieuwing, inclusief talentontwikkeling.	●
Prestatie	Versterking van design, ontwerp en AV/film.	●
Prestatie	Bijdragen aan toptalentontwikkeling Cultuur.	●
Prestatie	Vergroten van private betrokkenheid in de cultuursector.	●
Prestatie	Beheren, vernieuwend presenteren en ontsluiten van collecties.	●
Prestatie	Bijdragen aan de ondersteuning van toptalenten Sport.	●
Prestatie	Versterken innovatie in de sport.	●

Soort	Omschrijving	Kleur
Doelstelling	Bijdrage aan maatschappelijke opgaven. <ul style="list-style-type: none"> <i>Toelichting afwijking: uit een kwalitatieve rapportage blijkt dat organisaties in de vier sectoren via hun reguliere activiteiten bijdragen aan brede welvaart en maatschappelijke opgaven, waarbij creativiteit vaak projectmatig wordt ingezet. Het zichtbaar maken van effecten verschilt per sector. Voor de beweegrichtlijnen geldt dat de streefwaarde nog ver weg zijn en lopen we achter op koers voor deze doelstelling.</i> 	●
Prestatie	Inzetten van verbeeldingskracht, creativiteit en ontwerpkracht.	●
Prestatie	Erfgoed verbinden met ruimtelijke opgaven.	●
Prestatie	Stimuleren dat Brabanders meer gaan bewegen.	●

1 Programma Bestuur en veiligheid

Inleiding

Het realiseren van beleidsdoelstellingen vraagt om slagvaardig bestuurlijk handelen, recht doen aan de democratie en goede samenwerking. De provincie houdt toezicht op de rechtmatige uitvoering van taken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen, draagt bij aan weerbare Brabantse overheden en werkt ook zelf volgens de Brabantse norm weerbare overheid. Daarnaast werkt de provincie, samen met partners, aan gezondheid en brede welvaart. Voor gezondheid richt de provincie zich vooral op het beschermen en bevorderen van een gezonde leefomgeving. Brede welvaart gebruikt de provincie als maatstaf om verder te kijken dan economische groei en ook aandacht te hebben voor de kwaliteit van leven hier en nu en naar de gevolgen voor toekomstige generaties en voor mensen elders.

Slagvaardig, democratisch en rechtmatig bestuur

In 2025 vond de lancering van [Brabantmakers](#) plaats, het nieuwe platform dat professionals in het Brabantse openbaar bestuur verbindt aan praktijkgerichte vraagstukken. Dit jaar staat in het teken van het verder uitbouwen van het platform. Daarbij wordt aangehaakt bij actuele onderwerpen zoals 'professioneel formeren' (in het licht van de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026) en (jongeren-) participatie.

Stond 2025 nog in het teken van de eerste gedachtenvorming rondom de nieuwe participatieverordening, nu kunnen we constateren dat het ontwerp van deze verordening klaar is. Juist gelet op de zorgvuldigheid van het proces is de inhoud van de verordening afgestemd met inwoners en (maatschappelijke) instellingen maar ook interne afstemming heeft plaatsgevonden. Dit vooruitlopend aan de bepalingen in de participatieverordening waaraan we als provinciale organisatie gehouden zijn na inwerkingtreding van die verordening. Het streven is de participatieverordening op 3 juli 2026 ter besluitvorming aan PS voor te leggen.

In de eerste helft van 2026 zullen wij onze zienswijze op de herindeling tot samenvoeging van de gemeenten Best en Oirschot vaststellen en deze, samen met het door de beide gemeenteraden vastgestelde herindelingsadvies, naar de minister van BZK zenden.

Alle Brabantse gemeenten hebben voor begrotingsjaar 2026 repressief toezicht. In de Voorjaarsnota van het Rijk en met de meicirculaire 2025 gemeentefonds zijn gemeenten deels gecompenseerd voor het ravijnjaar 2026. Wel blijft er aanhoudende financiële onzekerheid nu de inschatting bestaat dat vanaf 2028 een nieuw ravijnjaar ontstaat, ook vanwege onzekerheden over de financiering van Jeugdzorg. Daarom is het voor gemeenten een uitdaging ook een sluitende meerjarenbegroting op te stellen. Met het recente aantreden van het nieuwe kabinet is op korte termijn geen verbetering van de balans tussen taken en middelen te verwachten. De huisvesting van vergunninghouders staat onverminderd onder druk.

Veilig en weerbaar bestuur

In samenwerking met de beide RIEC's en andere partners is de Brabantse norm weerbare overheid geactualiseerd, naar een versie 2.0. Deze is voorzien van een handelingskader om gemeenten daarmee nog beter te faciliteren. Zowel bestuurlijk als ambtelijk zijn we nauw betrokken bij de steeds concreter wordende ontwikkeling van een Risk Factory binnen de Veiligheidsregio Brabant-Noord. Eveneens zijn we betrokken bij het aanstaande evaluatietraject van de Risk Factory Midden-West-Brabant. Tijdens de Dutch Design Week in oktober 2025 is Brabant op de Radar gelanceerd, inclusief het meldspel. Er wordt dit voorjaar een nieuwe 'piek' van aandacht gecreëerd via de Landelijke Week tegen Ondernijning. Verder zijn middelen vrijgemaakt om het meldspel kosteloos beschikbaar te stellen aan de eerste tien gemeenten die dit willen inzetten. In het spel worden spelers uitgedaagd om signalen te herkennen en te oefenen met lastige keuzes. De aanpak van vitale vakantieparken is bestendig voortgezet. Net als genoemde Brabantse norm is ook de Risicotaxatietool bedrijventerreinen geactualiseerd en hiervoor wordt een masterclass georganiseerd. Dit naast de gesprekken met gemeenten hierover. Ten aanzien van SSiB zijn we in gesprek met een groot aantal stakeholders over toekomstige verbeteringen in de aanpak, samenwerking en draagvlak.

Gezondheid

Om gezondheid expliciet en consequent te verankeren in ons beleid, werken wij samen met andere programma's aan een Brabant waarin iedereen, jong en oud, gelijke kansen heeft op een gezond leven. In samenhang met andere provinciale programma's hebben wij het afgelopen jaar gerichte stappen gezet om gezondheid structureel te versterken.

Wij hebben het [Brabantse Model Positieve Gezondheid](#) actief geïmplementeerd als kader voor integraal gezondheidsbeleid. Beleidsprogramma's passen dit model systematisch toe om gezondheidskansen en -risico's tijdig te signaleren en mee te wegen in beleidskeuzes. Daarnaast zijn wij actief betrokken bij het dossier gewasbescherming in relatie tot volksgezondheid, met inzet op kennisontwikkeling en zorgvuldige afweging.

Complexe dossiers vragen blijvende inzet. De gezondheidsrisico's rond geitenhouderijen hebben onze voortdurende aandacht. Wij blijven hierover in gesprek met betrokken partijen en dringen bij het Rijk aan op helder landelijk beleid.

Ook zetten wij ons, samen met partners, in voor erkenning en behandeling van mensen met QVS en post-COVID, waaronder de ontwikkeling van een passend behandelcentrum.

De samenwerking met partners is verder versterkt. Op Wereldgezondheidsdag ontvingen wij van Young Professionals Brabant de bundel [Een Gezonde Toekomst in Brabant](#). De signalen hieruit benutten wij in de verdere beleidsontwikkeling. Ook vindt in juni 2026 weer een Dag van de Gezondheid plaats, met als thema een gezonde leefomgeving en gelijke kansen op gezondheid. Tijdens deze bijeenkomst brengen wij overheden, kennisinstellingen, zorgpartners en maatschappelijke organisaties samen om kennis te delen en nieuwe samenwerkingen te stimuleren. Daarmee versterken wij de gezamenlijke inzet op een Brabant waarin inwoners langer in goede gezondheid kunnen leven.

Dashboard Gezondheid

De rapportage over gezondheid vindt voortaan plaats via de [Staat van Brabant](#). Daarmee stappen wij over van een afzonderlijk dashboard naar integrale monitoring binnen één samenhangend instrument, waardoor een apart dashboard gezondheid niet langer nodig is.

Brede welvaart

De Brabantse monitor brede welvaart is doorontwikkeld en combineert de ervaren brede welvaart in Brabant met de objectieve cijfers. Daarnaast is erop ingezet om samen met de regio's de monitor zo in te richten dat deze te gebruiken is voor de regiodeals. Voor gezondheid en jongvolwassenen is dit jaar een verdieping opgenomen in de monitor, omdat gezondheid in de vorige monitor als zeer belangrijke indicator naar boven kwam voor de ervaren brede welvaart.

In 2025 is gewerkt aan de voorbereiding van de inzet van middelen voor het Brabants Outcomes Fund (BOF), dat gericht is op het stimuleren en financieren van sociale innovatie in Brabant. Daarbij is onder meer verkend of het fonds kan worden ondergebracht bij de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) en is een marktonderzoek uitgevoerd. Besluitvorming over de verdere inrichting en inzet van het fonds is voorzien in het voorjaar van 2026.

Wat willen we bereiken?

De Brabantse overheden dragen efficiënt en effectief bij aan de aanpak van maatschappelijke vraagstukken (slagvaardig bestuur).

Indicator:

- In 2027 is het percentage inwoners dat tevreden is over de slagvaardigheid van de provincie toegenomen ten opzichte van 2023.

Uit de rapportage "[Burgerperspectief november 2025](#)" (PON-TELOS) blijkt dat 14% van de Brabanders vindt dat de provincie slagvaardig handelt. In januari 2025 was dat nog 12%. In 2023 bedroeg dit percentage 11%.

Wat gaan we daarvoor doen?

We organiseren bijeenkomsten vanuit de Brabantmakers voor volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal bijeenkomsten vanuit de Brabantmakers	≥4	≥4	≥4	≥4

In de eerste helft van 2026 worden door Brabantmakers al zes bijeenkomsten georganiseerd. Voor achtergrondinformatie wordt u verwezen naar de website van [Brabantmakers](#).

De regionale samenwerking met gemeenten en waterschappen is versterkt door middel van het organiseren van regionale ontwikkeldagen.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal georganiseerde regionale omgevingsdagen	≥8	≥8	≥8	≥8

Tot het zomerreces worden 4 regionale ontwikkeldagen georganiseerd. Totaal worden er in 2026 minimaal acht ontwikkeldagen georganiseerd.

Wat willen we bereiken?

We versterken het democratisch systeem in Brabant door de samenleving eerder en beter bij ons werk te betrekken. We bieden actief ondersteuning aan initiatieven die bijdragen aan onze ambities en versterken bestaande democratische instrumenten (democratisch bestuur).

Indicatoren:

- In 2027 is het percentage inwoners dat tevreden is over het functioneren van de provinciale democratie toegenomen ten opzichte van 2023.
- Het opkomstpercentage in Noord-Brabant bij verkiezingen (BBV-verplichte indicator).

Uit de rapportage "[Burgerperspectief november 2025](#)" (PON-TELOS) blijkt dat 29% van de Brabanders tevreden is over het functioneren van de provinciale democratie. In januari 2025 was dat nog 27%. In 2023 bedroeg dit percentage 19%.

Wat gaan we daarvoor doen?

We stellen een participatieverordening op.

Indicator:

- Uiterlijk 31 juli 2026 wordt een participatieverordening vastgesteld.

De ontwerp-participatieverordening is opgesteld. De definitieve verordening zal naar verwachting op 3 juli 2026 ter besluitvorming aan PS aangeboden worden.

We voeren minimaal een generatietoets per jaar uit.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal generatietoetsen uitgevoerd	≥1	≥1	≥1	≥1

In 2026 zal de Brabantse Generatietoets een plaats krijgen binnen het team Brede Welvaart. Deze activiteit verschuift van het team Jongerenparticipatie naar het team Brede Welvaart. Er wordt binnen het team Brede Welvaart verkend welk instrument het gevolg- en toekomstdenken het beste kan borgen in onze organisatie. Die keuze hangt mede af van de verdere ontwikkeling van de Gevolgenscan en de Generatietoets op Rijksoverheidsniveau. De Brabantse Generatietoets zal mede de basis vormen voor de eigen brede welvaartsaanpak die de komende jaren verder zal worden geconcretiseerd door team Brede Welvaart.

We organiseren jaarlijks een jongerentop.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal georganiseerde jongerentoppen	1	1	1	1

In 2026 wordt weer een jongerentop georganiseerd.

We faciliteren een jongerenadviesplatform.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal adviezen van jongeren	≥2	≥2	≥2	≥2

In 2026 leveren de Young Professionals Brabant, het jongerenadviesplatform van de provincie Noord-Brabant, weer meerdere adviezen op.

Wat willen we bereiken?

Het interbestuurlijk toezicht zoals de provincie Noord-Brabant dit uitvoert, draagt bij aan een bestendig en veilig Brabant met een sterk openbaar bestuur. Een bestuur waarop de mensen kunnen vertrouwen (rechtmatig bestuur).

Indicatoren:

- Er staat geen enkele gemeente onder preventief financieel toezicht (BBV-verplichte indicator).
- Geen enkele gemeente wordt als 'voldoet niet' beoordeeld op het toezichtgebied Huisvesting vergunninghouders.
- Geen enkele lokale overheid wordt als 'voldoet niet' beoordeeld op het toezichtgebied Informatie- en archiefbeheer.
- Geen enkele lokale overheid wordt als 'voldoet niet' beoordeeld op het toezichtgebied Omgevingsrecht.

Financieel toezicht: alle Brabantse gemeenten hebben voor begrotingsjaar 2026 repressief toezicht. De meerjarenramingen geven nog veel onzekerheden.

Huisvesting Vergunninghouders: Taakstelling 1e helft 2026: 2.943. Inclusief restant 2025 bedraagt de totale opgave 3.897 vergunninghouders. Structurele woningkrapte en landelijke beleidsontwikkelingen vergroten de uitvoeringsrisico's. Mogelijke wetwijzigingen kunnen de spanning tussen taakstelling en uitvoeringsinstrumenten vergroten. Toezichtdruk neemt toe in samenloop met nieuwe IBT-taken uit de Wet regie versterking volkshuisvesting.

Informatie- en archiefbeheer: gelet op de resultaten van de afgelopen jaren, is het vermoeden dat dit jaar een beperkt aantal lokale overheden het oordeel 'voldoet niet' zal krijgen.

Omgevingsrecht: medio 2025 is het systematisch onderzoek afgerond.

Zeven gemeenten zijn in 2025 als gevolg van termijnoverschrijding door een niet-tijdige bestuurlijke vaststelling van één of meer U&H-documenten onder actief toezicht geplaatst of bleven onder actief toezicht. Dat overkwam ook een waterschap.

Eén gemeente kreeg in 2025 het eindoordeel 'voldoet niet' op kwaliteit. Dit heeft tevens geleid tot het continueren van het actief toezicht (fase 3A interventieproces) van die gemeente, mede vanwege het weer niet tijdig bestuurlijk vaststellen van één of meer U&H-documenten. Eén gemeente heeft een waarschuwing ontvangen, omdat het eindresultaat op kwaliteit 'voldoet gedeeltelijk' was. De overige 54 gemeenten voldeden voor een groot deel aan de procescriteria voor wat betreft kwaliteit. Waar sprake was van herhaalde tekortkomingen hebben veertien gemeenten en één waterschap een verbeterplan opgesteld en dit vóór 1 oktober 2025 toegestuurd. Bij het systematisch onderzoek in 2026 gaan wij na in hoeverre uitvoering is gegeven aan de verbeterpunten uit het verbeterplan.

Op www.brabant.nl/onderwerpen/kwaliteit-openbaar-bestuur/interbestuurlijk-toezicht/ presenteren wij met het dashboard-IBT de prestaties van de Brabantse gemeenten per toezichtgebied. Bij repressief toezicht voeren we periodiek met onze toezichtontvangers vooral gesprekken over onze bevindingen en kijken we gezamenlijk naar de meerwaarde die de provincie kan bieden. Bij een resultaat van 'voldoet niet' gaan wij proactief het gesprek aan met onze toezichtontvangers.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren jaarlijks systematisch toezicht uit op de Brabantse gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen.

Indicator:

- Alle Brabantse gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen ontvangen jaarlijks een beoordeling.

Alle Brabantse gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen ontvangen gedurende dit jaar een beoordeling. Per brief informeren we de toezichtontvangers over het resultaat.

We organiseren jaarlijks themaonderzoeken en kennisbijeenkomsten vanuit het interbestuurlijk toezicht waarin best practices van gemeenten centraal staan.

Indicatoren	2026	2027	2028	2029
Aantal themaonderzoeken	≥1	≥1	≥1	≥1
Aantal kennisbijeenkomsten	≥3	≥3	≥3	≥3

Financieel toezicht organiseert een kennis/regiobijeenkomst voor de contactambtenaren financiën. Voor Huisvesting vergunninghouders zetten we in op kennisdeling en ondersteuning van gemeenten. In 2026 wordt gewerkt aan verdere versterking en doorontwikkeling van het toezicht op de huisvesting vergunninghouders. Informatie- en archiefbeheer organiseert dit jaar één kennisbijeenkomst en werkt door aan het ontwikkelen van risicoprofielen voor effectiever en efficiënter toezicht. Omgevingsrecht: in plaats van de geplande twee regiobijeenkomsten organiseren we dit jaar één kennisbijeenkomst voor alle regio's.

Wat willen we bereiken?

We dragen actief bij aan oplossingen ter vergroting van de bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid in de strijd tegen de ondermijnende criminaliteit (veilig en weerbaar bestuur).

Indicator:

- In 2027 is het percentage inwoners dat vertrouwen heeft in de manier waarop de provincie wordt bestuurd toegenomen ten opzichte van 2023.

Uit de rapportage "[Burgerperspectief november 2025](#)" (PON-TELOS) blijkt dat 41% van de Brabanders vertrouwen heeft in het provinciebestuur. In januari 2025 was dat 40%. In 2023 bedroeg dit percentage 15%.

Wat gaan we daarvoor doen?

We verzorgen de workshop 'Samen Weerbaar' voor nieuwe medewerkers.

Door het periodiek organiseren van deze workshops vergroten we het risicobewustzijn van nieuwe medewerkers.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal voor nieuwe medewerkers georganiseerde workshops 'Samen Weerbaar'	≥8	≥8	≥8	≥8

In de eerste zes maanden van 2026 staan er 6 workshops ingepland.

We betrekken de Brabander als bondgenoot om Brabant weerbaarder te maken

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal georganiseerde piekmomenten communicatie	≥2	≥1		

Met 'Brabant op de Radar' wordt er gewerkt in communicatiepieken. In 2026 vindt de eerste piek plaats in de week van 13 t/m 19 april, de Landelijke Week tegen Ondernijning. De tweede piek in 2026 vindt plaats in het najaar.

We organiseren bijeenkomsten over de mogelijkheden tot het transformeren of vitaliseren van niet-vitale vakantieparken.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal georganiseerde bijeenkomsten over het vitaliseren van vakantieparken	≥6	≥6	≥6	≥6

Momenteel worden een werkatelier en een symposium voorbereid. Deze zullen later dit jaar plaatsvinden.

De Riskfactory Midden- en West-Brabant wordt voortgezet en een Riskfactory in de veiligheidsregio's Brabant-Noord en Brabant-Zuidoost is verkend.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal bezoekers van de Risk Factory		≥7.500		

Mede door de komst van seniorenscenario's en verbeterde monitoring van deelname door basisscholen neemt het aantal bezoekers gestaag toe. Het aantal aangemelde basisschoolleerlingen lag medio maart 2026 op 5685, en het aantal aangemelde senioren ligt vanaf de opening in september op 1817. Verwachting is dat daardoor de streefwaarde in 2027 zal worden behaald. Met een recent besluit van het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio Brabant-Noord vindt een stapsgewijze en positieve ontwikkeling plaats naar een eigen Risk Factory in die regio. De Veiligheidsregio Zuidoost-Brabant geeft op dit moment voorrang aan andere prioriteiten.

Samen met de Brabantse RIEC's en de Vereniging van Brabantse Gemeenten stimuleren wij de Brabantse gemeenten om de aanpak van ondermijning als speerpunt op te nemen in haar gemeentelijke veiligheidsbeleid.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Percentage Brabantse gemeenten dat ondermijning in haar gemeentelijke veiligheidsbeleid noemt als speerpunt		≥80%		

Dit wordt mede bereikt door actieve promotie en acquisitie van de Brabantse norm weerbare overheid. In maart 2026 is een geactualiseerde versie gepubliceerd (fysiek en digitaal). Gemeenten zijn actief betrokken bij deze actualisatie.

We dragen bij aan een veiliger buitengebied

Op 21 januari hebben wij het Symposium Buitengebied georganiseerd. Het buitengebied is een van de twee hoofdthema's binnen Brabant op de Radar. Verder versterken we via een impulsbijdrage de groene Boa capaciteit van Samen Sterk in Brabant.

Gezondheid

Wat willen we bereiken?

Verbeteren van de ervaren gezondheid van Brabanders.

De provincie heeft de ambitie om drie gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander in 2030 te realiseren.

Indicator:

De Levensverwachting in Goed Ervaren Gezondheid (LGEG) is verhoogd met drie jaren tegen 2030.

De levensverwachting in goed ervaren gezondheid stijgt tussen 2022 en 2030 naar verwachting met 1,2 tot 1,3 jaar. In 2026 is dat 63,5 jaar voor mannen, 62 jaar voor vrouwen. (bron: [VZinfo](#))

Wat gaan we daarvoor doen?

We organiseren jaarlijks een interne en drie externe bijeenkomsten, wat leidt tot nieuwe samenwerkingen en succesvolle gezamenlijke gezondheidsprojecten.

Indicatoren	2026	2027	2028	2029
Aantal interne bijeenkomsten	1	1	1	1
Aantal externe bijeenkomsten	3	3	3	3

In 2026 worden, net als in 2025, vier externe regiobijeenkomsten voor gemeenten georganiseerd en een jaarlijkse Dag van de Gezondheid in het provinciehuis voor alle netwerkpartners.

Wat willen we bereiken?

Bijdragen aan de transitie van Zorg naar Positieve Gezondheid.

Indicator:

- Ieder provinciaal begrotingsprogramma voert in de periode 2024-2027 minstens een project uit dat positieve gezondheid en preventie bevordert.

De projecten zijn opgenomen in de Uitvoeringsagenda Gezondheid en worden uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zorgen ervoor dat elk begrotingsprogramma minimaal aan een gezondheidsindicator werkt, wat de aandacht voor gezondheidsdoelstellingen binnen ons provinciale beleid vergroot.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal gezondheidsindicatoren per begrotingsprogramma	≥1	≥1	≥1	≥1

Ieder begrotingsprogramma heeft in de begroting 2026 een of meer indicatoren voor gezondheid opgenomen.

Wat willen we bereiken?

Integreren van gezondheid in provinciale programma's en beleid.

Indicator:

- Provinciale programma's bevorderen de ervaren gezondheid en voorkomen negatieve gezondheidseffecten.

 Programma's bevorderen gezondheid vooral door bij te dragen aan een gezonde leefomgeving, het stimuleren van beweging en sociale verbinding. Zo werken we aan het voorkomen van gezondheidsproblemen en het versterken van ervaren gezondheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken het Dashboard Gezondheid bij, zodat iedereen de voortgang van gezondheidsdoelstellingen helder en actueel kan volgen.

Indicator:

- Het [Dashboard Gezondheid](#) up-to-date houden om de actuele voortgang in gezondheidsdoelstellingen van de begrotingsprogramma's te laten zien.

 De rapportage gaat voortaan plaatsvinden via de [Staat van Brabant](#). Daarmee vervalt de toegevoegde waarde van een apart dashboard gezondheid.

Brede Welvaart

Dat elke provinciale inspanning op zoveel mogelijk thema's van brede welvaart een positief effect heeft en op zo min mogelijk thema's een negatief effect.

Wat willen we bereiken?

Brede welvaart stevig op de agenda zetten en samen met partners verder betekenis geven.

Indicatoren:

- Er zijn ten minste drie regio's als partner aangesloten bij de Academische Werkplaats.
- Jaarlijks organiseren we één themabijeenkomst besturen op brede welvaart voor Brabantse bestuurders
- Jaarlijks organiseren we vier themabijeenkomsten voor het praktijknetwerk brede welvaart.

 Begin 2026 hebben een Spotlightsessie met als thema 'Hoe maken we elders dichtbij?' en een online bijeenkomst (be)sturen op Brede Welvaart plaatsgevonden. In juni wordt een spotlightsessie georganiseerd met als thema Versterken van bewonersinitiatieven.

Wat gaan we daarvoor doen?

We versterken de regionale kennisinfrastructuur brede welvaart.

Indicator	2026	2027	2028	2029
-----------	------	------	------	------

Aantal regio's als partner aangesloten bij de Academische werkplaats	≥3	≥3	≥3	≥3
--	----	----	----	----

Regio Midden is aangesloten. Met drie regio's wordt in 2026 de aansluiting geformaliseerd.

Wat willen we bereiken?

Brede welvaart als denk- en doekader integreren in al ons beleid.

Indicatoren:

- Jaarlijks gaan we aan de slag met en leren van onze eigen brede welvaartsaanpak, waarin we de belangrijkste elementen en aandachtspunten definiëren om met brede welvaart aan de slag te gaan in de beleidspraktijk.
- Jaarlijks wordt de Brabantse Monitor Brede Welvaart gebruikt om inzicht in brede welvaart verder te vergroten.

In 2025 werd gestart met het verder uitbreiden van de Monitor ervaren brede welvaart. In 2026 vindt een verdere verdieping plaats in samenwerking met de regio's en regio deals.

Wat gaan we daarvoor doen?

We vergroten het inzicht in verwachte neveneffecten van beleid

Indicatoren:

- Jaarlijks gaan we aan de slag met en leren van onze eigen brede welvaartsaanpak, waarin we de belangrijkste elementen en aandachtspunten definiëren om met brede welvaart aan de slag te gaan in de beleidspraktijk.
- Deze bestuursperiode ontwikkelen we een afweegkader voor het maken van integrale beleidsafwegingen.
- We ontwikkelen de generatietoets door om toe te kunnen passen in beleidsvoorbereiding en ontwikkeling.

Verschillende zaken zijn uitgewerkt, onder andere het proces rond de generatietoets. En ook elders zijn er relevante zaken ontwikkeld, zoals de gevolgenscan bij het Rijk en de interventiestrategie in een consortium met kennisinstellingen in Midden-Brabant. Deze ontwikkelingen vormen de basis voor de eigen brede welvaartsaanpak. De concretisering van die aanpak zal later plaatsvinden. Ook de komende jaren zal hier nog aan gewerkt worden, waarbij reflecterend leren plaatsvindt: het toepassen, daarvan leren en doorontwikkelen.

We zetten brede welvaart in als leidraad voor het voeren van het juiste gesprek

Indicator:

- We ontwikkelen onze eigen aanpak als het gaat om het inzetten van zinvolle gesprekken met belanghebbenden.

De serious game over brede welvaart en integraal werken is ontwikkeld (samen met de provincies Zuid-Holland en Utrecht). De game wordt in het eerste kwartaal van 2026 opgeleverd en daarna ingezet.

We bepalen streef en drempelwaarden

Indicator:

- Deze bestuursperiode brengen we prioriteit aan in de thema's van brede welvaart. We verduidelijken onze streef- en drempelwaarden.

Om een werkend model te maken op basis van alle wet- en regelgeving, beleidskaders en uitvoeringsagenda's vraagt ontwikkeltijd gezien de complexe materie, zoals ook blijkt uit het adviesrapport van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) Waardevol regeren; Sturen op Brede Welvaart. De slotsom van dit alles is, dat er bij toepassing van het begrip 'brede welvaart' bij het ontwikkelen van overheidsbeleid er in de praktijk nog veel obstakels zijn. Toepassing van het concept maakt de ontwikkeling van overheidsbeleid weliswaar ingewikkelder (omdat er allerlei waarden en belangen expliciet in de besluitvorming moeten worden betrokken), maar het maakt het overheidsbeleid zelf beter, doordat er meer aandacht is voor de samenhang tussen besluiten en daarmee voor de positieve en negatieve effecten van een besluit op de samenleving. Dat komt ook de uitvoering ten goede.

We vergroten het inzicht in brede welvaart per regio

Indicator:

- Jaarlijks wordt de Brabantse Monitor Brede Welvaart gebruikt om inzicht in brede welvaart verder te vergroten.

De Brabantse monitor brede welvaart is doorontwikkeld en combineert de ervaren brede welvaart in Brabant met de objectieve cijfers. Daarnaast is erop ingezet om samen met de regio's de monitor zo in te richten dat deze te gebruiken is voor de regiodeals. Voor gezondheid en jongvolwassenen is in 2025 een verdieping opgenomen in de monitor, omdat gezondheid in de vorige monitor als zeer belangrijke indicator naar boven kwam voor ervaren brede welvaart.

Wat willen we bereiken?

We investeren in concrete brede welvaartsuitdagingen en projecten.

Indicatoren:

- In 2025 verkennen we of de tweede ronde BOF ondergebracht kan worden bij de BOM (indien verkenning succesvol krijgt dit vervolg in 2026 (oprichting) en 2027 (uitvoering)).
- Jaarlijks werkt team brede welvaart in drie cross-over projecten mee in het leren toepassen van brede welvaart in de beleidspraktijk.
- Regio Deals: Iedere regio heeft een Regio Deal die bijdraagt aan de brede welvaart in de regio (vierde, vijfde of zesde tranche).
- We investeren in tenminste 5 innovatieve projecten die positieve impact willen maken op brede welvaart.

Team Brede Welvaart werkt actief aan de uitvoering door deel te nemen aan cross-over projecten, regio's te ondersteunen bij Regio Deals en de inzet van het Brabants Outcomes Fund voor te bereiden. Daarmee stimuleren we initiatieven en projecten die bijdragen aan brede welvaart in Brabant.

Wat gaan we daarvoor doen?

We definiëren cross-over projecten

Indicator:

- Team brede welvaart werkt in drie cross-over projecten mee in het leren toepassen van brede welvaart in de beleidspraktijk.

In 2026 nemen we vanuit brede welvaart deel aan verschillende cross-over projecten, waaronder Powerport Moerdijk, Defensie en 'Brede welvaart, hoe dan?' met de Stedelijke Regio West-Brabant.

We zetten onze kennis, expertise en ons netwerk in om regio's te sterken in hun aanvraag bij het Rijk – als het gaat om regiodeals

Indicator:

- Elke regio heeft een Regio Deal die bijdraagt aan de brede welvaart in de regio.

Alle regio's hebben een deal, laatste convenant is in 2025 getekend.

We verkennen een tweede ronde van het Brabant Outcomes Fund

Indicator:

- In 2025 verkennen we of de tweede ronde BOF ondergebracht kan worden bij de BOM (indien verkenning succesvol krijgt dit vervolg in 2026 (oprichting) en 2027 (uitvoering)).

In 2025 is gewerkt aan de voorbereiding van de inzet van middelen voor het Brabants Outcomes Fund, waarmee sociale innovatie in Brabant wordt gestimuleerd en gefinancierd. Daarbij is verkend of het fonds bij de BOM kan worden ondergebracht en is een marktonderzoek uitgevoerd. Besluitvorming is voorzien in het voorjaar van 2026.

We investeren in regionale projecten met brede samenhang

Indicator	2024 - 2027
Aantal ondersteunde innovatieve bedrijven en projecten	≥5

Begin 2025 is de scope bepaald: het stimuleren van de beweging om systeemknelpunten aan te pakken die de implementatie en opschaling van integrale projecten en ondernemingen belemmeren, waarbij leren in en van de praktijk centraal staat. Inmiddels is de eerste subsidie verstrekt. Momenteel worden nieuwe projecten voorbereid, waarvoor financiering is voorzien in de tweede helft van 2026.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Financieel toezicht:

Een groot deel van de Brabantse gemeenten presenteert in de meerjarenbegroting tekorten. Oorzaak hiervan is de daling van het gemeentefonds vanaf 2028 vanwege de herijking van het gemeentefonds en de onzekerheden in de financiering van jeugdzorg. Dit kan invloed hebben op de uitvoering en intensiteit van financieel toezicht op de begroting 2027 en latere jaren.

Huisvesting Vergunninghouders:

- Het wetgevingsproces rondom het voorgenomen verbod op voorrang bij sociale huur en de wijziging van de Huisvestingswet 2014 is nog niet afgerond. De uiteindelijke vorm en ingangsdatum zijn onzeker.
- De ontwikkeling van de landelijke instroom kan invloed hebben op toekomstige taakstellingen.
- De effectiviteit en snelheid van alternatieve huisvestingsvormen (zoals flexwoningen, kamergewijze verhuur, woningdelen/splitsen) zijn bepalend voor de uitvoerbaarheid van de taakstelling.
- De implementatie van de Wet regie versterking volkshuisvesting kan in de opstartfase leiden tot aanvullende afstemmingsvraagstukken binnen het toezichtdomein.

Wat mag het kosten?

	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Bedragen x € 1.000 Begroting t/m wijz. 3
1. Bestuur en veiligheid			
Lasten	27.362	2.077	29.439
Baten	42	-	42
Saldo baten en lasten	27.320 N	2.077 N	29.396 N

2 Programma Ruimte en wonen

Inleiding

Het programma ligt op koers. De ruimtelijke opgaves zijn echter onverminderd groot en complex. Naar verwachting wordt in 2026 door het Rijk de definitieve Nota Ruimte vastgesteld waarbij het Rijk van plan is hierin nationale ontwikkelrichtingen en keuzes te maken. In de provinciale zienswijze is opgeroepen om de definitieve Nota Ruimte en de bijbehorende landelijke uitvoeringagenda samen met medeoverheden verder te ontwikkelen (zie [Statenmededeling](#)). In 2025 is het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie vastgesteld. De Provincie zal nauw betrokken zijn bij de verdere uitrol én uitvoering. In 2026 wordt gestart met de voorbereidingen en vergunningen (zie ook [Statenmededeling](#)). Ook werken we samen met Rijk en gemeente toe naar vervolgstappen in de complexe ruimtelijke opgave Powerport regio Moerdijk en wordt toegewerkt naar een 'richtinggevend' besluit in juni 2026. De uitvoering van de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat is eind januari officieel van start gegaan waarmee een belangrijke stap wordt gezet voor de natuur, de waterveiligheid en het verkeersveilig en leefbaarder maken van de omgeving (zie [nieuwsbericht](#)).

Na 2 jaar van afnemende groei versnelt de groei van het aantal woningen in Noord-Brabant weer. In 2025 kwamen er netto bijna 12.000 en bruto 14.000 woningen bij, duidelijk meer dan in 2024. Overigens worden landelijk nog steeds alleen woningen geteld i.p.v. woonruimte. Hierdoor worden Beter Benutten oplossingen zoals woningdelen, zacht splitsen en dergelijke niet meegeteld. Hierover wordt met het rijk het gesprek gevoerd. Voor 2026 wordt een verdere versnelling verwacht (zie [nieuwsbericht](#)). Gesteund door deze ontwikkeling werken we dan ook dit jaar verder aan de versnelling van de woningbouw, onder meer via inzet van extra middelen voor de Flexpool regeling, waarmee gemeenten worden ondersteund met extra capaciteit (zie [Statenmededeling](#)). Dit jaar wordt naar verwachting de Wet regie op de Volkshuisvesting van kracht, waarmee de Provincie een nog stevigere rol krijgt in het realiseren van de versnelling van de woningbouw.

We zijn met het project Grote Oogst op volle kracht met de uitvoering van de verduurzaming van bedrijventerreinen. Begin dit jaar is het aantal terreinen uitgebreid van 12 naar 18 terreinen en wordt met de uitvoering van de zogenaamde 'icoonprojecten' de verduurzaming verder aangejaagd (zie [Statenmededeling](#)). Verder is op het gebied van campusontwikkeling voor de Automotive Campus Helmond inmiddels de gezamenlijke koers van de provincie en de gemeente Helmond bepaald en verwachten we later dit jaar verdere besluitvorming met als doel om de campus volledig in publieke handen te brengen (zie [Statenmededeling](#)). Daarnaast verwachten we verdere stappen te zetten in de planvorming rondom de noodzakelijke herstructurering van bedrijventerreinen.

Ook op het gebied van stedelijke gebiedsontwikkeling zijn we voor steeds meer ontwikkelingen in uitvoering of maken we verdere stappen richting uitvoering. Zo is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met gemeente Roosendaal voor de gebiedsontwikkeling rondom het station (zie [Statenmededeling](#)) en is een samenwerkingsagenda opgesteld met de gemeente Tilburg voor de gebiedsontwikkeling van het Kenniskwartier (zie [Statenmededeling](#)). Tot slot verwachten we dit

jaar te komen tot een samenwerkingsovereenkomst rondom de gebiedsontwikkeling van 't Zoet in Breda, deelgebied 1 (zie [Statenmededeling](#)).

Aanpak stikstof

Wij hebben in Brabant vol ingezet op de uitvoering van de maatregelen uit de BOS 2.0 en de uitwerking van aanvullende maatregelen. De (proces-) voortgang van de generieke maatregelen loopt voor een groot deel op schema. Daarnaast bevat de BOS 2.0 aanvullende maatregelen voor de vermindering van stikstof, waarvan de eerste zes maatregelen in onderzoek zijn. We hebben ook een aanpak ontwikkeld voor weging en prioritering van nieuwe ideeën voor maatregelen, bovenop de resterende 11 mogelijk aanvullende maatregelen uit de BOS 2.0. Wij gaan er vanuit dat het kabinet in 2026 landelijke maatregelen neemt en dat we samen met het rijk en andere partners als provincie kunnen verder bouwen aan het reduceren van de stikstof in 2026 en daarmee snel dichterbij het doel "Brabant open" kunnen komen.

Wat willen we bereiken?

Verbeteren van de Omgevingskwaliteit

Indicator:

- Kwalitatieve evaluatie naar de doorontwikkeling van het 'diep, rond en breed' werken conform Beleidskader Leefomgeving, uit te voeren in 2027

In lijn met de beleidscyclus in de Omgevingswet werken we dit jaar toe naar een beleidsneutrale wijziging Omgevingsvisie, waarbij het kaderstellend beleid uit alle beleidskaders zo letterlijk mogelijk wordt overgezet naar de Omgevingsvisie. Planning is dit voor de Provinciale Staten verkiezingen in 2027 gereed te hebben. In het kader van de vormgeving en doorontwikkeling van de beleidscyclus wordt dit jaar ook gewerkt aan een gebiedsgericht omgevingsprogramma. Dit instrument staat straks naast de sectorale uitvoeringsagenda's. We zetten daarin alle concrete maatregelen uit de uitvoeringsagenda's – indien mogelijk – op de kaart van Brabant.

Wat gaan we daarvoor doen?

Begeleiden en beoordelen van initiatieven met ruimtelijke impact

In 2026 zullen naar waarschijnlijkheid rond de 1.500 ruimtelijke ontwikkelingen in de formele procedure, via het diep, breed en rondkijken conform het Beleidskader Leefomgeving, van een ruimtelijk-planologisch advies worden voorzien. Voorafgaand aan deze formele procedure wordt via het vooroverleg met gemeenten ingestoken op een goede inhoudelijke vormgeving van deze ontwikkelingen. Ook wordt ingezet op de begeleiding van ruimtelijke initiatieven in het kader van de GGA, Projectbesluiten en stoppende agrarische ondernemers. Binnen het project SPRONG zullen in 2026 de laatste 2 fases, "Verordeningen" en "Gebruik", worden georganiseerd.

Wat willen we bereiken?

Realiseren van voldoende woningen, die aansluiten op de vraag

Indicatoren:

- Toename netto Brabantse woningvoorraad periode 2023-2035:
 - Totaal toename: circa 165.000/13.500 per jaar
 - Waarvan sociale huurwoningen: circa 49.500/4.125 per jaar
 - Waarvan middeldure huur- én betaalbare koopwoningen: circa 60.500/5.000 p/jNB. De aantallen zijn gebaseerd op de (periodieke) prognoses en kunnen daarmee afwijken van de nieuwe afspraken, zoals in project Beethoven.
- Zorgvuldige inpassing van nieuwe woonruimte: gemiddeld genomen wordt ca. tweederde van de jaarlijkse woningbouw (toevoeging aan de woningvoorraad) op binnenstedelijke locaties gerealiseerd.

Naar verwachting worden er in Brabant in 2026 iets meer dan 12.000 nieuwbouwwoningen opgeleverd. Ook op andere manieren wordt er nieuwe woonruimte gecreëerd, bijvoorbeeld door het herbestemmen van leegstaande kantoren, winkels en ander vastgoed. Op basis van gegevens over de laatste jaren wordt ingeschat dat er door dergelijke transformaties zo'n 2.750 woningen bijkomen. Bij elkaar komt de bruto

voorraadtoename dit jaar dan uit op tussen de 14.500 en 15.000 woningen. Omdat er, vooral door sloop, ook woningen aan de voorraad worden onttrokken – gemiddeld jaarlijks rond de 2.000 – zal de netto groei in 2026 uitkomen op ca. 12.500-13.000 woningen. Met dergelijke groeicijfers lijkt de opwaartse lijn uit 2025 zich ook dit jaar door te zetten.

Ondanks het positieve beeld blijft de groei nog wel achter op onze doelstelling om gemiddeld jaarlijks 13.500 aan de voorraad toe te voegen in de periode 2023-2035. Met de groeicijfers van de laatste jaren kan goeddeels worden voorzien in de toename van het aantal huishoudens in Brabant, maar wordt het bestaande woningtekort helaas (nog) niet ingelopen (zie ook [nieuwsbericht](#)). De oorzaak van het nog altijd wat achterblijvende bouwtempo hangt samen met tal van factoren waar de provincie maar weinig of geen invloed op heeft, zoals de capaciteit van het elektriciteitsnet, stikstofruimte, ambtelijke capaciteit, de financiële haalbaarheid van projecten en de investeringsruimte van woningcorporaties. De verdeling over de verschillende betaalbaarheidscategorieën ligt naar verwachting in lijn met onze doelstellingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ondersteunen van versnelling woningbouw

- Ook in 2026 zetten we tal van instrumenten in om de woningbouw te versnellen. Zo is in het eerste kwartaal van 2026 de 2e Hacketon Parallel plannen georganiseerd en is er een stimuleringsaanpak efficiënt planproces in de vorm van een regionale subsidie. Ook is eind 2025 een, met provinciale middelen, opgehoogde derde tranche van de Flexpool regeling opengesteld om gemeenten ook in 2026 extra capaciteit en ondersteuning te bieden (zie [Statenmededeling](#)). De Flexpool regeling loopt dit jaar af. Het Rijk heeft aangegeven met een programma uitvoeringskracht woningbouw de ambtelijke capaciteit en deskundigheid van provincies en gemeenten te willen blijven versterken. Het is nog niet bekend wanneer en in welke vormen dit gaat gebeuren.

Monitoren, herijken en bijdragen aan realisatie van de Regionale Woondeals

- In het eerste kwartaal van 2026 zijn de geactualiseerde regionale woondeals vastgesteld door GS. Daarnaast wordt dit jaar naar verwachting de Wet Versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) van kracht en zullen, als gevolg van deze wet, de huidige regionale woondeals worden doorontwikkeld in lijn met de wet en passend bij het verplichte provinciale volkshuisvestingsprogramma. Met de invoering van de aankomende wet komt er een sterkere provinciale regierol. Een rol die, zodra de wet in werking treedt, ook structureel ingevuld moet worden met taken als structurele monitoring, analyse, risicosignalering, advisering en toezicht.

Stimuleren van het benutten bestaande voorraad

- In 2025 is het [Plan van Aanpak Beter Benutten](#) opgesteld. In 2026 en verder wordt dit plan in samenwerking met partners tot uitvoering worden gebracht via de 3 actielijnen; transformatie, renovatie en herstructurering, splitsen en optoppen. Via deze actielijnen gaan

we in 2026 ondersteuning bieden aan gemeenten en woningcorporaties voor onder andere het uitvoeren van haalbaarheidsscan (optoppen) en inbreidingscan (alle 3 de actielijnen). Bovendien ontwikkelen we het Brabants model kavelsplitsen en werken we aan een uniforme aanpak naoorlogse wijken. Zie ook de [Statenmededeling Aanpak Beter Benutten](#). Ten slotte neemt de provincie deel aan diverse netwerken en events om kennis en ervaring op dit gebied uit te wisselen met alle relevante partijen, zoals onze deelname aan het [Nationaal renovatieplatform](#).

Wat willen we bereiken?

Zorgdragen voor duurzame en toekomstbestendige werklocaties in Brabant

Indicatoren:

- Ontwikkeling werklocaties. Oppervlakte harde en geprogrammeerde plancapaciteit voor nieuwe werklocaties, ten opzichte van de uitbreiding- en vervangingsvraag in het laagscenario t/m 2040 en in combinatie met de effecten van regionale en/of provinciale beleidskeuzes > streefwaarde 100%.
- De voortgang van de verduurzaming van Grote Oogst terreinen.
 - 50% verduurzaming in 2030 op het gebied van energie- en materiaalgebruik op Grote Oogst terreinen.
- Monitor > opleveren kwalitatieve en kwantitatieve monitor Grote Oogst.
- Vanuit Beleidskader Gezondheid: Emissie van fijnstof (PM2,5) van bedrijven op bedrijventerreinen in Noord-Brabant, streefwaarde: lager dan referentiewaarde 2015 (1,3 Kton).

Loopt op koers:

- 83% van de uitbreidings- en vervangingsvraag t/m 2040 (o.b.v. beleidsneutrale prognoses), inclusief beleidskeuzes (uit de regionale afspraken) komt dit percentage uit op 90% (stand 1-1-2025).
- Grote Oogst: de voortgang van de projecten op de deelnemende terreinen volgt uit de (kwalitatieve) projectmonitor (zie [Statenmededeling](#)). De kwantitatieve monitor is nog in ontwikkeling.
- Emissie fijnstof: In 2023 (meest recente gegevens) was de emissie 1,5kton. Ten opzichte van 2022 is dit een duidelijke afname (11%).

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoeren en verdiepen project 'Grote Oogst'

Via het project Grote Oogst werkt de provincie samen met gemeenten en bedrijfsleven aan de verduurzaming van grote bedrijventerreinen in Brabant. In het eerste kwartaal van 2026 is het project uitgebreid van 12 naar 18 terreinen. Verder is op basis van de zogenaamde Icoonaanpak gestart met het ondersteunen van concrete projecten en activiteiten die zorgen voor een versnelling in de uitvoering. Hierbij maken we ook slimme combinaties met de hiervoor ontvangen middelen vanuit het Rijksprogramma Verduurzaming Bedrijventerreinen. Zie verder ook [Statenmededeling Voortgang aanpak grote Oogst](#).

Naast het verduurzamen van bedrijventerreinen via project Grote Oogst werken we in gezamenlijkheid met andere beleidsterreinen aan het klimaatbestendig maken van bedrijventerreinen via de regeling 'Werklandschappen van de Toekomst'. Op basis van de

regeling verstrekken we vanaf februari jl. vouchers om ondernemers en gemeenten te ondersteunen bij het vergroenen en klimaatbestendig maken van bedrijventerreinen en zo 'grijze' locaties te transformeren naar duurzame, groene werklandschappen.

Ondersteunen van campussen en overige strategische werklocaties

- Voor de Automotive Campus Helmond is inmiddels de gezamenlijke koers van de provincie en de gemeente Helmond bepaald en is het doel om de campus volledig in publieke handen te brengen. Dit om hiermee een solide basis te leggen voor een toekomstbestendige campusontwikkeling. Zie verder [Statenmededeling](#). Verder is de provincie actief betrokken bij (ruimtelijke) doorontwikkelingen van diverse campussen en locaties zoals Brainport Industries Campus (BIC) in Eindhoven en het bevorderen van watergebonden en waterverbonden bedrijvigheid bij het Wilhelminakanaal in Tilburg.

Actualiseren van (regionale) afspraken bedrijventerreinen

- In alle regio's zijn eerder nieuwe regionale afspraken bedrijventerreinen gemaakt. Dit jaar zullen de afspraken verder worden uitgewerkt, waaronder het bepalen van (het profiel van) zoekgebieden/locaties voor grootschalige werklocaties.

Daarnaast is op basis van de uitkomsten van de in 2025 uitgevoerde verkenning naar de versnellingsmogelijkheden voor herstructurering van bedrijventerreinen (zie [Statenmededeling](#)) besloten de opzet van een uitvoeringsorganisatie voor te bereiden, in de vorm van een nieuwe zelfstandige verbonden partij. Wanneer een concrete uitwerking van de aanpak beschikbaar is, zal een voorstel aan PS worden gedaan.

Wat willen we bereiken?

Integraal werken aan het toekomstbestendig maken van het stedelijk netwerk

Indicatoren:

- Kwalitatieve monitor, 1 keer per 2 jaar, 1e uit te voeren in 2024.
- Kwalitatieve evaluatie, 1 keer per 2 jaar, 1e uit te voeren in 2025.

- Dit jaar zal, conform planning, de kwalitatieve monitor worden opgeleverd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Gezamenlijk met partners realiseren uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant

- De acties uit de in 2024 vastgestelde [Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant](#) worden door de verschillende samenwerkende overheden opgepakt via regionale uitvoeringsagenda's. Voor de Brabantbrede acties is een werkagenda 2026 opgesteld met de mijlpalen en resultaten die we gezamenlijk willen behalen. Daarnaast hebben de samenwerkende partners besloten een investeringsagenda voor de meest complexe verstedelijkingsopgave op te stellen, gericht op de wijze waarop overheden elkaar kunnen helpen om de opgave te realiseren en focus op de bovenregionale component van de opgaven.

Mogelijk maken van stedelijke gebiedsontwikkelingen binnen de 12 grootste steden

- We werken mee aan het richting geven, beweging stimuleren en het mogelijk maken van 12 omvangrijke, complexe stedelijke gebiedsontwikkelingen in (de spoorzones van de) grote steden en de (winkel)centra van de middelgrote steden. Bij steeds meer ontwikkelingen zijn of gaan we daarbij richting uitvoering. Zo is onlangs een samenwerkingsagenda vastgesteld voor de gebiedsontwikkeling Kenniskwartier in Tilburg (zie [Statenmededeling](#)) en is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de gemeente Roosendaal voor de ontwikkeling van het stationsgebied (zie [Statenmededeling](#)). Op basis van het eind 2025 opgestelde Koersdocument voor de gebiedsontwikkeling 't Zoet in Breda verwachten we dit jaar de samenwerkingsovereenkomst vast te stellen voor deelgebied 1 waarbij we ook de bijdrage en randvoorwaarden vanuit de Provincie vastleggen (zie [Statenmededeling](#)).

Uitvoeren en doorontwikkelen kennisprogramma gebiedstransformaties

- Via het Kennis- en Netwerkprogramma Stedelijke Gebiedsontwikkeling wordt ook in 2026 een gevarieerd aanbod aan kennissessies in de vorm van webinars, lezingen, excursies en conferenties georganiseerd, waarin we verschillende onderwerpen met betrekking tot stedelijke gebiedsontwikkelingen aan bod laten komen (zie [website](#)). Daarnaast gaat dit jaar de in 2025 opgerichte commissie Stedelijke Gebiedsontwikkeling van start. De commissie heeft tot taak gevraagd en ongevraagd integraal te adviseren over stedelijke gebiedsontwikkelingen.

Wat willen we bereiken?

Het verminderen van de stikstofuitstoot uit Brabantse bronnen om de stikstofdepositie op Natura2000 te reduceren, zodat vergunningverlening voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen weer mogelijk wordt.

Indicatoren:

- De BOS 2.0 zorgt ieder jaar voor een dalende lijn in de stikstofreductie. Deze stikstofreductie wordt gedefinieerd als een emissiereductie van Brabantse bronnen. Als basisjaar wordt het jaar 2022 genomen (Emissieregistratie.nl).
- De provincie kan sturen op stikstofemissie van activiteiten binnen haar provinciegrenzen. Hier liggen concrete beïnvloedingsmogelijkheden voor een handelsperspectief van de provincie en haar Brabantse partners. Via [Statenmededeling Actualisatie stikstofcijfers 2025](#) bent u geïnformeerd over de stikstofemissies in Noord-Brabant. Hierbij is het van belang dat de (landelijke) monitoringscijfers over de Brabantse stikstofemissie circa 2 jaar na het einde van het betreffende jaar beschikbaar komen. Momenteel zijn de monitoringscijfers voor het jaar 2023 beschikbaar. Hieruit blijkt dat de stikstofemissie in Noord-Brabant van 2022 naar 2023 gedaald is van 25,0 Kiloton naar 24,0 Kiloton. De daling in 2022 ten opzichte van 2023 is echter niet voldoende om de vergunningverlening weer op gang te brengen. Daarom zijn bijvoorbeeld 17 mogelijk aanvullende maatregelen in uitwerking vanuit de BOS2.0.

Uitvoeren Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0 Indicatoren:

Indicator	2026	2027	2028	2029
Onderzoek optimalisatie maatwerkregeling omgevingskwaliteit	In uitvoering			
Beëindigingsregeling voor oude stallen	In uitvoering			
Verplicht emissieloos/emissiearm bemesten landbouwgrond in provinciaal eigendom	In uitvoering			
Arrangement veldmaatregelen	In uitvoering			
Vrijwillige pilot Groene Hub	In uitvoering			

De daadwerkelijke uitvoering van de aanvullende maatregelen die zich bevinden in de voorbereidende fase is afhankelijk van verdere besluitvorming.

 We zijn bezig met het onderzoek naar zes (van deze 17) mogelijk aanvullende maatregelen. Meer informatie over de voortgang van de onderzoeken is terug te vinden in de [Statenmededeling Update actualiteiten stikstof Q1 2026](#).

Ook hebben we ons gericht op het vastleggen, wegen en prioriteren van nieuwe ideeën voor maatregelen, samen met de resterende 11 mogelijke aanvullende maatregelen met de selectie. Daarbij hebben we geborgd dat er een vast proces is waarin nieuwe maatregelen transparant, uitlegbaar en consistent met de BOS2.0 worden beoordeeld, bij dit werkproces zijn meerdere programma's betrokken. Leden van het Brabants Platform zijn gevraagd om input (nieuwe ideeën) aan te leveren en feedback te geven op de werkprocessen om mede-eigenaarschap te stimuleren.

Ontwikkelingen en onzekerheden

In zijn algemeenheid worden vele prestaties geleverd in samenwerking met externe partners. Daarmee zijn er ook altijd onzekerheden voor wat betreft het conform planning behalen van prestaties en de uitputting van budgetten, zonder dat zich daar nu reeds een concreet voorbeeld voordoet. Waar deze onzekerheid zich in de loop van het jaar significant voordoet zal deze, naast te nemen beheersmaatregelen, ook worden opgenomen bij de 2e Burap.

Daarnaast heeft het nieuwe kabinet meer geld gereserveerd voor de aanpak van stikstof. er is ook een landelijke Taskforce (Taskforce LNS) opgericht om handen en voeten te geven aan die aanpak. Hoe dit zich gaat vertalen naar de provincies is op dit moment nog niet duidelijk. Wel blijft de Peel een prioritair gebied en wordt de gebiedsgerichte stikstofaanpak in het economische clusters Brainport voortgezet.

Wat mag het kosten?

			Bedragen x € 1.000
2. Ruimte en wonen	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	39.224	3.140	42.364
Baten	3.451	8	3.459
Saldo baten en lasten	35.773 N	3.132 N	38.905 N

3 Programma Water en bodem

Inleiding

De werkzaamheden vanuit Water en Bodem dragen bij aan een bredere transitie: hoe maken we Brabant toekomstbestendig? Waterveiligheid, -kwaliteit, -beschikbaarheid (drinkwater/droogte) en bodemvitaliteit zijn grote maatschappelijke opgaven op zichzelf én raken direct aan andere grote opgaven: klimaatadaptatie, natuurherstel, landbouwvernieuwing, energietransitie en de woonopgave.

Met de maatregelen op basis van het [Regionaal Water- en Bodemprogramma 2022-2027](#), de [KRW-impuls Brabant](#) en de Aanpak Landelijk Gebied zetten we, in navolging van het bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant!', alles op alles om bij te dragen aan de KRW-doelen voor Brabant voor 2027 en daarna. Deze ambities zijn onmisbaar voor de gezondheid van mens en natuur, voor een duurzame toekomst voor (landbouw)economie en samenleving en zodat Brabant beter bestand is tegen klimaatverandering.

In 2026 werken we verder aan een robuust en klimaatbestendig water- en bodemsysteem, onder meer via de planvorming en realisatie van waterveiligheidsprojecten. We werken aan het verbeteren van de zoetwaterbeschikbaarheid, inclusief het borgen van de drinkwatervoorziening, en aan de kwaliteit van bodem, grondwater, oppervlaktewater en zwemwater.

Voor waterveiligheid (groen) zijn diverse projecten conform planning in uitvoering respectievelijk voorbereiding. Voor Voldoende Water (rood) loopt de uitvoering van de verbrede grondwaterheffing en is de voortgang op de procesindicatoren ten aanzien van drinkwater conform planning. Echter niet alle maatregelen gericht op verdrogingsbestrijding kunnen voor 2027 worden uitgevoerd. Met de uitvoeringpartners actualiseren we in 2026 de streefwaarden tot en met 2028. Met betrekking tot Schoon Water (rood) verbetert de waterkwaliteit weliswaar op onderdelen, maar halen we de doelen in 2027 niet. De maatregelen uit het uitvoeringsprogramma drinkwaterwinningen liggen op schema. Herstel van de vitaliteit van de bodem (oranje) kost meerdere jaren. In het kader van BodemUP zullen op meer dan 35.000 hectare landbouwgrond maatregelen worden genomen. Voor klimaatadaptatie (oranje) geldt dat de projectportefeuille op korte termijn op koers ligt, maar dat klimaatverandering sneller gaat dan verwacht en onzeker is of de lange termijn ambities behaald worden.

Naast de realisatie van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWP) 2022-2027 vraagt ook de voorbereiding, inclusief financiering, van de planperiode 2028-2033 onze aandacht. Eind 2026 is het ontwerp Regionaal Water- en Bodemprogramma 2028-2033 gereed voor inspraak.

In het PFAS-bronnenonderzoek gaan we aanvullende locaties onderzoeken waar mogelijk een PFAS-bodemverontreiniging is ontstaan. Voor het uitvoeren van de onderzoeken heeft de provincie € 6 miljoen aan aanvullende middelen gevraagd aan het Rijk vanuit de SPUK Bodem.

Wat willen we bereiken?

Voldoende Water. Niet te weinig diep en ondiep grondwater en oppervlaktewater met optimale zoetwaterbeschikbaarheid en waterverdeling in geval van extreme droogte, en niet te veel oppervlaktewater, om ernstige regionale wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen

Indicatoren:

- De grondwatervoorraad is op orde en stabiel op termijn: Grondwaterstand en stijghoogte in de grondwaterlichamen voldoet aan de norm (uiterlijk 2027 moeten beide grondwaterlichamen voldoen, 1 voldoet momenteel niet).
- Voldoende grondwater voor de natuur: Areaal natte natuurparels dat niet langer verdroogd is (uiterlijk 2027 is 12.000 ha NNP niet langer verdroogd).
- Voldoende (grond)water voor de bereiding van drinkwater voor openbare drinkwatervoorziening (gehele verzorgingsgebied kan zonder problemen worden bediend).

In het diepe grondwater van de Slenk is er momenteel geen evenwicht tussen aanvulling en onttrekking. Het grondwaterlichaam (Slenk diep Maas) is voor de KRW niet in een goede toestand. In het ondiepe grondwater is er weliswaar sinds 2000 een evenwicht tussen aanvulling en onttrekking, maar staan de grondwaterstanden te laag voor een goede toestand van grondwaterafhankelijke natuurgebieden (verdroging in Natura 2000 en natte natuurparels). Voldoende water voor natte natuur is eveneens een KRW-doelstelling. De drinkwatervoorziening is momenteel gegarandeerd, maar met de verwachte groei van de drinkwaterbehoefte door economische groei, bevolkingsgroei en klimaatverandering komt deze, zonder aanvullende maatregelen (aanvullende bronnen, (drink)waterbesparing) verder onder druk te staan.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voldoende drinkwater

Indicator	2026	2027	2028	2029
<i>Voortgang realisatie aanvullende bronnen:</i>				
Kruisland	Projectbesluit ter inzage	Projectbesluit definitief	Operationeel	Operationeel
Brak grondwater	Pilotfase	Opschaling naar productie	Opschaling naar productie	Opschaling naar productie (t/m 2030)
Zeewater	Start pilotfase	Pilotfase	Pilotfase	Pilotfase
Toename volume aan drinkwater (m3/jaar) beschikbaar door aanvullende bronnen			3,5 mln	8,5 mln (2030) 18,5 mln (2035)

Vermindering verbruik drinkwater:

Zakelijk gebruik (mln. m3) (*)				14 (2035 e.v)
Huishoudelijk gebruik (lpppd) (**)	125-120	125-120	125-120	100 (2035 e.v.)

(*) Referentie (periode 2015-2019) industrieel-grootzakelijke klanten (>100.000 m3/jaar): 18 miljoen m3.

(**) Referentie (periode 2015-2019) huishoudelijk gebruik in liter per persoon per dag (lpppd): 128 lpppd.

 De voortgang op de procesindicatoren is conform planning. Projectbesluit Kruisland ligt in de tweede helft van 2026 ter inzage. Dit najaar ontvangen uw Staten een Statenmededeling over circulair watergebruik in de industrie.

Verdrogingsaanpak natte natuurparels

Indicator	2026	2027	2028	2029
Hectares binnen natte natuurparel waarin maatregelen voor het vasthouden van water zijn getroffen (cumulatief) (KRW doelstelling 12.000 ha in 2027)	2000	9.600	(*)	(*)

* Eind 2027 wordt het geactualiseerde Regionaal Water en Bodemprogramma 2028-2033 vastgesteld, waarin ook de indicatoren en streefwaarden worden bepaald die vervolgens worden verwerkt in de Begroting 2028.

 Bij de tweede bestuursrapportage kan een beter inzicht gegeven worden voor de te verwachten prestaties tot en met 2028. Medio april dienen de waterschappen namelijk hun plannen in bij de provincie voor de projecten die uiterlijk eind 2028 gerealiseerd worden. Daarnaast lopen op dit moment de gesprekken met de vier waterschappen over de inzet en ambitie in de volgende planperiode, die in de waterbeheerprogramma's van de waterschappen en in het beleidskader voor de periode 2028-2033 verankerd gaan worden.

Zuidwestelijke Delta en Geopark Peelhorst en Maasvallei

Indicator	2026	2027	2028	2029
Project Roode Vaart	Verkenning fase 2	Plan fase 2	Realisatie fase 2	Realisatie fase 2
Voortgang Geopark Schelde Delta	Financiële bijdrage	Financiële bijdrage	-	-

 Roode Vaart

De Raad van Arbitrage bij Bouwgeschillen heeft uitspraak gedaan in het juridisch geschil tussen de bouwcombinatie en gemeente Moerdijk met betrekking tot het heropenen van de Roode Vaart. De financiële consequenties hiervan worden in het voorjaar van 2026 met de provincie Noord-Brabant gedeeld.

Dit jaar wordt de planfase gestart om tot een definitieve invulling van de permanente voorziening te komen bij de inlaat van de Roode Vaart in het centrum van Zevenbergen. Op basis hiervan worden nieuwe samenwerkingsafspraken gemaakt.

Geopark Schelde Delta

In 2026 wordt een vervolg gegeven aan het beheer en ontwikkeling van het Geopark Schelde Delta conform het jaarprogramma. Daarnaast wordt een start gemaakt met de ontwikkeling van het Mobiel Deltarium, als onderdeel van het Interreg programma (Be)Leefbare Schelde.

Wat willen we bereiken?

Schoon Water. Schoon grond- en oppervlaktewater voor onze volksgezondheid en natuur, conform de normen van de Kaderrichtlijn Water; het voorkomen van verontreiniging en het beschermen van diepe grondwatervoorraden

Indicatoren:

Basis op orde: alle oppervlaktewateren en het grondwater voldoen aan de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water in 2027. (bevat verplichte indicator BBV: % van de waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit)

- Alle fysische, biologische en chemische parameters zijn op orde voor zowel de KRW-oppervlaktewateren als de overige oppervlaktewateren.
- Het grondwaterlichaam verkeert in een goede chemische (grondwater)toestand;
- Er vindt geen trendmatige achteruitgang van de (grond)- waterkwaliteit plaats

Verminderde inbreng stoffen:

- De inbreng van antropogene stoffen en stoffen die expliciet in de KRW genoemd zijn wordt voorkomen en beperkt. Dit geldt voor alle gevaarlijke stoffen, ook als er momenteel nog geen waternormen voor zijn, zoals voor PFAS, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en plastics.

Grondwater voor menselijke consumptie is blijvend beschermd:

- Bronnen openbare drinkwaterwinningen zijn op orde en staan kwalitatief niet onder druk (Brabant breed ruim voldoende schone bronnen aanwezig).

Deze indicatoren dragen bij aan de provinciale doelstelling: '3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander'.

- De waterkwaliteit voldoet op veel locaties nog niet aan alle wettelijke normen. Samen met de waterschappen De Dommel, Aa en Maas en Brabantse Delta werken we aan de uitvoering van de KRW-impuls Brabant: een pakket aanvullende maatregelen om de waterkwaliteit verder te verbeteren. Ondanks intensieve inzet, is de opgave groter dan de huidige maatregelen kunnen oplossen. Het is zeer waarschijnlijk dat Nederland – en ook Brabant – in 2027 nog niet aan alle KRW-doelen voldoet. De resultaten van de meetronde grondwaterkwaliteit in 2024 laat zien dat de aanwezigheid van milieuvreemde stoffen in het grondwater nog steeds hoog is. Bijna in alle meetpunten worden één of meer milieuvreemde stoffen aangetroffen, waarvan de grootste normoverschrijdingen gevonden worden in de stofgroepen bestrijdingsmiddelen en PFAS.

Door nieuwe wetgeving vanuit de EU voor de KRW en grondwaterrichtlijn –waaronder nieuwe normen voor PFAS- wordt verwacht dat de algemene chemische toestand voor grondwater niet meer voldoet in 2039.

In 2025 zijn we gestart met het her- en bezien van de omgevingsvergunningen voor het onderdeel indirecte lozingen waarvoor de provincie het bevoegde gezag is. Het project loopt achter vanwege de ingewikkeldheid van de problematiek. Te zetten stappen kosten veel tijd (analyses, immissietoetsen opvragen, beoordelen). Eind 2026 is de verwachting dat er een aanpak is die we kunnen uitrollen.

Daarnaast is binnen de EU besloten om de lijst met KRW-relevante stoffen uit te breiden. Hierdoor worden ook voor PFAS nieuwe KRW-normen vastgesteld. Omdat PFAS op veel plekken worden aangetroffen, zal de chemische toestand van het grondwater zeer waarschijnlijk als onvoldoende worden beoordeeld.

Wat gaan we daarvoor doen?

Schoon Drinkwater

Indicator	2026	2027	2028	2029
Realisatie Uitvoeringsprogramma Drinkwaterwinningen: (% maatregelen)				
In uitvoering	50-75%	75-100%		
Gereed	25-50%	50-75%	100% + Nieuw Uitvoeringsprogramma	
Aantal grondwaterbeschermingsgebieden met aanvullend provinciaal beleid (cumulatief) (*)	0	14	14	14

(*) In alle 38 grondwaterbeschermingsgebieden geldt landelijke regelgeving m.b.t. gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten. Binnen de KRW-Impuls Brabant en het Actieplan Gewasbeschermingsmiddelen worden nu mogelijke maatregelen onderzocht om emissiereductie van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten te realiseren. De noodzaak voor aanvullend provinciaal beleid geldt naar alle waarschijnlijkheid voor 14 meest kwetsbare winningen.

 Circa de helft van de maatregelen uit het Uitvoeringsprogramma Drinkwaterwinningen is gereed, de overige maatregelen zijn in uitvoering. De nieuwe gebiedsdossiers voor de drinkwaterwinningen worden binnenkort afgerond. In de tweede helft van 2026 wordt op basis van deze gebiedsdossiers gestart met het opstellen van het nieuwe uitvoeringsprogramma.

Rond de zomer van 2026 wordt het onderzoeksrapport verwacht naar de mogelijkheden van het sturen op gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden.

Schoon grondwater

Indicator (*)	2026	2027	2028	2029
Percentage deelnemers aan Schoon Water voor Brabant 2024-2026 in de 11 meest kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden (blijvende inspanning nodig) *	80%			

* In afwachting van het vervolg Schoon water voor Brabant 2024-2026 is geen streefwaarde opgenomen in 2027 e.v.

 Het percentage deelnemers in de 11 meest kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden bedraagt circa 80%. In 2026 is de inzet gericht op het intensiveren van de aanpak bij bestaande deelnemers en niet meer op het werven van nieuwe deelnemers in het laatste jaar van deze aanpak. We kijken in 2026 naar de mogelijkheden voor vervolg zoals integratie met BodemUp.

Schoon oppervlaktewater

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal kilometers (cumulatief) herstelde beken en kreken en Natuurvriendelijke oevers (Kaderrichtlijn Water doelstelling 610 km in 2027)	150	328	(*)	(*)
Aantal (cumulatief) opgeloste vismigratieknelpunten (KRW-doelstelling 232 stuks in 2027)	100	160	(*)	(*)

* Eind 2027 wordt het geactualiseerde Regionaal Water en Bodemprogramma 2028-2033 vastgesteld, waarin ook de indicatoren en streefwaarden worden bepaald die vervolgens worden verwerkt in de Begroting 2028.

 Met de tweede bestuursrapportage kan een beter inzicht gegeven worden voor de te verwachten prestaties tot en met 2028. Medio april dienen de waterschappen namelijk hun plannen in bij de provincie voor de projecten die uiterlijk eind 2028 gerealiseerd worden. Daarnaast lopen op dit moment de gesprekken met de vier waterschappen over de inzet en ambitie in de volgende planperiode, die in de waterbeheerprogramma's van de waterschappen en in het beleidskader voor de periode 2028-2033 verankerd gaan worden.

Wat willen we bereiken?

Veilig Water. Veiligheid tegen hoogwater in het hoofdwatersysteem en het regionaal watersysteem

Indicatoren:

Brabant is beschermd tegen overstromingen en biedt Ruimte voor de rivier:

- Het percentage rivierenlandschap waar sprake is van sterke dijken in combinatie met een uitbreiding van de afvoercapaciteit.
- De regionale keringen zijn veilig (100% voldoet aan de norm).

De versterking van de van de dijken valt onder het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Dit programma kent een planning tot 2050 om alle dijkversterkingsopgaven te realiseren. Voor de primaire waterkeringen langs de grote rivieren zijn in 2017 de wettelijke overstromingsnormen aangescherpt vanwege de toegenomen aantallen inwoners en economische waarde achter de rivierdijken. Uiterlijk in 2050 moet aan de normen zijn voldaan, waarbij ook de effecten van klimaatverandering (hogere piekafvoeren, zeespiegelstijging) en eventuele inrichtingsmaatregelen (rivierverruiming) worden meegenomen. Binnen de lopende projecten wordt in Meanderende Maas rivierverruiming gerealiseerd. In de projecten Oeffelt, Lob van Gennep, Lith-Bokhoven, Howabo, WAD en Moerdijk-Drimmelen is rivierverruiming onderdeel van de verkenning en planuitwerking.

Alle verbeteropgaven voor de regionale keringen, die uit de laatste toetsronde uit 2019 voor voren zijn gekomen, zijn gerealiseerd. Op dit moment wordt de volgende toetsronde voor de regionale keringen voorbereid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen

Indicator	2026	2027	2028	2029
<i>Km te herstellen regionale keringen door het waterschap: i.h.k.v. provinciale toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen:</i>				
- Brabantse Delta			34 (*)	
- Aa en Maas	1 (**)			
- De Dommel		(***)		
- Rivierenland			(****)	(****)

* aanvullende opgave bij Waterschap Brabantse Delta bovenop de bestaande dijken ten aanzien van nieuwe dijk voor waterbergingsgebied met natuurontwikkeling langs de Mark en Drongelens Kanaal.

** Verbeteropgave naar aanleiding van onvoorziene omstandigheden.

*** aan de hand van laatste toetsing spelen er bij de waterschappen Aa en Maas en De Dommel geen verbeteropgaven (alleen beheer en onderhoud). De volgende toetsingscyclus is niet voor eind 2026 gepland.

**** Definitieve toetsingsrapportage verwacht, hierna is inzichtelijk hoe groot de verbeteropgave voor de regionale keringen is.

De verbeteropgaven naar aanleiding van de toetsing in 2019 zijn afgerond. Door de tussentijdse overdracht van RWS naar Waterschap Brabantse Delta van de keringen langs het Mark Kanaal en Drongelens Kanaal, zijn echter nieuwe verbeteropgaven in beeld gekomen. Deze worden meegenomen in het reguliere proces.

Medio 2026 wordt het plan van aanpak opgeleverd met betrekking tot de nieuwe toetsingsronde van de regionale keringen. Deze toetsing is uiterlijk 2031 uitgevoerd, waarna met de waterschappen nieuwe verbeteropgaven voor de regionale keringen worden bepaald.

Uitvoeren Deltaprogramma Maas

Indicator	2026	2027	2028	2029
-----------	------	------	------	------

*Voortgang rivierverruimingsprojecten
(MIRT fase)*

• Meanderende Maas	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie (t/m 2030)
• Oeffelt	Planuitwerking / Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie
• Lob van Gennep*	Planuitwerking	Planuitwerking	Realisatie	Realisatie

* Lob van Gennep is gelegen in Limburg en onderdeel van de drie Maaskoppelprojecten Meanderende Maas en Oeffelt die in het stroomgebied van Maas tussen Limburg en Noord-Brabant een waterstandsverlagend effect realiseren.

 Meanderende Maas is in uitvoering, dit project verloopt conform planning. Echter is door vertragingen naar aanleiding van de vergunningaanvragen in Oeffelt en een voorfinancieringsvraag bij Lob van Gennep budgetspanning ontstaan die door de partners moet worden opgelost alvorens de projecten naar de uitvoeringsfase kunnen. Het proces hiervoor loopt, naar verwachting kan voor beide projecten de uitvoering medio 2026 worden gestart.

Ruimtelijke inbedding en goedkeuringsbevoegdheid GS bij versterking van primaire dijken

Indicator	2026	2027	2028	2029
• Ravenstein-Lith (onderdeel Meanderende Maas)	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie (t/m 2030)
• Cuijk-Ravenstein	Planuitwerking	Realisatie	Realisatie	Realisatie
• Lith-Bokhoven	Verkenning/ Planuitwerking	Planuitwerking	Planuitwerking	Planuitwerking/Realisatie
• Doeveren	Realisatie	Realisatie		
• Moerdijk-Drimmelen	Planuitwerking	Planuitwerking	Planuitwerking / Realisatie	Realisatie (t/m 2031)
• Willemstad-Noordschans	Verkenning	Planuitwerking	Planuitwerking	Planuitwerking
• WAD (Wilhelminakanaal, Amertak, Dongen)	Voorverkenning	Verkenning	Planuitwerking	Planuitwerking

• Geertuidenberg-Dombosch	Voorverkenning	Verkenning	Planuitwerking	Planuitwerking
• Keizersveer Waalwijk	Voorverkenning	Verkenning	Planuitwerking	Planuitwerking
• HoWaBo*	Planuitwerking	Planuitwerking	Planuitwerkin/ Realisatie	Planuitwerking/ Realisatie
• Vierlingsbeek-Cuijk	Voorverkenning	Voorverkenning	Verkenning	Verkenning
• Keizersveer-Waalwijk	Voorverkenning	Voorverkenning	Verkenning	Verkenning
• Werkendam	Voorverkenning	Voorverkenning	Verkenning	Verkenning
• Beren van Woudrichem	Voorverkenning	Voorverkenning	Verkenning	Planuitwerking
• Drongelens Kanaal*	Voorverkenning	Verkenning	Verkenning	Planuitwerking
• Vught- Essche stroom- Sint- Michielsgestel*	Voorverkenning	Verkenning	Verkenning	Planuitwerking

* *Verbetering regionale keringen met ruimtelijke inbedding en goedkeuringsbevoegdheid bij GS*

De dijkversterkingsprojecten van de primaire en regionale keringen verlopen volgens planning. Er wordt door de provincie Noord-Brabant in de verschillende projecten meegewerkt aan de verkenningsfase, planuitwerking en realisatie om de ruimtelijke inbedding te begeleiden en waar mogelijk ruimtelijke kwaliteit toe te voegen. Bijvoorbeeld in Lith-Bokhoven waar door het Rijk PAGW middelen zijn toegekend om de maatregelen GetijdeMaas uit te voeren of in het project Vught- Essche stroom- Sint- Michielsgestel, waar een erfgoeddeal is gesloten om de historische landschapswaarden te behouden bij het versterken van de regionale keringen.

Wat willen we bereiken?

Vitale Bodem. Vergroten van de vitaliteit, sponswerking, resistentie tegen ziekten en natuurlijk productievermogen van de bodem voor duurzame landbouw en biodiversiteit

Indicator:

In de agrarische beïnvloedingsgebieden rondom de prioritaire N2000 gebieden en natte natuurparels, in de voedingsgebieden voor strategische grondwatervoorraden, grondwaterbeschermingsgebieden en gebieden met verhoogd risico op uitspoeling van nitraat en afspoeling van fosfaat is de bodem vitaal en worden de normen voor de Kaderrichtlijn Water en Nitraatrichtlijn gehaald:

- de sponswerking voor water en voedingsstoffen is op orde: verliezen van voedingsstoffen naar het grond- en oppervlakte- water zijn minimaal en er is geen sprake meer van verdichting, zodat regenwater kan infiltreren;
 - het gehalte aan organische stof is op zodanig niveau dat een gevarieerd bodemleven mogelijk is en meststoffen en water worden gebonden;
- Streven: 100% van de landbouwbodems in 2050 vitaal, gekoppeld aan klimaat adaptieve inrichting en gebruik.

Ecologische principes nemen een centrale plaats in de agrarische bedrijfsvoering in:

- het aantal praktiserende boeren neemt toe.

Deze indicatoren dragen via een verbeterde (grond)waterkwaliteit bij aan de provinciale doelstelling van '3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander'.

- Voor bodemvitaliteit zijn nog geen breed geaccepteerde normen. Herstel van de vitaliteit van de bodem vergt meerjarige inzet en effecten zijn pas na enkele jaren merkbaar. Vandaar dat deze indicator op oranje staat.
In oktober 2025 is door het Europees Parlement positief gestemd over de implementatie van de EU-Richtlijn Bodemmonitoring en Veerkracht (kortweg de Richtlijn Bodemmonitoring). De richtlijn verplicht alle Europese lidstaten een geharmoniseerd monitoringsysteem op te zetten voor bodemgezondheid. Met als doel in 2050 alle bodems in Europa gezond te krijgen. Elke lidstaat heeft tot 1 december 2028 om de Europese wetgeving te vertalen naar nationale wetgeving. In 2030 moet de eerste monitoringsronde uitgevoerd zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Met agrarische ondernemers bodemverbeteringsmaatregelen doorvoeren in landbouwgebieden

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal hectaren (cumulatief) landbouwareaal binnen BodemUp	35.000	36.000	(*)	(*)

** Eind 2027 wordt het geactualiseerde Regionaal Water en Bodemprogramma 2028-2033 vastgesteld, waarin ook de indicatoren en streefwaarden worden bepaald die vervolgens worden verwerkt in de Begroting 2028.*

- In 2026 streven we naar 425 nieuwe deelnemers aan BodemUP. Samen met de al 1350 deelnemende boeren zullen op meer dan 35.000 hectare maatregelen worden genomen.

Organiseren kennisuitwisseling voor agrariërs

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal deelnemers aan kennisuitwisseling op praktijklocaties	500	500	(*)	(*)

** Eind 2027 wordt het geactualiseerde Regionaal Water en Bodemprogramma 2028-2033 vastgesteld, waarin ook de indicatoren en streefwaarden worden bepaald die vervolgens worden verwerkt in de Begroting 2028.*

- In 2026 zullen vanuit BodemUP 30 studiegroepen (8 tot 12 deelnemers per groep) worden georganiseerd en 10 openbare kennisbijeenkomsten met circa 10 tot 20 deelnemers per bijeenkomst. Daarnaast zullen BodemUP deelnemers ook onder begeleiding van een bodemcoach het veld ingaan.

Wat willen we bereiken?

Klimaatadaptatie. Aanpassen aan klimaatverandering in alle domeinen van het provinciale waterbeleid.

Indicator:

- Brabant heeft in 2050 een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting: Brabant wordt klimaatbestendig en waterrobuust ingericht op basis van de leidende principes uit dit RWP. (100% in 2050)

 Op de korte termijn liggen we op koers met de uitvoering van voorgenomen projecten. Op de lange termijn is het bereiken van het 2050 doel onzekerder. De klimaatverandering gaat sneller dan we verwachtten, zie de klimaatscenario's KNMI 2023.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bewustwording, samenwerking en verankering 'klimaatbestendig handelen'

Indicator	2026	2027	2028	2029
Een actueel uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland	1	1	(*)	(*)
Percentage provinciale programma's waarin klimaatadaptatie wordt verankerd	90%	100%	(*)	(*)

** Eind 2027 wordt het geactualiseerde Beleidskader Regionaal Water en Bodemprogramma 2028-2033 vastgesteld, waarin ook de indicatoren en streefwaarden worden bepaald die vervolgens worden verwerkt in de Begroting 2028.*

 Het uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland loopt tot en met 2027 en is in 2025 geactualiseerd voor activiteiten van de werkregio's en die van en met de provincie, inclusief de eigen kennisomgeving. Onder meer uit het partner-evenement Expeditie 2100 in september 2026 volgen voornemens tot actualisatie voor de resterende looptijd van het programma.

De verankering van klimaatadaptatie in het provinciale beleid vergt een continue inspanning in de komende decennia. We verwachten dat er eind 2027 in elk (relevant) programma een vorm van borging van klimaatadaptatie-activiteiten heeft plaatsgevonden en dat er inzicht is wat in de periode daarna kan of moet gebeuren. De mate van volwassenheid in adaptatiebeleid en -uitvoering zal eind 2027 per programma (sterk) verschillen, vandaar de oranje indicator.

Concrete aanpak in projecten en gebieden

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal medegefinancierde (uitvoerings)projecten gericht op klimaatadaptatie (cumulatief)	25	30	(*)	(*)

* Eind 2027 wordt het geactualiseerde Beleidskader Regionaal Water en Bodemprogramma 2028-2033 vastgesteld, waarin ook de indicatoren en streefwaarden worden bepaald die vervolgens worden verwerkt in de Begroting 2028.

De verzameling van (Europese) onderzoeks- en pilotprojecten met onderzoeksinstituten en waterschappen en projecten van gemeenten op basis van provinciale bijdragen- en subsidieregelingen, voldoen aan het aantal van 25 in 2026. Ook voor het aantal van 30 in 2027 liggen we op koers.

Ontwikkelingen en onzekerheden

- KRW-inrichtingsmaatregelen: de aanvragen voor de 3^e tranche middelen door de waterschappen worden voor de zomer verwacht. De beschikkingen worden naar verwachting in de tweede helft van 2026 verleend. De hoogte van de aanvragen en het moment van beschikken zijn echter nog onzeker.
- Zuidwestelijke Delta: in 2026 verwachten we de financiële afwikkeling van het eindvonnis van de Raad van Arbitrage bij Bouwgeschillen inzake de afronding van Roode Vaart fase 1. Onzeker is welke omvang en timing deze heeft.
- Klimaatadaptatie: Sinds openstelling van de Subsidieregeling integrale actieplannen hitte Noord-Brabant in oktober 2025, zijn 5 subsidieaanvragen van gemeenten binnengekomen. Er zitten ook diverse aanvragen in de pijplijn. Aanvullend opent in maart 2026 een nieuwe mogelijkheid binnen deze subsidieregeling om maatregelen uit de actieplannen uit te voeren. De precieze omvang en timing van aanvragen voor de Subsidieregeling integrale actieplannen hitte Noord-Brabant is bij voorbaat niet voorspelbaar.
- Hoogwaterbescherming: de besluitvorming rond cofinanciering op rivierverruimingsprojecten betreft langjarige afstemming daarmee zijn de concrete momenten van financiële bijdragen onzeker.

Wat mag het kosten?

	Bedragen x € 1.000		
3. Water en Bodem	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	62.607	18.749	81.356
Baten	21.528	15.070	36.597
Saldo baten en lasten	41.079 N	3.680 N	44.759 N

4 Programma Natuur en milieu

Inleiding

Natuur

De organisatie van programma natuur is op orde en er wordt flink voortgang geboekt op alle fronten, variërend van onder meer realisatie van het natuurnetwerk, versnellingsprojecten, bossen en de agenda natuurinclusief.

De pachtafkoop op landgoed De Hoort maakte de omvorming van 44 hectare landbouwgrond naar nieuwe natuur mogelijk. Dankzij deze stap konden de natuurherstelwerkzaamheden worden uitgevoerd, waarvan de eerste positieve resultaten nu al zichtbaar zijn.

Eind 2025 is de uitbreiding van het Agrarisch Natuurbeheer (ANLb) met aanvullende middelen vanuit het Rijk opengesteld, waarmee in 2026 meer dan een verdubbeling van het huidige agrarisch natuurbeheer gerealiseerd kan worden. Vanaf januari 2026 is de vernieuwde regeling Stimulering Landschap (Stila2.0) opengesteld, waarmee behalve de cofinanciering van gemeenten, waterschappen en provincie, nu ook de tijdelijk extra versnellingsmiddelen vanuit het rijk ten behoeve van groenblauwe dooradering van het landelijk gebied volop kunnen worden ingezet. In april volgt een herhaalde openstelling van de Regeling Schoolpleinen van de Toekomst, waarmee naar verwachting weer 25 schoolpleinen vergroend gaan worden.

Tenslotte is het plantseizoen voorjaar 2026 intensief benut om met de beschikbare middelen nieuwe bomen aan te planten, zowel voor nieuw bos als voor de revitalisering van bestaande bossen.

Aanpak Landelijk Gebied

De uitvoering van de Aanpak Landelijk Gebied (ALG) ontwikkelt zich in lijn met de verwachtingen voor deze fase van het programma.

Met het [plan van aanpak voor de Aanpak Landelijk Gebied \(ALG\)](#) van 4 februari 2025 is ingezet op het versterken van de uitvoeringskracht in het landelijk gebied en het versnellen van maatregelen voor natuur, water, bodem en klimaat. Ondanks wisselende landelijke kaders blijft de provincie sturen op het behalen van de wettelijke doelen, in samenwerking met gebiedspartners.

In de twaalf GGA-gebieden zijn naast de reeds lopende uitvoeringsprojecten meer dan 100 projectvoorstellen opgehaald. Een deel kan in 2026 worden uitgevoerd; andere voorstellen vragen nadere uitwerking. Momenteel werken we samen met de gebiedspartners aan de [formalisering van overeenkomsten en opdrachten](#), zodat middelen kunnen worden vastgelegd en projecten kunnen starten. Het streven is dit traject vóór het zomerreces af te ronden. De provincie ondersteunt de gebieden verder met advies, capaciteit, middelen en grond. Ook partners leveren substantiële bijdragen.

Daarnaast wordt gewerkt aan [vijf concrete water- en natuurprojecten](#) (versnellingsdossiers) waarin de provincie waar nodig zwaardere instrumenten inzet om grond te verwerven en natuur- en waterprojecten te realiseren.

De gebiedsopgaven zijn geactualiseerd en gedeeld met de GGA-gebieden en vormen de basis voor verdere uitvoering. PS is op 21 oktober 2025 met de [Statenmededeling Aanpak overgangsgebieden rondom Natura 2000-gebieden](#) geïnformeerd over de aanpak van overgangsgebieden rond Natura 2000-gebieden, waarin uitvoering in de GGA en de vergunningsplicht voor gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen centraal staan. PS wordt voor de zomer via een Statenmededeling geïnformeerd over de stand van zaken.

Milieu

In lijn met de Omgevingsvisie streven we naar een continue verbetering van onze leefomgeving. We hebben op een aantal thema's duidelijke resultaten geboekt. Met de uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord dragen we bij aan het landelijk doel om 50% gezondheidswinst te behalen. Voor Geluid zijn de geluidsproductieplafonds (GPP) vastgesteld. Daarnaast heeft de provincie Noord-Brabant als eerste provincie in Nederland de wettelijk verplichte geluidsaneringslijst vastgesteld. Met het actieplan Geluid 2024-2029 verminderen we het aantal mensen dat wordt gehinderd door het geluid van provinciale wegen.

Een aantal activiteiten uit de Uitvoeringsagenda Milieu zijn wettelijk vastgestelde taken en deze voeren we naar behoren uit. Dit zijn bijvoorbeeld reguliere bodemsaneringen (zoals industriële verontreinigingen en sanering na drugsdumping), het zorgdragen voor de nazorg van stortplaatsen en wettelijke taken rondom de luchthavens waarvoor de provincie bevoegd gezag is. Tevens is naar aanleiding van de provinciale zienswijze het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie op onderdelen aangepast om geluidshinder te beperken en zijn we de eerste provincie die vermijdings- en reductieplannen hebben opgevraagd bij afvalbedrijven voor Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). In 2026 worden ook weer veel MER procedures gestart voor: de aanpassing van de N279, Hoogwaterbescherming Den Bosch, dijkversterking Cuijk-Ravenstein en Dijkversterking Lith-Bokhoven, ondergrondse hoogspanningsverbinding Eindhoven-Maarheeze en Eindhoven-Hapert, natuurherstel Dommeldal, en het Nationaal programma ruimte voor defensie. In 2025 zijn flinke stappen gezet om de samenwerking te verbeteren binnen de overlegtafels voor de regionale vliegvelden Breda International Airport en Kempen Airport). Deze krijgen een vervolg in 2026, o.a. voor de klachtenprocedure en communicatie.

VTH

De uitvoering van de reguliere wettelijke taken uit de VTH Opdracht verloopt volgens verwachting. Daarnaast worden de onderwerpen verder geïmplementeerd die voortkomen uit de in december 2025 vastgestelde omgevingsverordening. Te weten het Intrekkingenbeleid, de bijgestelde aanpak voor de ammoniakemissie maatregelen en de nieuwe vergunnings situatie voor gewasbeschermingsmiddelen. Voor de gebiedsontwikkeling rondom Brainport Industries Campus (BIC) Noord (ASML) is, op basis van de ADC-toets een uitzonderlijke natuurvergunning verleend.

Pijler Robuuste Natuur

De Brabantse natuur is adequaat beschermd tegen ongewenste ruimtelijke ingrepen. Ze is vitaal en van voldoende omvang om bestand te zijn tegen schommelende omgevingsinvloeden zoals weersextremen. De Brabantse natuurgebieden vormen een onderling aangesloten netwerk waardoor uitwisseling kan plaatsvinden.

Wat willen we bereiken?

Natuurnetwerk ingericht, verbonden en beheerd

Indicator:

- In 2030 is het Natuurnetwerk ingericht, verbonden en beheerd

 In 2030 zullen naar verwachting nog niet alle gronden beschikbaar zijn. Partners geven aan dat het beschikbaar krijgen van NNN-gronden op vrijwillige basis niet overal lukt. GS hebben weliswaar op 1 april 2025 besloten het instrumentarium volledige schadeloosstelling met als sluitstuk onteigening in te zetten in een vijftal gebieden. Maar we zetten we het instrument pachtafkoop in. Bovendien merken we dat grondeigenaren, veelal agrariërs, zeker met de stijgende grondprijzen, hun gronden willen behouden of lang wachten met verkopen. Ook wachten agrariërs op duidelijkheid en mogelijkheden voor hun bedrijf in het kader van het nieuwe rijksbeleid. Het risico op verder stijgende grondprijzen en toenemende inflatie, mede als gevolg van de Iran-oorlog, is groot.

Wat gaan we daarvoor doen?

Realisatie Natuurnetwerk: grondverwerving / functieverandering

Indicator	2012 t/m 2030	2026	2027	2028	2029
Gerealiseerde ha (cumulatief)	9.300	6.600	6.800	7.100	7.300

 De geplande realisatie voor 2026 ligt op schema.

Realisatie Natuurnetwerk: inrichting

Indicator (BBV-verplichte indicator)	2012 t/m 2030	2026	2027	2028	2029
Gerealiseerde ha (cumulatief)	14.900	9.000	9.300	10.200	11.000

 Naar verwachting valt de realisatie voor 2026 enkele honderden hectares lager uit dan gepland. In 2027 wordt echter een realisatie van ongeveer 1.000 ha verwacht (cumulatief 9.800 ha), beduidend meer dan gepland.

Realisatie ecologische verbindingzones

Indicator	2012 t/m 2035	2026	2027	2028	2029
Gerealiseerde ha (cumulatief)	1.150	460	575	650	725

Naar verwachting valt de realisatie voor 2026 iets lager (cumulatief 420 ha) uit dan gepland.

Beheer van het Natuurnetwerk

Indicator (BBV- verplichte indicator)	2026	2027	2028	2029
Beheerde ha via de Subsidiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel natuurbeheer (cumulatief)	82.300	84.000	84.300	84.600

Naar verwachting wordt de geplande realisatie voor 2026 gehaald.

Realisatie Faunapassages

Indicator	2023 t/m 2030	2026	2027	2028	2029
Aantal faunapassages (cumulatief)	100	80	85	90	95

De realisatie van het aantal geplande Faunapassages ligt op schema. Door het naar voren halen van middelen bij de openstelling 2026 van de subsidieregeling wordt een extra versnelling beoogd en uitvoering gegeven aan de motie M146-2025 versnelling faunapassages.

Kwaliteit van het Natuurnetwerk

Indicator	2026	2027	2028	2029
Percentage van het NNN waarvan het beheertype gelijk is aan het ambitietype	65,9%	67,4%	68,9%	70,4%

De realisatie ligt op schema. Naar verwachting wordt het geplande percentage voor 2026 gehaald.

Wat willen we bereiken?

N2000-gebieden hersteld en versterkt.

Indicator:

- De kwaliteit en kwantiteit van de habitattypen en soorten uit de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) mogen nooit achteruitgaan.
- In 2030 zijn in de N2000-gebieden de VHR-habitattypen en soorten verbeterd in oppervlakte en/of kwaliteit t.o.v. 2023 daar waar nodig volgens aanwijzingsbesluit.

Uit de natuurdoelanalyses (NDA's) 2023 blijkt dat het huidige maatregelenpakket voor stikstofreductie en natuurherstel – waaronder hydrologische maatregelen – onvoldoende is om voor alle habitattypen en soorten de instandhoudingsdoelen te behalen. Voor een groot deel van de Natura 2000-gebieden in Brabant blijft het behalen van de doelen buiten bereik wanneer alleen wordt uitgegaan van het bestaande pakket aan herstel- en beheermaatregelen. De Rijksoverheid is aan zet voor een robuuste generieke stikstof- en herstelaanpak.

Daarom werkt Brabant daarnaast aan aanvullende maatregelen die nodig zijn om zowel de stikstofdepositie verder te reduceren als het natuurherstel te versterken.

Gedeputeerde Staten hebben daarom eind 2024 aanvullende bronmaatregelen vastgesteld in de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS 2.0). Daarnaast zijn op 11 februari 2025 de Pakketten van maatregelen en onderzoeken vanuit de NDA's vastgesteld, waarin per Natura 2000-gebied een samenhangend pakket van herstelmaatregelen is opgenomen. In de indicator is te zien dat we voor lopen op de verwachte uitvoering. De aanvullende natuurherstelmaatregelen landen grotendeels in de Aanpak Landelijk Gebied (ALG). De natuurherstelmaatregelen worden versneld uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Verbeteren kwaliteit en kwantiteit van habitattypen en soorten

Indicator	2026	2027	2028	2029
Realisatie herstelmaatregelen* in N2000-gebieden: De voor natuurherstel te nemen herstelmaatregelen zijn uitgevoerd.**	10%	20%	40%	60%

* Maatregelen en onderzoeken zoals benoemd in door GS vastgestelde Pakketten van maatregelen en onderzoeken NDA's.

** Voor veertien N2000-gebieden stellen we jaarlijks de realisatie van de maatregelen en onderzoeken uit de Pakketten van maatregelen en onderzoeken NDA's vast.

Natuurherstelmaatregelen worden versneld uitgevoerd. Het percentage aan maatregelen en onderzoeken over geheel 2025 bedroeg 6,1%. Hiermee lopen we voor op de indicator. Deze indicator meten we één keer per jaar en nu is nog geen actueel percentage te geven.

Wat willen we bereiken?

Bossen aangelegd en gerevitaliseerd

Indicator:

- In 2030 is in Brabant 13.000 ha nieuw bos aangelegd t.o.v. 2020.
- In 2030 is ca. 20.000 ha bos op de zandgronden omgevormd naar vitaal bos (revitalisering van bestaande bossen) t.o.v. 2020.

De ambitie voor nieuwe en gezonde bossen is fors en de beschikbare middelen daarvoor vooralsnog ontoereikend. De onderstaande indicatoren zijn daarom eerder aangepast naar reële hectaren op basis van te verwachten beschikbare middelen. Onderdeel van de ambitie is om aanvullende middelen te vinden door actief te zoeken naar nationale middelen en Europese fondsen en door de ambitie mee te koppelen met andere opgaven zoals woningbouw, energietransitie en circulaire economie. Met het toekennen van extra middelen via de [Perspectiefnota 2025](#) en de toegekende Rijksmiddelen voor bosrevitalisering in het kader van de koplopersprojecten No-regret en voor boscompensatie in het kader van de 2e fase Landelijk Programma Natuur worden momenteel forse stappen gezet. Voor de lange termijn zijn de beschikbare middelen voor bosuitbreiding en bosrevitalisering vooralsnog onvoldoende om gestelde doelen te kunnen bereiken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bosuitbreiding en bosomvorming

Indicator	2020 t/m 2030	2026	2027	2028	2029
In uitvoering genomen ha bosuitbreiding (cumulatief)	13.000	2.000	3.000	4.000	5000
Gerevitaliseerd bos in ha (cumulatief)	20.000	3.500	4.000	4.500	5.000

Met de beschikbare middelen wordt ook in 2026 weer uitvoering gegeven aan het Actieplan Brabantse Bomen 2.0 en realisatie van bovengenoemde indicatoren voor 2026 verwacht.

Wat willen we bereiken?

Biodiversiteit beschermd

Indicator:

- In 2030 is de stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren minimaal behouden t.o.v. 2022.

- De biodiversiteit staat onder druk ook buiten de N2000-gebieden. Maatregelen zijn erop gericht om kwetsbare soorten te behouden, maar het resultaat daarvan is met name mede afhankelijk van de mate waarin de transities naar een duurzame landbouw en energievoorziening en naar een natuurinclusieve samenleving effect sorteren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Behouden stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren

Indicator	2026	2027	2028	2029
Toename in 2030 t.o.v. 2023*	≥49%	-	≥49%	-

**De index laat de gemiddelde verandering in populatiegrootte van vaatplanten, broedvogels, dagvlinders en reptielen zien sinds 1995. Hierbij is een selectie gemaakt van soorten, die op de rode lijst staan met de status kwetsbaar t/m ernstig bedreigd. Een index van 50% betekent dat de populaties van de soorten gemiddeld genomen zijn gehalveerd. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 49% (stand kwetsbare soorten t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995). De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd.*

- De index wordt elke twee jaar bepaald. Voor de index van 2026 worden de meetgegevens van 2025 en 2026 gebruikt op basis waarvan dan in Q1 2027 de index 2026 zal worden bepaald en gerapporteerd.

Stoppen achteruitgang van kenmerkende soorten van het boerenland

Indicator	2026	2027	2028	2029
Broedparen van kenmerkende vogelsoorten*	≥79%	-	≥79%	-

**De index laat de gemiddelde verandering in populatiegrootte van broedvogels zien sinds 1995. Hierbij is een selectie gemaakt van soorten, die gebruikt zijn voor de aanwijzing van agrarische leefgebieden binnen het natuurbeheerplan. Een index van 50% betekent dat de populaties van de soorten gemiddeld genomen zijn gehalveerd. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 79% (stand kwetsbare soorten t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995). De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd.*

- De index wordt elke twee jaar bepaald. Voor de index van 2026 worden de meetgegevens van 2025 en 2026 gebruikt op basis waarvan dan in Q1 2027 de index 2026 zal worden bepaald en gerapporteerd.

Wat willen we bereiken?

Basisvoorwaarden op orde: lucht-, water- en bodemkwaliteit

Indicator:

- In 2030 is de emissie en depositie van stikstof in Noord-Brabant afgenomen tot een niveau zoals in het kader van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering is overeengekomen.

- Op 7 oktober 2025 heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu de nieuwe stikstofdepositiecijfers voor Natura 2000-gebieden gepubliceerd. Via de

Statenmededeling Actualisatie stikstofcijfers 2025 bent u geïnformeerd over deze actualisatie van de landelijke monitoringscijfers.

Uit de nieuwe stikstofcijfers blijkt dat het percentage stikstofgevoelige habitats in de 17 Natura 2000-gebieden met een depositie onder de Kritische depositiewaarde is gestegen van ongeveer 10% in 2022 naar ongeveer 11% in 2023. Dit betekent dat in 2023 voor circa 1.400 hectare de stikstofdepositie onder de Kritische depositiewaarde lag, terwijl dit voor circa 11.000 hectare niet het geval was. De prognose is dat het percentage stijgt naar circa 17% in 2030. Daarmee blijft ongeveer 83% van het stikstofgevoelige oppervlakte overbelast met stikstof. Wij verwachten de volgende actualisatie van de landelijke stikstofcijfers van het RIVM met u in het najaar van 2026 te kunnen delen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Reductie van emissie van stikstof

Zie programma 2 Ruimte en Wonen voor de indicatoren uit de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS).

Pijler Brabant Natuurinclusief

Natuur levert een bijdrage aan de welvaart en het welzijn van Brabant en de Brabanders. Andersom is natuur als vanzelfsprekend onderdeel van andere maatschappelijke, ruimtelijke en economische opgaven en verweven in alle maatschappelijke sectoren.

Wat willen we bereiken?

Natuur meewegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen

Indicator:

- In 2030 is er een gedeelde basis voor een 'Natuurinclusief Brabant' en zijn de 8 domeinen van natuurinclusieve samenleving uitgewerkt in specifieke plannen voor Brabant.
- In 2030 is er een positieve trend voor biodiversiteit in het stedelijk gebied

In 2025 hebben Gedeputeerde Staten de Agenda Natuurinclusief Brabant vastgesteld. Hiermee is een gedeelde basis gelegd voor een natuurinclusief Brabant. De Agenda werkt natuurinclusiviteit uit over 10 maatschappelijke domeinen en positioneert natuurinclusiviteit niet als een apart thema, maar als een integrerend principe binnen bestaande provinciale programma's en samenwerkingen.

In 2026 ligt de nadruk op de verdere uitwerking en toepassing van deze Agenda. Samen met gemeenten, maatschappelijke organisaties, bedrijven en kennisinstellingen wordt gewerkt aan de vertaling van de Agenda naar concrete initiatieven. Daarmee wordt invulling gegeven aan het doel om natuur structureel mee te wegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Opstellen plannen voor een 'Natuurinclusief Brabant'

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal plannen in uitvoering	pm*	pm*	pm*	pm*

* Omdat natuurinclusiviteit wordt meegenomen binnen bestaande programma's en samenwerkingen, wordt niet gewerkt met afzonderlijke plannen. Het aantal plannen in uitvoering is daarom op dit moment nog niet te kwantificeren.

- In 2026 wordt gewerkt aan de concretisering van acties en samenwerkingen binnen de provincie en met onze partners. De voortgang wordt gevolgd via een jaarlijkse rapportage natuurinclusief. Hierin wordt inzicht gegeven in de mate waarin natuurinclusiviteit wordt toegepast binnen provinciale programma's en in samenwerking met partners in Brabant.

Natuurinclusief ontwikkelen, bouwen en beheren

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal SoortenManagementPlannen (cumulatief)	10	30	50	56

- Gemeenten worden, o.a. met een bijdrageregeling, gestimuleerd en gefaciliteerd om Soortenmanagementplannen (SMP) op te stellen. Hoewel het opstellen van een SMP minimaal 2 jaar doorlooptijd vraagt, verwachten in 2026 weer een aantal SMP's te kunnen goedkeuren en daarmee cumulatief op 10 SMP's uit te komen.

Wat willen we bereiken?

Behoud, herstel en ontwikkeling van landschappen

Indicator:

- In 2050 bestaat minimaal 10% van het landelijk gebied uit groenblauwe dooradering

- In samenwerking met gemeenten, waterschappen, agrarische collectieven en het coördinatiepunt landschapsbeheer stimuleren we particuliere initiatiefnemers in het buitengebied om landschapselementen te herstellen of aan te leggen, en ondersteunen waar mogelijk het beheer daarvan. Met de openstelling van de vernieuwde Stila-2.0 regeling per januari 2026.

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanleg en herstel van landschapselementen

Indicator	2026	2027	2028	2029
-----------	------	------	------	------

Percentage groenblauwe dooradering van het landelijk gebied (op basis van definities van de landelijke systematiek)	6,93%	7,05%	7,18%	7,30%
---	-------	-------	-------	-------

In 2027 wordt een gestandaardiseerde, landelijke methode voor registratie van landschapselementen in opdracht van het ministerie van LNV opgeleverd – een eigen doorrekening over 2025 verwachten we in de loop van 2026 beschikbaar te hebben. In januari 2026 is de vernieuwde Stila-2.0 regeling opengesteld waarmee ook SPUK-middelen voor de Aanpak Landelijk Gebied volop kunnen worden ingezet voor de aanleg en herstel van landschapselementen en daarmee wordt realisatie van bovengenoemde indicator voor 2026 verwacht.

Pijler Natuur voor en door Brabanders

Brabanders voelen zich verbonden met de natuur in natuurgebieden, in de stad, het dorp en het agrarisch gebied.

Wat willen we bereiken?

Meer groen in de directe omgeving

Indicator:

- In 2030 is het aantal vierkante meters groen per gemeente in de bebouwde kom (met 5%) toegenomen ten opzichte van 2023

Natuur en groen in de (directe) omgeving van de Brabanders draagt bij aan welzijn, welvaart, gezondheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Het realiseren van meer groen in de directe omgeving doen we nadrukkelijk in samenwerking met anderen. Daarom stimuleren we dat meer Brabanders én organisaties meedoen om meer groen in de omgeving te creëren. We hebben hiervoor subsidieregelingen zoals Schoolpleinen van de Toekomst en het Buurnatuur- en buurtwaterfonds. Daarnaast ondersteunen we initiatiefnemers van innovatieve vergroeningsprojecten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren vergroening van de wijk

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal m2 groen per gemeente in de bebouwde kom*	-	300.647.153	-	-

* De nulwaarde uit 2023 is vastgesteld op: 292.295.843 m². De meting herhalen we in 2027 en 2030. Het streefgetal voor 2027 is bepaald op basis van een 5% toename in 2030.

We stimuleren samen met partners dat meer Brabanders én organisaties meedoen om meer groen in de omgeving te creëren. De eerste meting heeft plaatsgevonden in 2023. De meting herhalen we in 2027.

Wat willen we bereiken?

Versterken van de beweging van vergroening

Indicator:

- Behoud van het aantal actieve 'groene' vrijwilligers

Groene vrijwilligers leveren een belangrijke bijdrage aan het beheer, behoud en de beleving van natuur en landschap. De gezamenlijke inzet van de groene vrijwilligers is een belangrijke maat voor de betrokkenheid van de Brabanders bij de natuur en vertegenwoordigt een enorme inbreng aan expertise, kennis en tijd. Vergrijzing en eenzijdige opbouw van het bestand vormen daarbij een uitdaging. Daarom werkt de provincie samen met de grotere Brabantse natuurorganisaties aan de werving van nieuwe, groene vrijwilligers om de omvang op peil te kunnen houden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren van het aantal actieve 'groene' vrijwilligers

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal 'groene' vrijwilligers dat via project Natuurverbinders in beeld is*	-	10.000	-	10.000

* Referentie juni 2025 (meest actuele meting): 10.000.

De meest recente telling uit 2025 laat zien dat het aantal vrijwilligers gelijk is gebleven ten opzichte van de telling van 2019 (circa 10.000 vrijwilligers) en er daarmee in 2025 sprake was van behoud van het aantal actieve, groene vrijwilligers. De telling herhalen we in 2027.

Milieu

We willen dat Brabant een fijne, veilige en gezonde provincie is om in te wonen en te ondernemen. Een schone lucht en bodem en geen hinder van onder meer geluid en geur zijn hiervoor basisvoorwaarden.

Wat willen we bereiken?

Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS): Brabantse burger wordt in 2030 minder blootgesteld aan ZZS en potentieel ZZS (pZZS) dan in 2023. De emissies van ZZS en pZZS door bedrijven naar water, bodem en lucht zijn in 2030 gehalveerd ten opzichte van 2023

Indicator:

- Emissie ZZS: Top 3 van ZZS die het meest voorkomen bij bedrijven die onder provinciaal gezag vallen, namelijk; Lood, Nikkel en Cadmium, daalt.

De emissie naar riool is in het algemeen afgenomen sinds 2000. De emissie naar lucht wisselt sterk over de jaren heen.

Bedrijven zijn sinds 1 januari 2025 verplicht gegevens over ZZS-emissies zelf in een nieuwe nationale database te zetten. Deze database wordt nu geëvalueerd en wordt naar verwachting in 2027 openbaar. De applicatie om deze te doorzoeken is al klaar en aan de toelichting wordt nu gewerkt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Zeer zorgwekkende stoffen: minimalisatieverplichting voor provinciale bedrijven

Indicator	2026	2027	2028	2029
Percentage provinciale bedrijven* waarvan we:				
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen	100%	100%	100%	100%
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen én hebben beoordeeld	100%	100%	100%	100%
- Waar mogelijk op basis van het Vermijdings- en reductieprogramma maatregelen gerealiseerd zijn voor ZZS	100%	100%	100%	100%

*Van de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is en waarvan bekend is dat er ZZS vrijkomen.

In de loop van 2026 worden de nieuwe VRPs opgevraagd bij de bedrijven en goedgekeurd door de omgevingsdiensten. Deze blijven dan vijf jaar geldig. De afvalbedrijven werken aan een eerste VRP. In Q2 2026 verwachten de omgevingsdiensten die te hebben beoordeeld. Ook deze VRPs blijven vijf jaar geldig.

Wat willen we bereiken?

Luchtkwaliteit: 50% gezondheidswinst uit Brabantse bronnen ten opzichte van 2016

Indicator:

- WHO-advieswaarde PM₁₀ van 15 µg/m³ en NO₂ van 10 µg/m³ in 2030 in Brabant
- WHO-advieswaarde PM_{2,5} van 5 µg/m³ in 2040 in Brabant

(Monitor RIVM: Luchtkwaliteit: [\[GIK\] Dashboard Gezondheid 2024](#))

Voor 2030 berekent het RIVM wat op basis van het effect van het vastgestelde beleid de concentraties worden (prognose). Volgens het scenario met de aanvullende maatregelen waaronder de SLA-maatregelen (VES) is in 2030 de gemiddelde blootstelling (in µg/m³) voor NO₂ 10,3 en voor PM_{2,5} 7,5 (RIVM, 2024). PM₁₀ is niet berekend.

Wat gaan we daarvoor doen?

Luchtkwaliteit: gezondheidswinst door schonere lucht

Indicator	2026	2027	2028	2029
Percentage gemeenten dat deelneemt aan het Schone Lucht Akkoord	52%	59%	67%	67%*

*SLA loopt tot 2030 waardoor we geen nieuwe deelnemende gemeenten meer verwachten in 2029

- Het aantal deelnemende gemeenten aan SLA is 32 van de 56 Brabantse gemeenten (57%). Hierin loopt Brabant als provincie voorop.

Wat willen we bereiken?

Geluid: Nieuwe geluidshindersituaties voorkomen en hinder van bestaande overlastsituaties terugdringen.

Indicator:

- Afname van het percentage Brabanders die ernstige hinder ondervinden door geluid.

- In 2024 geeft 17% (2020 was 25%) van de Brabanders aan ernstige hinder te ondervinden van m.n. scooters/brommers, verkeer en burens. In 2027 vindt actualisatie plaats. Met het uitvoeren van saneringsprojecten zal het percentage afnemen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Geluid: beperken van geluidsoverlast voor Brabanders

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal resterende woningen met een geluidsbelasting > 60 dB met een onbekend binnenniveau of een binnenniveau > 36 dB (provinciale wegen)	3.600	3.200	2.800	2.400

- Met het vaststellen van de geluidproductieplafonds is inzicht gekomen in de saneringsopgave voor geluid voor de provincie. Het totaal aantal woningen welke voor geluidsanering in aanmerking komt in de provincie Noord-Brabant langs de provinciale wegen, is opgebouwd uit een wettelijke sanering (1.200 woningen op de saneringslijst) en een beleidsmatige sanering (1.800 woningen op basis van het Actieplan Geluid). Bij Burap II zullen de streefwaarden aangepast worden o.b.v. voortgangsdokument UA Milieu 2026 (streefwaarden worden: 3.000-2.700-2.400-2.100).

Wat willen we bereiken?

Geur: Voor bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag wordt voldaan aan de grenswaarden, zoals opgenomen in de beleidsregel industriële geur.

Indicator:

- aantal bestaande overlast situaties geur neemt af of blijft gelijk (van bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag)

Vorig jaren was sprake van een daling, maar in 2025 is het aantal klachten toegenomen (zie hieronder).

Wat gaan we daarvoor doen?

Geur: aantal klachten over geurhinder

We monitoren het aantal klachten bestaande overlast situaties geur (van bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag).

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal klachten over geurhinder	4.306	3.875	3.488	3.164

Aantal klachten in 2025 bedroeg 5.145 (2024 was 4.761), waarvan 1.075 betrekking hebben op bedrijven onder provinciaal gezag (2024 was 875). Tot en met 2024 was sprake van een daling. De omgevingsdienst zal een analyse uitvoeren om na te gaan of dit een incidentele verhoging betreft.

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)

Wat willen we bereiken?

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) leveren een bijdrage aan een gezonde fysieke leefomgeving en daarmee een bijdrage aan een goed werk- en leefklimaat.

Indicator:

- De kwaliteit van de uitvoering van VTH voldoet aan de kaders van landelijke wetgeving;
- Bij het opstellen van de provinciale beleidskaders en uitvoeringsagenda's voor o.a. Natuur, Water, Milieu, Energie, Landbouw en Voedsel, Wonen, Werken en Leefomgeving en Economie wordt bewust bezien of en hoe beschikbare VTH-instrumenten ingezet kunnen worden om een bijdrage te leveren aan het bereiken van een beleidsdoel.

Het uitvoering van de reguliere wettelijke taken uit de VTH Opdracht voeren we met de omgevingsdiensten zo goed mogelijk uit, dit loopt grotendeels volgens verwachting. Om beleid en uitvoering goed met elkaar te kunnen blijven verbinden is het belangrijk dat de kennis en ervaring uit de VTH-praktijk bijdraagt aan beleidsontwikkeling. De combinatie van de door de Omgevingswet decentraal belegde beleidsruimte, en de toenemende complexiteit in samenvallende opgaven met tegengestelde belangen in beschermen en benutten, resulteert namelijk steeds vaker in casuïstiek waarbij de uitvoering de beleidsontwikkeling in haalt. Concreet zijn we als eerste verdiepend aan de slag gegaan met de doelen en acties uit het beleidskader en de uitvoeringsagenda Milieu, mede naar aanleiding van de Actieagenda Industrie en Omwonenden. Per milieuthema analyseren we

op alle onderdelen de huidige invulling van de beleidsacht om zo onderbrekingen in het cyclisch werken in beeld te krijgen en hierop verbinding te creëren.

We sluiten hierbij zo veel als mogelijk aan bij al lopende processen zoals intern het Sturen met Kaders en de jaarlijkse opdrachtverstrekking aan de omgevingsdiensten, en extern, de implementatie van de regionale beleidscyclus, inclusief het outcome gericht werken, in samenwerking met IPO en VNG. Door vanuit de uitvoering, waar opgaven integraal samenkomen, pro-actief bij te dragen aan het cyclisch werken kunnen we de kwaliteit van de VTH-uitvoering beter borgen en werken aan de versterking van het VTH-stelsel als onderdeel van het Omgevingswetstelsel.

Wat gaan we daarvoor doen?

De vergunningverlening, het toezicht en de handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit

Indicator	2026	2027	2028	2029
<i>De vergunningverlening voldoet aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit</i>				
Aantal vergunningverleningsprocedures waarin gebruik wordt gemaakt van de Wet dwangsom	<1%	<1%	<1%	<1%
Beschikkingen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld – norm 90%	90%	90%	90%	90%
<i>Toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitseisen</i>				
Handhavingsbeschikkingen blijven in stand na gerechtelijke toetsing	90%	90%	90%	90%
Mate van spontane naleving (na eerste controles)*	60%	60%	60%	60%
<i>Effectief toezicht met als doel om de overtredingen zo veel mogelijk op te heffen</i>				
Het % overtredingen dat bij hercontroles is opgelost	>55%	>55%	>55%	>55%

* We hanteren een % van 60% omdat sprake is van Risicogericht toezicht. Het continueren van dit niveau vraagt reeds een stevige inspanning. Indien dit goed plaats wordt dit % hoger omdat meer overtredingen worden geconstateerd. Dit staat echter haaks op het streven dat bedrijven zo goed mogelijk naleven. Dit wordt ook wel de nalevingsparadox genoemd.

- De vergunningverlening op het gebied van natura 2000 wetgeving is nog steeds niet op orde, als gevolg van de eerder vastgestelde natuurdoelanalyses en de uitblijvende maatregelen. De in december 2025 vastgestelde [Omgevingsverordening](#) wordt de komende periode verder geïmplementeerd. Met betrekking tot het beperken van de latente ruimte wordt met ingang van 1 juli 2026 een aanvang gemaakt. Hierbij wordt invulling gegeven aan de Omgevingsverordening met betrekking tot het Intrekkingenbeleid latente ruimte. Hiermee wordt voorkomen dat latente ruimte alsnog opgevuld wordt.

De bijgestelde aanpak voor ammoniakemissie maatregelen vragen ook een andere werkwijze voor VTH, zo moeten conform de omgevingsverordening, voor 1 juli, de meldingen met betrekking tot deze ammoniakemissie-maatregelen zijn ingediend. De vergunningplicht voor gewasbeschermingsmiddelen leidt, vooral ook na de uitspraak van de Raad van State van 2 april 2025, tot vraagstukken voor VTH, meer specifiek door handavingsverzoeken met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de effecten op Natura 2000-gebieden.

De pilot indirecte lozingen is naar verwachting eind 2026 gereed. Daarmee wordt meer inzicht verkregen hoe de actualisatie van vergunningen op een goede manier kan plaatsvinden. Dit vormt input voor de programmering in 2027 voor fase 2 van dit traject.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Natuur

De kosten voor realisatie en beheer van het NNN zijn in de afgelopen jaren gestegen, onder meer door fors stijgende grondprijzen. Daarom gaan we in overleg met het Rijk over het Natuurpact 2.0 om tot passende afspraken te komen zodat we voldoende middelen hebben voor de volledige realisatie van het NNN (de combinatie van het natuurnetwerk Brabant en de Ecologische verbindingzones). Als de middelen niet toereikend zijn, zullen we keuzes moeten maken: minder realiseren, meer tijd uittrekken voor de realisatie, provinciale opgaven combineren en/of alternatieve bekostiging vinden. We bereiden hiervoor scenario's voor, zodat we afhankelijk van de onderhandeling met het Rijk koers kunnen bepalen over de realisatie van het resterend deel van het NNN.

In de Voortgangsrapportage van de Uitvoeringsagenda Natuur zullen we Provinciale Staten informeren over de tussenstand.

Milieu

- Een onzekerheid in 2026 betreft de uitkomst van de ruimtelijke claim/uitbreiding van defensie op ruimtebeslag en gevolgen voor milieuaspecten (m.n. geluid, regionale luchtvaart).
- De stortplaatsen hebben een vermogen in het Nazorgfonds. Dat fonds moet gevuld worden en blijven om bij overdracht van de stortplaats de provincie de eeuwigdurende nazorg te kunnen laten uitvoeren (milieuhygiënisch en financieel). Belangrijk onderdeel is overdracht naar de provincie, met reële sluitingsdata en bijbehorende nazorgplannen die in kwaliteit voldoet en volledig is. Hier is zowel bestuurlijk als locatiespecifiek ambtelijk overleg over. Met de exploitanten is over het gewenste moment van sluiting met overdracht en de daarbij benodigde financiële middelen gesproken. Uiterlijk april 2026 zullen er voorlopige aanslagen worden opgelegd.
- De doelstelling van 'externe veiligheid' om het veiligheidsniveau van 2023 voor de toekomst te handhaven staat onder druk. Dit komt door een discussie op landelijk niveau (ministerie van I&W) over het al dan niet handhaven van de risicoplafonds.
- De Europese Unie heeft strengere regels voor luchtvervuiling vastgesteld. Deze dragen bij aan gezondere lucht. Als gevolg moeten provincies en gemeenten vanaf 2030 eerder ingrijpen als de luchtvervuiling te groot wordt.
- Door de juridische complexiteit rondom het thema zorgplicht en voorzorgsbeginsel staat de ambitie voor het scherper vergunnen bij diverse milieuthema's zoals ZZS, geur en luchtkwaliteit onder druk.

- De mate van doelbereik voor Milieu is niet alleen sterk afhankelijk van Europees en nationaal beleid, maar ook van de afwegingen en prioriteiten binnen andere beleidsvelden van decentrale overheden zoals de provincie zelf en gemeenten.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

De Zuidelijke Rekenkamer gaat [opvolgingsonderzoek](#) doen naar in hoeverre uitvoering is gegeven aan de aanbevelingen uit het onderzoek naar VTH dat de Zuidelijke Rekenkamer in [2020](#) heeft gepubliceerd. Ze onderzoeken de wijze waarop invulling gegeven is aan de aanbevelingen uit dat rapport. Deze hadden betrekking op onder andere de VTH processen, de koppeling tussen beleid en uitvoering en informatievoorziening. In het komende onderzoek wordt tevens aandacht besteed aan de voortgang bij de omgevingsdiensten vanuit het perspectief [interbestuurlijk programma Versterking VTH](#). Daarnaast wordt gekeken naar de mate waarin wordt gezorgd voor een adequate informatievoorziening over een gezonde en veilige leefomgeving rondom industriële activiteiten. De resultaten van dit onderzoek worden medio 2026 verwacht.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000			
4. Natuur en milieu	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	201.810	31.081	232.891
Baten	58.080	12.596	70.676
Saldo baten en lasten	143.730 N	18.485 N	162.215 N

5 Programma Economie, kennis en talentontwikkeling

Inleiding

De Nederlandse economie heeft het afgelopen jaar minder last gehad van de wereldwijde handelonzekerheid dan eerder werd verwacht, [aldus De Nederlandsche Bank](#). Wel blijft de eerste helft van 2026 de economische onzekerheid door geopolitieke spanningen enorm groot. Zo hangt de economische impact van het Amerikaans-Israëliëse conflict met Iran af van de duur ervan en de mate van escalatie. De prijzen van olie en gas zijn al stevig opgelopen, wat ook in Nederland leidt tot hogere inflatie, duurdere benzine en oplopende energierekeningen. [Rabobank berekende](#) onlangs dat, wanneer het gewapende conflict langer duurt dan enkele weken, de inflatie in Nederland naar verwachting uit zal komen op 3,1% (vergeleken met 2,2% vóór het conflict). Ondanks de hogere inflatie zal de economische groei oplopen tot 1,2% in 2026. Bij langere duur (met name wanneer de straat van Hormuz gesloten blijft) of bij verdere escalatie, wordt meer inflatie voorzien, met hogere prijzen voor energie, hogere productiekosten voor bedrijven en lagere bestedingen door consumenten en bedrijven tot gevolg. Tevens leidt meer onzekerheid ertoe dat bedrijven investeringen uitstellen.

[Rabobank becijferde](#) dat Nederlandse regio's in verschillende mate gevoelig zijn voor de gevolgen van het conflict in het Midden-Oosten. Regio's waarin energie-intensieve sectoren groot zijn, worden het sterkst geraakt. Dat geldt zodoende ook voor West-Brabant (met onder meer Moerdijk), waar de energie-intensiteit bovengemiddeld groot is. Voor Zuidoost-Brabant, dat sterk afhankelijk is van de hightech-maakindustrie en relatief weinig energie-intensief is, is de groei in 2026 naar verwachting het hoogst. Om de afhankelijkheid van energie te verkleinen zetten we als provincie Noord-Brabant in op hernieuwbare vormen van energie, zoals de opwekking van elektriciteit via wind- en zonneparken, de toename van duurzame warmtebronnen, en de productie van groene waterstof.

Door het bovenstaande zouden we bijna vergeten dat pas in januari het nieuwe Coalitieakkoord van het kabinet-Jetten is gepresenteerd. Daarin zijn zonder meer aanbevelingen uit het [Rapport Wennink](#) (voor het toekomstig verdienvermogen van Nederland) overgenomen, maar het is de vraag wat er allemaal tot uitvoering kan worden gebracht, aangezien het kabinet geen meerderheid heeft in de Eerste noch de Tweede Kamer. We zijn als provincie weliswaar tevreden dat er in het akkoord aandacht is voor o.a. de 3% R&D-norm; de oprichting van een Nationale Investeringsinstelling (NII); de oprichting van een Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI) en een soortgelijk agentschap voor defensie; de inzet op domeinen AI, Veiligheid & Weerbaarheid, Energie & Klimaattechnologie en Life Sciences & Biotechnologie; de ondersteuning van innovatiecampussen; en de versterking van het nucleaire cluster (o.a. SMR-programma).

We zijn als provincie Noord-Brabant het jaar 2026 voortvarend begonnen. Zo heeft in januari de [kickoff](#) plaatsgevonden van het Brabant House of Cyber (als onderdeel van het [Actieplan Missie Veiligheid](#)) waarin we samen met overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven € 14,5 mln. investeren om de digitale weerbaarheid van Brabantse organisaties te versterken en hen te beschermen tegen digitale dreigingen. We werken hierdoor aan veilige technologie (*security-by-design*), sterk cybertalent en direct toepasbare oplossingen voor organisaties en ketens.

Daarnaast investeren we in samenwerking met TU/e, Tilburg University en BOM € 4 mln. in het [AI Supercomputing initiatief Brabant](#), zodat Brabantse bedrijven, kennisinstellingen en overheden laagdrempelig toegang krijgen tot extreem krachtige en geavanceerde computers. Organisaties kunnen bovendien gebruik maken van praktische begeleiding, zoals hulp bij code-optimalisatie, datamanagement en vragen over wet- en regelgeving en ethiek rondom AI.

Verder investeren we € 1,25 mln. om de komst van een [nationale batterijfaciliteit](#) mogelijk te maken naar de Automotive Campus te Helmond. Het Open Battery Industrialisation Centre (OBIC) wordt namelijk de eerste Nederlandse voorziening waar bedrijven hun batterijtechnologie kunnen laten testen en opschalen richting industriële productie. Daarmee krijgt Brabant een sleutelpositie in de Europese energietransitie, op een campus die al een strategische rol vervult binnen het Brabantse mobiliteits- en innovatiesysteem. De provincie Noord-Brabant investeerde de afgelopen jaren bovendien al ruim € 5,5 mln. in de doorontwikkeling van batterijtechnologie.

Wat willen we bereiken?

Brabant is een vooraanstaande speler in het Europese innovatiesysteem

Indicatoren:

- We streven naar een structurele top-15 notering in de Regional Innovation Scoreboard van de Europese Commissie in 2030.

De Regional Innovation Scoreboard (RIS) van de Europese Commissie is een gerenommeerde lijst van de meest innovatieve regio's in Europa (250 regio's in totaal). In 2025 zijn we gezakt naar positie 26 met 146,2 punten, ten opzichte van positie 19 met 140,8 punten in 2023. Onze totaalscore is dus verbeterd, wat betekent dat we op alle indicatoren gezamenlijk zijn gegroeid, maar sommige andere Europese regio's zijn nog sneller gegroeid dan wij. Noord-Brabant behoort weliswaar nog steeds tot de zogenaamde 'Innovation leaders' van Europa, maar we beginnen ons wel zorgen te maken of we een top-15 notering in 2030 gaan behalen. Naar analogie van Rapport Wennink moeten we nu extra investeren en inzetten op de randvoorwaarden voor ons vestigingsklimaat en in technologievelden waarin we uitblinken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren en faciliteren van het Brabantse MKB om innovatieve producten op de markt te brengen die bijdragen aan (een van de) vijf missies of de ontwikkeling van sleuteltechnologieën

Indicator	2026	2027
We ondersteunen per jaar 200 kleine of middelgrote MKB'ers (op basis van de MIT-regeling samen met het rijk) die werken aan innovatie voor nieuwe producten, diensten of productieprocessen	200	200

Met de Mkb-innovatiestimulering Topsectoren (MIT) werken we samen met het Rijk en de provincies Limburg en Zeeland aan het stimuleren van innovatie bij het mkb. De openstelling MIT 2026 is van april 2026 t/m 15 september 2026. Naar verwachting kunnen hiermee 230 MKB'ers worden ondersteund in Zuid-Nederland, waarvan naar verwachting 175 in Brabant.

Mogelijk maken en stimuleren van doorbraken en toepassingen van nieuwe technologieën door de ontwikkeling van nieuwe Brabantse coalities en de uitbouw van bestaande coalities

Indicator	2026	2027
In 2027 hebben we voor alle missies technologische doorbraken en nieuwe toepassingen (mede) mogelijk gemaakt met nieuwe coalities	3	2

- In 2026 werken we met partners verder aan verschillende innovatiecoalities en -projecten. Zo heeft in januari de kickoff plaatsgevonden van het Brabant House of Cyber (als onderdeel van het Actieplan Missie Veiligheid), waarmee we de digitale weerbaarheid van Brabantse organisaties versterken. Daarnaast maken we de komst van het Open Battery Industrialisation Centre (OBIC) naar Brabant mogelijk, wat de eerste nationale batterijfaciliteit wordt waar bedrijven hun batterijtechnologie kunnen laten testen en opschalen. Verder werken we aan de Innovatiecoalitie Vezelstrategie, het Actieplan Hightech Semicon en aan de uitvoering van het Plan Medische technologie.

We organiseren internationale innovatie samenwerkingen.

Indicator	2026	2027
Aantal bedrijven en kennisinstellingen die actief betrokken zijn bij door ons georganiseerde internationale ontmoetingen.	100	100

- Voor 2026 verwachten we, net als in 2025, een aantal van ongeveer 150 te behalen. Er staat al een aantal activiteiten op de planning waar we bedrijven en kennisinstellingen actief bij betrekken, zoals een bezoek aan München in januari t.a.v. startup-beleid en -ondersteuning in Beieren (staat nl. bekend als één van de sterkste ecosystemen van Europa); het tweedaagse Electrolyser Event in februari, waarbij we ruim 20 hightech bedrijven en organisaties uit de drie Duitse deelstaten Baden-Württemberg, Beieren en Saksen in Brabant ontvingen om met evenzovele Brabantse partijen kennis uit te wisselen op gebied van waterstof en electrolyzers; de Koningsdag-ontmoeting in Stuttgart in april t.a.v. smart industry, en de Brabant Innovaiton Days in Japan in het najaar van 2026.

Wat willen we bereiken?

Brabant heeft internationaal een uitstekende economische concurrentiepositie.

Indicatoren:

- We streven naar een top-15 notering in de Regional Competitiveness Index van de Europese Commissie in 2030.
- % toename van het bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar (BBV-verplichte indicator)

- De Regional Competitiveness Index laat het concurrentievermogen van alle Europese regio's zien, bijvoorbeeld op gebied van infrastructuur, opleidingsniveau, innovatiekracht en arbeidsmarkt. Momenteel (de laatste meting dateert nog steeds van 2022; dit jaar wordt een nieuwe meting verwacht) bezet Brabant de 4^e positie (met 140,6 punten). Dat is een flinke stijging ten opzichte van 2019, toen Brabant nog plek 20 bezette (met 137,6 punten).

Volgens het CBS groeide het BRP van Brabant in 2024 t.o.v. het jaar ervoor met 0,7%. In 2023 was dat 0,5%, tegenover een krimp van -0,6% landelijk. Voor 2025 zijn er nog geen definitieve CBS-cijfers. Noord-Brabant is in Nederland groeimotor voor banen, bnp en arbeidsproductiviteit. Er wordt een bruto regionaal product verdiend wat neerkomt op ongeveer 15% van het nationale bruto binnenlands product.

Wat gaan we daarvoor doen?

Inspelen op uitdagingen en belemmeringen voor het Brabantse vestigingsklimaat

Indicator	2026	2027
We hebben voor drie schaarstevraagstukken, strategische perspectieven ontwikkeld en geïmplementeerd.	1 ontwikkeld	3 geïmplementeerd

- Rapport Wennink heeft wederom onderstreept dat het creëren van de juiste randvoorwaarden en het wegnemen van belemmeringen voor het vestigingsklimaat van groot belang is. Inmiddels hebben we het [Ruimtelijk Economisch Handelingsperspectief](#) dat een integraal antwoord moet bieden op complexe opgaven in het ruimtelijk en economisch domein. Voor het thema energie is dat verwerkt in het Brabantse Energieperspectief 2050. Daarnaast blijven we inzetten op ruimtelijke randvoorwaarden voor een toekomstbestendige innovatieve economie. Zo investeren we als provincie in de verdere ontwikkeling van de Automotive Campus en Pivot Park, willen we bijdragen aan de vastgoedontwikkeling en ondersteuning van het onderhoudscluster voor luchtvaart op Business Park Aviolanda, en werken we samen met het Rijk aan het nationaal strategisch profiel voor het haven- en industriecluster Moerdijk.

Ontwikkelen, benutten en behouden van voldoende talent op alle niveaus

Indicator	2026	2027
We hebben onze aanpak om afgestudeerden te behouden voor het Brabantse MKB in tekortsectoren herijkt en geïmplementeerd.	Aanpak gereed	Aanpak geïmplementeerd

- We werken aan de aanpak voor het behouden van talent in de regio, via initiatieven met onderwijsinstellingen en bedrijven, waaronder Databased Noordoost Brabant. Daarnaast dragen we bij aan Skills The Finals, wat wordt georganiseerd in Den Bosch, het evenement waar de beste vmbo-leerlingen en mbo-studenten van Nederland hun vakmanschap tonen. Tevens werken we aan een Human Development Plan Brabant (HDP) om samen met PACT-Brabant partners versnelling te geven aan de grote transitie, het beter benutten en ontwikkelen van talent en het meenemen van mensen en organisaties in verandering.

Versterken van het fundament van de Brabantse data-economie, door inzet op de datamaturiteit van het stuwend MKB, het opleiden en behouden van datatalent, het verbeteren van de digitale infrastructuur en het verhogen van onze cyberweerbaarheid

Indicator	2026	2027
In 2027 zijn 1.000 innovatieve MKB-bedrijven geadviseerd en begeleid over digitale transformatie en andere transitiethema's	250	250

- In 2026 zetten we onze aanpak via Brabant-coaches door, waarmee mkb-ondernemers kosteloos ondersteund kunnen worden met expertise op gebied van data, cybersecurity,

circulair ondernemen, talent en arbeidsproductiviteit. Daarnaast investeren we in samenwerking met TU/e, Tilburg University en BOM in het AI Supercomputing initiatief Brabant, zodat Brabantse bedrijven, kennisinstellingen en overheden laagdrempelig toegang krijgen tot extreem krachtige en geavanceerde computers.

Wat willen we bereiken?

In de Brabantse samenleving plukt iedereen de vruchten van economisch succes.

Indicatoren:

- We streven ernaar om in 2030 op de CBS-indicatoren voor brede welvaart 'bbp per hoofd bevolking' en 'Opleidingsniveau' beter dan wel gelijk te scoren ten opzichte van 2020 (startdatum Beleidskader)
- % bruto arbeidsparticipatie (werkgelegenheid) (BBV-verplichte indicator).

Het BBP per hoofd van de bevolking in Noord-Brabant is de afgelopen jaren gestegen van € 49.700 (2020) naar €54.400 (2024).

Het percentage van de Brabanders dat een HBO of WO opleiding heeft afgerond, is gestegen van 29,9% in 2020 naar 32,2% in 2024. Dit ligt iets lager dan het landelijke percentage van 33,3% (2024). Bij Burap-II 2025 heeft de gedeputeerde toegezegd om ook te kijken of er een indicator kan worden toegevoegd waarin de inspanningen om het MBO te versterken, worden geduid. De afspraak is dat we indicatoren slechts een keer per jaar aanpassen, namelijk bij Burap-II. Daar zal dit meegenomen worden conform de toezegging.

De bruto arbeidsparticipatie is in Q3 2025 (76,5%) hoger dan in Q3 2020 (74,4%). Dat is iets hoger dan het landelijke percentage (76,4%).

Wat gaan we daarvoor doen?

Verhogen van de welvaartsniveaus in alle Brabantse regio's door de kracht van de ene regio te verbinden aan de andere regio.

Indicator	2026	2027
We hebben met de regio's afspraken gemaakt en een aanpak ontwikkeld die ervoor zorgt dat we meer hoogwaardige industrie voor Brabant behouden.	Aanpak gereed	In uitvoering

Verder vergroten we via de Brabantse Economische Agenda de veerkracht van en ondersteunen we samen met de regio's het innovatieve mkb (zo stroomlijnen we het Brabantse en regionale startup-ecosysteem en coördineren we via de BOM de aanpak van de Brabant Coaches met de vier triple helixorganisaties) en werken we aan nieuw en toekomstig verdienvermogen, in waardeketens die alle Brabantse regio's raken. Op dit moment onderzoeken we de belangrijkste Brabantse waardeketens, hoe deze geografisch zijn verspreid en hoe we deze in de toekomst kunnen faciliteren. Hierover zijn we ook in gesprek met de regio's en de bijbehorende triple helixorganisaties. Daarnaast hebben we met het ruimtelijk-economisch handelingsperspectief gewerkt aan een aantal aandachtspunten om dit te faciliteren. Hier bouwen we in 2026 op voort.

Opstarten en/of uitvoeren van projecten gericht op innovatie in de zorg en/of preventie (bijdrage programma EKT aan Beleidskader Gezondheid)

Indicator	2026	2027
Aantal projecten	1	1

- Op gebied van zorg en preventie werken we aan 2 projecten. Een project van tijdelijke pop-up health hubs die in Brabant gedurende 3 jaar, iedere keer ca 2 weken, worden opgezet met als doel om de gezondheid van de Brabander te verbeteren en bij te dragen aan 3 gezonde levensjaren erbij in 2030. Het tweede project betreft een dataproject gericht op het gebruik van data voor secundaire analyses en onderzoek. Data wordt primair gebruikt om het zorg en preventietraject te ondersteunen maar kan achteraf ook ingezet worden om de zorg en gezondheid te verbeteren door analyses (o.a. via AI). Beide projecten hebben een beoogde start juni 2026.

Wat willen we bereiken?

De Brabantse economie is verregaand circulair.

Indicatoren:

- Het gebruik van niet-vernieuwbare grondstoffen is volgens de landelijke afspraken met 50% verminderd in 2030.
- Landelijke en regionale monitoring op deze indicator heeft de afgelopen jaren laten zien dat het onzeker is of we de doelstelling voor 2030 gaan halen. Uit de meest recente data (t/m 2023) in Noord-Brabant kunnen we opmaken dat er sinds 2021 een reductie te zien is van ongeveer 13% (4.000 kton) in het gebruik van abiotische grondstoffen. Als nieuwe data over 2024 en 2025 beschikbaar komt dan kunnen we beter duiden of er sprake is van een structurele daling en of we de doelstelling voor 2030 gaan halen. De data over 2024 verwachten we in mei 2026. Overigens is deze daling in grondstofgebruik ook afhankelijk van landelijke maatregelen die eventueel worden genomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Reduceren van het gebruik van primaire grondstoffen

Indicator	2026	2027
In 2027 is de ketenaanpak in de maakindustrie in uitvoering gebracht voor prioritaire productgroepen (kapitaalgoederen): semicon, machinebouw algemeen.	Opdracht verleend/in uitvoering	In uitvoering

- De innovatiecoalitie Circular Semicon heeft vier projecten in uitvoering die bijdragen aan een circulaire semiconindustrie. Vanuit het project Circular Value Centre Fast Forward 2026-2029 worden bestaande ketensamenwerkingen begeleid naar circulaire ketensamenwerking. Daarnaast ondersteunen we via

het Remanufacturing Collectief Brabant bedrijven om kennis met elkaar te delen. Bovendien is een Routekaart ontwikkeld die de maakindustrie helpt digitalisering in te zetten als enabler voor circulaire bedrijfsvoering. Zoals eerder vermeld helpen de Brabantcoaches bedrijven op maat bij onder andere circulaire vraagstukken.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Als (externe) ontwikkelingen en onzekerheden zijn aan te merken:

- De economische onzekerheid door geopolitieke spanningen is enorm groot.
- Door de geopolitieke verschuivingen neemt de roep om investeringen in defensie en (digitale) veiligheid toe.
- De opmars van AI neemt almaar toe en gaat sneller dan op voorhand gedacht.
- De (on)mogelijkheden om nieuw Coalitieakkoord kabinet-Jetten uit te voeren, i.v.m. minderheid in zowel Tweede Kamer als Eerste Kamer..
- Er wordt hard gewerkt om factoren die belemmerend werken op het vestigingsklimaat (zoals belemmeringen stikstofmaatregelen, krapte stroomnet, etc.) op te lossen, maar deze zijn nog niet opgelost. Doordat we veel samen met andere partners en partijen in de uitvoering werken, zijn we ook afhankelijk van hen voor het behalen van resultaten.

Wat mag het kosten?

	Bedragen x € 1.000		
5. Economie	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	75.849	-1.626	74.223
Baten	14.208	-	14.208
Saldo baten en lasten	61.641 N	1.626 V	60.014 N

6 Programma Energie

Inleiding

We zitten in de tweede helft van deze bestuursperiode en een verdere intensivering van activiteiten van het programma Energie is te zien. Het is en blijft van belang om stappen voorwaarts te zetten samen met inwoners, bedrijven, overheden en onderzoeks- en kennisinstellingen voor het bijdragen aan een betaalbaar, betrouwbaar en omgevingsbewust energiesysteem voor nu en in de toekomst.

Het gebrek aan transportcapaciteit op het elektriciteitsnetwerk is van invloed op het realiseren van grootschalige opwekprojecten en maatschappelijke en economische ontwikkelingen zoals de woningbouw en de verduurzaming van de industrie. Netcongestie is de komende jaren niet opgelost. Het Kabinet Jetten doet in het Coalitieakkoord een beroep op het samenwerken met decentrale overheden voor het realiseren van het Klimaat- en Energiebeleid. Ook is wet- en regelgeving in de maak waaronder de Crisiswet Netcongestie. Er beweegt veel in het hoog-dynamische speelveld van de energietransitie. Tegelijkertijd is het zaak tot die ontwikkelingen te verhouden en dat vraagt (bestuurlijke en ambtelijke) inzet en de nodige (interbestuurlijke) samenwerking met de RES-regio's, gemeenten, waterschappen, rijk en netbeheerders.

Begin 2026 is het ontwerp Energieperspectief 2050 ter inzage gelegd. Vaststelling door Provinciale Staten staat gepland vóór het zomerreces van 2026. Het Energieperspectief biedt een integraal beeld van het toekomstig energiesysteem in 2050, beschrijft de provinciale rolname richting 2050 en vormt een addendum op de huidige Energieagenda 2019-2030.

De huidige Uitvoeringsagenda Energie 2024-2027 vormt het kader voor de Brabantse aanpakken voor de korte termijn met een doorkijk naar 2030. De Brabantse aanpakken bouwen voort op de huidige werkzaamheden. Focus van de aanpakken ligt de komende periode op:

- Het uitbreiden, versterken en slimmer gebruiken van het elektriciteitsnet (Aanpakken Netcongestie en Besparen);
- Het bijdragen aan de warmtetransitie (Aanpak Warmte);
- Het bijdragen aan de toegankelijkheid en beschikbaarheid van stoffen.

Deze aanpakken worden niet afzonderlijk, maar in samenhang ontwikkeld. De opgaven binnen elektriciteit, warmte en duurzame moleculen grijpen immers steeds sterker op elkaar in. Een integrale gebiedsgerichte benadering is wenselijk om de uitvoering te versnellen. Gelijktijdig verkennen wij samen met het Nationaal Warmtefonds hoe wij kunnen bijdragen aan grootschalige isolatie van woningen. In de periode 2026-2027 worden alle Brabantse aanpakken gefaseerd aan Provinciale Staten aangeboden.

De meest recente beschikbare informatie over de indicatoren Energie en aanvullende, inhoudelijke data is te vinden in de [Monitor Energieagenda 2019-2030](#).

Wat willen we bereiken?

In 2030 realiseren we 55% minder CO₂-uitstoot in Brabant ten opzichte van 1990. We streven ernaar om in 2050 klimaatneutraal te zijn.

Indicator:

- De uitstoot van energie gerelateerde CO₂ in Brabant (BBV-verplichte indicator).

Met betrekking tot de CO₂-uitstoot is in 2024 al een afname van 35% gerealiseerd. Het aandeel hernieuwbare energie in het totale energiegebruik bedraagt in 2023 14%. Hierbij wordt ervanuit gegaan dat de hernieuwbare energie die in Noord-Brabant wordt opgewekt ook in Noord-Brabant wordt gebruikt, in de praktijk kan dat afwijken.

Wat willen we bereiken?

In 2030 dient de helft van de energie (elektriciteit, warmte en brandstoffen) die in Brabant gebruikt wordt, opgewekt te zijn uit hernieuwbare bronnen, voornamelijk uit Brabant.

Indicatoren:

- De ontwikkeling van het totale energieverbruik in Brabant.
- De ontwikkeling van de opwek van hernieuwbare energie in Brabant (BBV-verplichte indicator).
- Totaal gevraagde vermogen voor afname op de wachtlijst bij Enexis
- Totaal gevraagde vermogen voor teruglevering op de wachtlijst bij Enexis
- Gemiddelde energiequota - Huishoudens waarbij de energierekening als aandeel van het inkomen (te) hoog is

De ontwikkeling van het totale energieverbruik in Brabant.

In 2023 is het totale energie verbruik in Noord-Brabant 232,7 PJ. In 2019 was het energieverbruik 276,3 PJ, er is dus een dalende trend.

De ontwikkeling van de opwek van hernieuwbare energie in Brabant.

Uit door Planbureau voor de Leefomgeving geverifieerde gegevens blijkt dat de Brabantse RES regio's per 1 januari 2024 ruim de helft van de opwekdoelstelling (6,6 TWh in 2030) hebben gerealiseerd. Regio's (met uitzondering van West Brabant) geven aan er rekening mee te houden dat realisatie van de doelstelling per 1 januari 2030 niet meer haalbaar is. Dat heeft nadrukkelijk te maken met zaken als netcongestie, mogelijke beperkingen die vanuit Defensie aan het ruimtegebruik worden opgelegd en een aanscherping van de zonneladder. Gedetailleerde informatie is te vinden in de [Monitor energieagenda 2019-2030](#). Ook is er in september 2025 naar aanleiding van de voortgangsrapportages van de RES'en een [Statenmededeling](#) toegezonden aan PS.

Totaal gevraagde vermogen voor afname op de wachtlijst bij Enexis

Aanvragen voor aansluiting op het elektriciteitsnet worden op een wachtlijst geplaatst. In februari 2026 kent de wachtlijst voor afname een omvang van 1.716 MW (juli 2025 was 1.589 MW) Bron: Enexis, [Capaciteitskaart elektriciteitsnet](#). De toename laat zowel zien dat de uitbreidingen van het elektriciteitsnet de toegenomen capaciteitsvraag (nog) niet kunnen bijbenen, maar ook dat de behoefte aan elektriciteit als toekomstbestendige energiebron (als alternatief voor fossiele energiebronnen) blijft toenemen.

Totaal gevraagde vermogen voor teruglevering op de wachtlijst bij Enexis

Knelpunten in het elektriciteitsnetwerk zorgen voor een wachtlijst voor een aansluiting voor de terug levering (opwek) van elektriciteit. In februari 2026 kent de wachtlijst voor invoeding een omvang van 1.716 MW (juli 2025 was 898 MW) Bron: Enexis [Capaciteitskaart elektriciteitsnet](#). De toename laat zowel zien dat de uitbreidingen van het elektriciteitsnet de toegenomen capaciteitsvraag (nog) niet kunnen bijbenen, maar ook dat de behoefte om decentraal opgewekte elektriciteit aan het net te leveren blijft groeien.

Gemiddelde energiequota - Huishoudens waarbij de energierekening als aandeel van het inkomen (te) hoog is

Gemiddelde energiequota geeft het percentage huishoudens weer dat teveel betaald voor energie (meer dan 10% van het inkomen). Dit kan komen door een laag inkomen, een woning die slecht te verwarmen is, hoge energiekosten of een combinatie hiervan. In Brabant is dit in 2020 in 4,2% van de huishoudens het geval, in 2023 is dat 4,1%. Uit onderzoek van TNO blijkt dat de energiearmoede in Nederland 2024 is gestegen door hogere energieprijzen en het stoppen van steunmaatregelen. De verwachting is dat ook in Noord-Brabant deze stijging zich heeft voorgedaan. Momenteel stijgende energieprijzen door geopolitieke ontwikkelingen wat een negatieve gevolgen voor de energiearmoede. Via isolatie zetten wij ons in om het gebruik van energie te beperken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ondersteunen gemeenten en faciliteren ontzorgingsloketten

Indicator	2026	2027	2028	2029
Ondersteunen opstellen soortenmanagementplannen (SMP)	Regeling open			
Faciliteren van ontzorgingsloketten:				
• Ontzorgingsloket Maatschappelijk Vastgoed	Loketten in uitvoering	Loketten in uitvoering	Loketten in uitvoering	Loketten in uitvoering
• Ontzorgingsloket Midden en Kleinbedrijf				
• Duurzame Monumentenloket				

De regeling Soortenmanagementplannen staat open.

Door het ondersteunen van verschillende ontzorgingsloketten en het delen van kennis versnellen we de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Door afnemende vraag naar de energiescans van het Sportloket is in goed overleg besloten de samenwerking ten aanzien van de energiescans niet voort te zetten.

Optimaliseren ruimtelijke procedures bij netuitbreidingen

Indicator	2026	2027	2028	2029
150 kV-kabeltracé Hapert – Eindhoven Zuid	Voorkeursbesluit		Projectbesluit	
150 kV-kabeltracé Eindhoven Oost Maarheeze	voorkeursbesluit		Projectbesluit	

Intensieve voorbereidingen zijn gestart, o.a. in samenwerking met de 13 betrokken gemeenten en de netbeheerder TenneT.

Realisatie windparken (vergunningverlening)

Indicator	2026	2027	2028	2029
Windpark Bergeijk (De Pielis)	Vorbereiding	Voorkeurs- besluit	Projectbesluit	
Windpark Someren*	Standpunt bepaling GS			

* In 2026 zal GS haar standpunt bepalen over wel of geen provinciaal projectbesluit windpark Someren.

Vorbereidingen zijn gestart voor het op laten stellen van een Plan-Mer voor het windpark De Pielis (Bergeijk). In de jaarrekening 2025 is gemeld dat de standpuntbepaling door GS over windpark Someren in 2026 zal plaatsvinden.

Energyhubs mogelijk maken

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal ontwerpen van Energy hubs (provinciale regeling) in Brabant mogelijk gemaakt (cumulatief)	17	25		
Aantal haalbaarheidsstudies naar Energyhubs (provinciale regeling)in Brabant mogelijk gemaakt (cumulatief)	30			

Openstelling van subsidieregeling fase 2 vindt binnenkort plaats, waarbij verwachting is dat de streefwaarden gehaald worden.

Verkennen rol van Provincie bij Regionaal Warmtebedrijf

We treffen voorbereidingen voor besluitvorming over een regionaal warmtebedrijf voor Brabant.

Indicator	2026	2027	2028	2029
Nadere financiële en juridische verkenning.	afgerond			

Het is de intentie van NDW (Nationale Deelneming Warmte, dochter van EBN) en Enpuls (Enexis) om de samenwerking met de provincie voort te zetten en dit medio april 2026 via een samenwerkingsovereenkomst te bekrachtigen. Onderdeel daarvan is het opstellen van een ondernemingsplan voor een regionaal warmtebedrijf voor Brabant. Tevens verkennen we samen met het Nationaal Warmtefonds een mogelijke financiering voor de verduurzaming van woningen.

Opstellen Energieperspectief

Indicator	2026	2027	2028	2029
Energieperspectief opgesteld	Gereed			

Het Energieperspectief 2050 dient uiterlijk vóór het zomerreces 2026 te worden vastgesteld.

Stimuleren laadinfra

Indicator	2026	2027	2028	2029
Uitrol Laadinfrastructuur	>75%	>75%	>75%	>75%

De uitrol van publieke laadinfra in Brabant ligt op koers in verhouding tot de groei van elektrisch rijden. Het publieke laadnetwerk biedt (ruim) voldoende laadmogelijkheden voor EV-rijders. Bij Burap II zullen deze indicator aangepast worden o.b.v. voortgangsdokument UA Energie 2026.

Mobiliteit

Zie programma 8 "Basisinfrastructuur Mobiliteit" m.b.t. duurzaam bouwen en beheren van provinciale infrastructuur en 100% elektrische bussen in concessies in Brabant.

Ontwikkelingen en onzekerheden

- Netcongestie
Vele ontwikkelingen in Noord-Brabant zijn afhankelijk van het tijdstip waarop huidige knelpunten op het elektriciteitsnetwerk binnen Brabant zijn opgelost. Dit geldt zowel voor het lokale/regionale net van Enexis als het nationale net van TenneT. De provincie is hierover intensief in contact is met de netbeheerders, medeoverheden, het Brabantse bedrijfsleven en belangenorganisaties.
- Ontwikkelingen uitvoering klimaatakkoord
Hier zijn we mede afhankelijk van de vorming van een nieuw kabinet en de beleidsmatige inzet op energietransitie / klimaataanpak.
- Rijksmiddelen personele capaciteit
Voor de uitvoering van het Klimaat en Energieakkoord zijn door het Rijk middelen beschikbaar gesteld tot 2026. Na een lange tijd van onzekerheid is in juli een brief ontvangen van het ministerie van KGG waarin financiering, zij het afgeschaald, tot 2031 toegezegd is.
- Wet collectieve warmte
De Wet collectieve warmte (Wcw) is een belangrijke randvoorwaarde om te kunnen komen tot een regionaal warmtebedrijf. De Wcw is op 9 december 2025 door de Eerste Kamer aangenomen en treedt in 2027 in werking.

Wat mag het kosten?

				Bedragen x € 1.000
6. Energie	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3	
Lasten	24.224	3.705		27.929
Baten	5.036	5.466		10.502
Saldo baten en lasten	19.189 N	1.761 V		17.427 N

7 Programma Landbouw en voedsel

Inleiding

De uitvoering van activiteiten binnen het begrotingsprogramma Landbouw en Voedsel lopen in zijn algemeenheid op schema.

Er tekent zich momenteel grote dynamiek af binnen de land- en tuinbouwsectoren, met name in het 'ammoniak-dossier' als ook voor wat betreft gewasbeschermingsmiddelen. De provincie speelt in de dossiers een rol naast de andere overheidspartijen en private partijen. De uitwerking van het voorgenomen rijksbeleid gaat hier vermoedelijk een grote rol spelen. Het project VAMOS wordt nu opgestart waarbij voer- en managementmaatregelen worden gevalideerd om de ammoniakemissie uit stallen te verminderen. Er zijn al nieuwe projecten vanuit Landbouw Innovatie Brabant gehonoreerd, en de bijdrage aan agroproeftuin Noord-Oost Brabant wordt onverminderd doorgezet. Daarnaast is de samenwerking tussen de verschillende groene opleidingen (zowel HBO als MBO) o.a. in het kader van het onderwijsvernieuwingprogramma Beet! versterkt.

Op twee punten wordt het steeds onwaarschijnlijker dat we de doelstellingen gaan halen. Dat betreft als eerste de doelstelling om in 2030 op 15% van het areaal een biologische bedrijfsvoering te laten plaatsvinden. Ondanks het gegeven dat de afgesproken provinciale activiteiten volgens plan verlopen, zien we een onvoldoende stijgende lijn waardoor de doelstelling moeilijk haalbaar is.

Het tweede betreft de doelstelling om in 2030 50% van de eiwitconsumptie plantaardig te laten zijn. Ook hier geldt dat de afgesproken activiteiten goed verlopen, maar de grotere beweging onvoldoende snel verloopt.

Voor beide doelstellingen geldt een grote afhankelijkheid van externe factoren die niet of nauwelijks beïnvloedbaar is door de provincie Noord-Brabant.

Wat willen we bereiken?

Bevorderen van duurzame en circulaire landbouw

Indicatoren:

Streefwaarden	Nulmeting (2023)	Streefwaarde 2030
Geuremissie uit stallen o.b.v. vergunningen veehouderij	0,99 MouE/s	Significante afname
Ammoniakemissie uit stallen o.b.v. vergunningen veehouderij	15,2 kton/jaar	Significante afname
Totale fijnstofemissie uit stallen	1,5 kton/jaar	Significante afname

- Er is een daling in alle drie de streefwaarden voor de vergunde stal emissie (milieu activiteit) van geur, 0,95 MouE/s, fijnstof 1,45 Kton en ammoniak 14,3 Kton. Er is geen significante daling in fijnstof te zien. Dat komt met name door het uitblijven van de invoer van extra landelijke reductie eisen voor fijnstof in de pluimveesector dat in 2023 was aangekondigd door het ministerie van I&W.

Wat gaan we daarvoor doen?

Opstellen plan van aanpak geuremissie en onderzoek naar aansluiten geuremissie landbouw en industrie

- Er wordt gewerkt aan een plan van aanpak industriële – agrarische geuremissie. Daarnaast werken aan projecten met Wageningen UR en het Brabants Burgerplatform om geurhinder beter te begrijpen en aan te pakken, zowel technisch (in het C~air~Epig project) als maatschappelijk (Het Zo Kan Het Ook project). Omdat het Rijk nieuwe geurnormen aankondigt, zijn deze inzichten cruciaal voor een goed onderbouwd plan van aanpak.

Stimuleren van projecten/activiteiten ter vermindering van ammoniakemissies uit stallen (aantal: 4)

- Hier vindt een aantal activiteiten plaats in aanvulling op en in afstemming met de maatregelen in het kader van de Aanpak Ammoniak Emissie Eisen. Er worden door de medewerkers van het Ondersteuningsnetwerk gesprekken gevoerd met ondernemers en overheden en worden ondernemers begeleid in het kader van de landelijke beëindigingsregelingen. Het project VAMOS wordt nu opgestart waarbij voer- en managementmaatregelen worden gevalideerd om de ammoniakemissie uit stallen te verminderen. Verder lopen er gesprekken met ontwikkelaars van emissiearme systemen om hier projecten op te starten en te activeren/motiveren en uit te leggen hoe systemen kunnen worden opgenomen op de menukaart.

Uitvoeren maatregelen schone luchtakkoord ter vermindering van de fijnstof emissie

- Met de aanpak in het kader van natuurherstel worden ook fijnstof emissies verlaagd in de veehouderij

Uitvoeren actieplan gewasbeschermingsmiddelen

- Het actieplan gewasbeschermingsmiddelen wordt naar de 100%-versie uitgewerkt. Dit is voorzien voor Q2. Een uitvoeringsplan wordt daarna uitgewerkt. Lopende projecten en voorbereidende gesprekken gerelateerd aan uitvoeringsrichtingen vinden reeds daarop vooruitlopend plaats.

Actualiseren regelgeving aangaande duurzame land- en tuinbouw en gezondheid

- We zijn bezig met een interne evaluatie van alle Brabantse agrarische regelgeving. Onlangs aangepaste regelgeving (bv. aanpassing ammoniakreductie-eisen van stallen) valt buiten deze evaluatie. Daarnaast werken we aan beleidsvoorbereiding op het geitendossier.

Wat willen we bereiken?

Stimuleren van economisch toonaangevende landbouw- en voedselsector

Indicatoren:

Streefwaarden	Nulmeting (2023)	Streefwaarde 2030
% plantaardige eiwitten in consumptiepatroon	40%	60%
Areaal peulvruchten in ha	445 ha	4750 ha

- De Eiwitmonitor 2025 laat een stilstand in de eiwitconsumptie zien. De beweging richting de 50:50-doelstelling voor 2030 lijkt voorlopig tot stilstand te zijn gekomen, en traditionele eiwitbronnen blijven de grootste bronnen van eiwit. Voor dierlijke eiwitten is dit vlees en gevogelte en voor plantaardige eiwitten is dit brood.

Het areaal peulvruchten blijft laag. In 2025 is het areaal peulvruchten licht gestegen van 461 ha in 2024 naar 488 ha in 2025. Hiervan is een deel bestemd voor feed. Wel zijn er agrariërs die bijvoorbeeld project gedreven met een gewas experimenteren. Zo is de teelt van boekweit en quinoa in Noord-Brabant de afgelopen jaren duidelijk in opkomst, maar het areaal is nog klein.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bijdrage leveren aan innovatieve projecten per jaar via Landbouw Innovatie Brabant (LIB) (aantal: 30)

- In 2026 zijn inmiddels de eerste 11 nieuwe projecten gehonoreerd en aan 3 projecten een vervolfinanciering verstrekt.

Uitvoeren van een actiepakket binnen landelijk programma Bean Deal gericht op meer teelt en consumptie van plantaardige eiwitten

Vanuit het programma *Plant Protein Forward*, voortgekomen uit de Bean Deal, zijn in 2025 succesvolle ketens opgezet voor veldbonen, lupine, droge soja en quinoa. Dit heeft geleid tot een uitbreiding van de teelt en tot nieuwe producten die via de retail en bakkerijen – zoals lupine- en veldbonenmeel – aan consumenten worden aangeboden. Verder is in 2025 de Challenge Chef-Kok BEANMEAL georganiseerd, om chef-koks van (Brabantse) cateraars verrassende, smaakvolle gerechten te laten creëren met peulvruchten en daarmee de consumptie van plantaardige eiwitten te stimuleren.

Ondersteunen van netwerkorganisaties in de eiwittransitie

In 2025 zijn netwerkorganisaties zoals The Protein Community, The Protein Alliance en BEANMEAL ondersteund. Dit heeft onder meer geleid tot diverse bijeenkomsten, waarin het Brabantse eiwittransitienetwerk de kans kreeg zich te verbreden en steviger te positioneren.

Bijdrage leveren aan de Agroproeftuin Noordoost Brabant

De financiële bijdrage aan de Agroproeftuin, bestaande uit een bijdrage in de basisfinanciering en het beschikbaar stellen van de 30 ha. 'provinciale' grond is ook in 2026 van toepassing.

Wat willen we bereiken?

Stimuleren van Natuur- en landschapsinclusieve landbouw

Indicatoren:

Streefwaarden	Nulmeting (2023)	Streefwaarden 2030
Toename aantal natuurinclusieve boeren	150	500
Areaal biologische landbouw in % van totaal	3,2	15
Bijdrage Brabantse Landbouw aan doelen van bodem en waterkwaliteit		Bijdrage leveren

Op 28 oktober 2025 hebben wij u met een [Statenmededeling](#) geïnformeerd over de publicatie van het rapport van de WUR met de uitwerking van de definitie voor natuurinclusieve landbouw. Vanwege een verschil in de berekening van de data kunnen we nog niet precies duiden hoeveel melkveehouders natuurinclusief zijn. We hebben nog geen informatie van akkerbouw- en andere agrarische bedrijven. Op 20 januari 2026 hebben wij u met een [Statenmededeling](#) geïnformeerd over de processtappen voor het gebruik van deze definitie en bijbehorende niveaus natuurinclusieve landbouw en de mogelijke toepassingen in ons beleid.

- De laatste meting op provinciaal niveau laat een lichte stijging van de biologische landbouw zien, het doel van 15 % in 2030 lijkt niet meer realistisch.
- Natuurinclusieve en biologische bedrijven leveren door een duurzame en veelal extensievere bedrijfsvoering bij aan doelen t.a.v. bodem en waterkwaliteit.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ondersteunen van agrariërs die Natuurinclusief willen (gaan) ondernemen met coaching en via de regeling "Grondfonds Natuurinclusieve Landbouw"

Streefwaarden	2024	2027
Ondersteunde agrariërs	85	350 totaal

- Ontwikkeling richting natuurinclusieve landbouw blijft een transitieperspectief dat ondernemers serieus overwegen en regelmatig in gaan. Zowel de vraag naar ondersteuning door de coaches natuurinclusieve landbouw als het beroep op de regeling "grondfonds Natuurinclusieve Landbouw" groeit hierdoor gestaag. De coaches hebben tot en met medio februari 2026 in totaal 200 agrariërs ondersteund.

Ondersteunen van boeren bij omschakelen naar biologisch

- De vraag naar ondersteuning bij omschakeling groeit gestaag, conform ambitie. We bieden als provincie de mogelijkheid aan om met een deskundige adviesgesprekken te voeren en bij voldoende vraag worden ook groepsbijeenkomsten georganiseerd om leerervaringen uit te wisselen.

Stimuleren van activiteiten in regionale netwerken om de biologische afzet te vergroten

- Het ministerie van LNVN heeft initiatief genomen om hier kwartiermakers voor aan te stellen. Ook in Brabant zijn kwartiermakers actief. Het ministerie zou in vervolg hierop in 2025 een landelijke subsidieregeling openstellen voor projecten gericht op afzetvergroting, dit is uitgesteld en staat nu gepland voor februari 2026. We verwachten ook aanvragen in Noord-Brabant.

Aanpassen verpachtingsvoorwaarden provinciale gronden t.a.v. het beëindigen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest

- GS hebben recent een [stappenplan](#) duurzame pacht vastgesteld. Vanaf 2027 zijn gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest niet meer toegestaan op provinciale pachtgronden.

Uitvoeren beleidsregels grond voor extensivering en grond voor natuurinclusieve landbouw

- Voor de grondregeling natuurinclusieve landbouw zijn 14 aanvragen geheel afgerond. Bij 4 aanvragen loopt het aankoopproces nog. Bij 3 aanvragen is een positief advies gegeven op de voortoets en is nog geen definitief verzoek ingediend. Als de lopende zaken doorgaan dan is van de beschikbare € 30 mln. nog maar € 6,5 mln. beschikbaar. We willen daarom in 2026 het budget voor de regeling ophogen.

De grondregeling extensivering is recentelijk gewijzigd. Naast grasland zijn er twee nieuwe opties voor grondgebruiksmogelijkheden aan toegevoegd, namelijk kruidenrijk grasland en teelt volgens biologische landbouw (Skal). Er zijn 7 deelnemers aan de grondregeling. Daarnaast zijn er recentelijk 3 aanmeldingen ingediend die nog in behandeling zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren overgangsgebiedenbeleid

- In het kader van de Aanpak Landelijk Gebied is –samen met de gebiedspartners- een aantal projecten voorbereid die in de komende maanden beschikbaar zullen worden.

Wat willen we bereiken?

Versterken gemeenschapsinclusief

Indicatoren:

2-jaarlijkse kwalitatieve rapportage (1ste in 2025) over de ontwikkeling van het onderling begrip tussen boeren-burgers en overheden.

- In samenwerking met PON Telos is een methode in ontwikkeling waarmee een tweejaarlijks te herhalen onderzoek uitgevoerd. Het eerste (de nulmeting) is in 2026 gereed. Onderzoeksdoel: de waardering van de samenwerkingen vanuit de provincie Noord-Brabant om tot betere verbinding te komen met boeren, burgers en gemeenten (lokale ambtenaren). Tevens wordt geïnventariseerd hoezeer boeren en burgers zich met elkaar verbonden voelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Gezamenlijk met Vereniging Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt (BAJK) uitvoeren van het actieplan jonge boeren

- Met de BAJK is er regelmatig ambtelijk (iedere 6 weken) als bestuurlijk (ieder kwartaal) een afstemmingsoverleg over alle activiteiten en de voortgang daarvan. Het actieplan jonge boeren wordt momenteel geactualiseerd i.s.m. de BAJK.

Uitvoeren van activiteiten op het gebied van ontwikkeling van kennis, vaardigheden, voedsel educatie en onderwijsvernieuwing (aantal: 5)

- Het afgelopen jaar hebben ruim 500 studenten meegedaan aan activiteiten waar het programma Landbouw & Voedsel bij betrokken was. Het betrof zowel projecten bij het HBO (Avans, HAS green academy) als bij het MBO (Yonder, Yuverta, Curio en Koning Willem 1 College) en gericht op diverse vraagstukken (eiwittransitie, voedselverspilling, korte ketens etc). Daarnaast gingen in de regiodeal Noordoost Brabant en onder begeleiding van IVN Natuureducatie 40 scholen aan de slag met voedsel educatie (o.a. moestuinieren en bezoek naar een Klasseboer). Ook deden 85 klassen in het kader van deze regiodeal mee met lespakketten over het belang van gezond en duurzaam eten. Daarnaast is de samenwerking tussen de verschillende groene opleidingen (zowel HBO als MBO) o.a. in het kader van het onderwijsvernieuwingprogramma Beet! versterkt en is de onderwijsmodule "Jouw Omgeving, Jouw Toekomst" (die wij samen met de ZLTO en de onderwijsinstellingen hebben ontwikkeld) voor agrarische studenten verder verankerd in het onderwijs. Ook is er zowel voor de regiodeal Noordoost Brabant als voor de regiodeal

West Brabant gestart met de voorbereidingen voor een nieuw programma voedseducatie. Om startups in de landbouw- en voedselsector te versterken is in samenwerking met o.a. AgrifoodCapital, Rabobank, Sligro en HAS green academy vanuit de regiodeal Noordoost Brabant het talentontwikkelingsprogramma JUMP doorontwikkeld en is dit programma in september gestart met nieuwe deelnemers.

Opstellen plan van aanpak Vitaal Platteland

 Het plan van aanpak heeft meer tijd gekost dan gedacht. Momenteel wordt gewerkt aan de afronding. Het plan van aanpak zal in Q2 worden aangeboden.

Ontwikkelingen en onzekerheden

De uitwerking van het regeerakkoord is van grote invloed op toekomstige beleidsmatige ontwikkeling.

Wat mag het kosten?

	Bedragen x € 1.000		
7. Landbouw en voedsel	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	31.409	-1.123	30.286
Baten	18.230	2	18.232
Saldo baten en lasten	13.179 N	1.125 V	12.054 N

8 Programma

Basisinfrastructuur mobiliteit

Inleiding

De uitvoering van het programma 08 Basisinfrastructuur Mobiliteit loopt op schema, al is er ook nog wel een aantal uitdagingen, met name financieel.

Per 1 januari is in navolging van West-Brabant ook in de andere concessiegebieden Bravoflex van start gegaan. Zo zijn we in staat om het vervoersaanbod via de nieuwe concessies flink te laten toenemen door intensivering van een sterke hoofdstructuur en tegelijk blijft met de introductie van Bravoflex het OV toegankelijk voor iedereen, ook in de kleine kernen en in de avonden en weekenden. Er zijn in totaal 262 Bravoflex-haltes bijgekomen in Brabant tot totaal ruim 3.000 haltes.

De aanbesteding voor de nieuwe OV-concessie Zuidoost (vanaf medio 2029) wordt voorbereid. Conform het bestuursakkoord willen we de OV-concessie laten meegroeien met de schaa sprong van de Brainportregio. Als uitwerking van de Perspectiefnota 2027 zal hiervoor rond de zomer een separaat financieringsvoorstel gedaan worden. Voor de verstedelijkings- en woningbouwopgave is versnelling van de mobiliteitstransitie cruciaal. Met een extra provinciale inzet kunnen wij als provincie onze verantwoordelijkheid nemen voor de opgave in de Brainportregio, maar we blijven ook in het gesprek met het Rijk benadrukken om hun aandeel te nemen in de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de opgave Brainportregio en de exploitatie van de Brainportlijnen.

Om de continuïteit van de OV-concessie voor de toekomst beter te kunnen borgen én voor het realiseren van de ZE-ambities nemen we als provincie zelf posities in busremises. Voldoende stroomaansluiting wordt daarin steeds crucialer om daarmee ook meerkosten van het langer doorrijden met oud materieel te kunnen vermijden. In de regio Zuidoost waren er op dat gebied een aantal uitdagingen. Met de strategisch aankoop van een perceel in Helmond is een belangrijke stap gezet. Daarnaast zijn we bezig met de duurzame beschikbaarheid van de huidige remise aan de Dorgelolaan in Eindhoven en worden de plannen van de ombouw van het steunpunt Westerhoven tot busremise verder uitgewerkt.

Voor een effectieve en efficiënte concessie is goede doorstroming steeds belangrijker. Via de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) worden met de gemeenten afspraken gemaakt over de realisatie van maatregelen zoals doorstroming op bestaande infra en aparte busbanen.

Bij de beheer- en onderhoudstaak provinciale wegen is er, zoals reeds eerder gemeld, sprake van toenemende financiële druk door o.a. prijsstijgingen, de opwaardering en uitbreiding van het areaal en de toegenomen ouderdom. De structurele borging vindt plaats bij de herijking van de uitvoeringsagenda Kwaliteit (Onderhoud) Provinciale Infrastructuur (KOPI) in de nieuwe bestuursperiode. Met de lopende aanbesteding van het Waardegedreven Onderhoud (WGO) verwachten we vanaf 2027 efficiency te behalen met onderhoud via twee meerjarige gebiedsgerichte contracten. De gunning is eind 2026.

Vanwege het winterweer in de eerste maanden is de financiële druk op de onderhoudsbegroting 2026 verder toegenomen vanwege de extra acties gladheidsbestrijding en aanvullend incidenteel onderhoud als gevolg van de ontstane vorstschade. Dit wordt opgelost door in deze bestuursrapportage investeringsmiddelen KOPI om te zetten naar exploitatiemiddelen voor beheer en onderhoud.

In het kader van verkeersveiligheid worden de mensgerichte maatregelen via educatie en gedrag gecontinueerd via de afspraken met gemeenten in de Regionale Mobiliteitsprogramma's 2026 (RMP's). Ook zijn er in de RMP's 2026 voor ruim € 5 mln. aan provinciale cofinancieringsafspraken gemaakt over het verbeteren van de verkeersveilige inrichting van schoolfietsroutes door gemeenten.

Wat willen we bereiken?

We gaan voor een robuust en betrouwbaar mobiliteitssysteem

Door zorgvuldig (functioneel) beheer en onderhoud dragen de rijks- en provinciale wegen maximaal bij aan een betrouwbaar mobiliteitssysteem, nu en in de toekomst.

- De ontwikkeling in de Indicator Provinciale Wegen (provinciale wegen): IPW \geq vorig jaar
- De ontwikkeling in de klantwaardering voor de Brabantse wegen via het WOW-onderzoek (provinciale wegen): WOW \geq vorig jaar

Mate van tevredenheid onder Brabanders en Brabantse ondernemers over hun reistijd en de voorspelbaarheid van de reistijd

- Ontwikkeling in waardering van het OV door reizigers: OV-klantenbarometer \geq vorig jaar

Het provinciale wegennet ligt er goed onderhouden bij. Wegvakken met potentieel achterstallig onderhoud zijn met prioriteit opgepakt. Zoals reeds eerder aangekondigd zal bij de aanstaande herijking van KOPI de huidige onderhoudsbegroting voor zowel dagelijks onderhoud (exploitatie) als groot onderhoud en vervanging (investeringen) niet langer toereikend zijn bij gelijkblijvend kwaliteitsniveau. De indicatoren zijn bij de jaarrekening beschikbaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

Planmatig beheer en onderhoud provinciale infrastructuur

- We voeren planmatig beheer en onderhoud uit op de provinciale infrastructuur zoals afgesproken in de meerjarige uitvoeringsagenda ([KOPI](#)): de score van de kwaliteitsindicator voor de onderdelen bereikbaarheid, fietspaden en verkeersveilige inrichting binnen de vastgestelde bandbreedte.
- Nieuwe vorm van onderhoudscontracten, waarbij we het onderhoud per gebied vermarkten, zijn gegund in 2026.

Er wordt op basis van de meerjarenplanning groot onderhoud uitgevoerd op de N389 Etten-Leur - Zevenbergen en N321 Grave - Cuijk. De aanbesteding voor het Waardegedreven Onderhoud (WGO) is opgestart met gunning eind 2026. Dit is een contractvorm waarin het groot onderhoud meerjarig en gebiedsgericht bij een beperkt aantal aannemers wordt ondergebracht.

Uitvoering OV-concessies en transitie gedeelde mobiliteit

Lopende concessies:

- We zorgen voor een betrouwbaar OV-systeem: rituitval in de concessies is (weer terug op) maximaal 0,2%.
- Brabants tarievenhuis is geschikt voor betalen met OV-pay.
- Bravoflex in alle concessies operationeel.

Nieuwe concessies:

- Voorbereidingen implementatie concessie Oost (vanaf medio december 2026) is afgerond.
- Voorbereiding aanbesteding nieuwe concessie Zuidoost (vanaf zomer 2029) is opgestart.
- Duurzame beschikbaarheid van 4 remises en stroomaansluitingen voor nieuwe concessie Oost en Zuidoost. (2028).

Transitie gedeelde mobiliteit:

- Samen met de gemeenten zorgen we voor voldoende aanbod van vormen van gedeelde mobiliteit dat aansluit bij de vraag van reizigers. Dit doen we door experimenten binnen en buiten de bestaande concessies: minimaal 3 initiatieven per jaar opgestart
- Passend bij de verschuiving van OV naar gedeelde mobiliteit, streven we ernaar dat het aanbod van mobiliteitsdiensten voor de gebruiker inzichtelijk is door in te zetten op een goed functionerend MaaS-platform (mobiliteit als dienst). Onderzoek naar de mogelijkheid voor een Brabantbreed MAAS-platform.

Hoewel we zien dat er op verschillende punten bij de OV-concessies vooruitgang wordt geboekt, blijft het een zoeken naar de balans tussen de rituitval / punctualiteit enerzijds en het tempo van opschaling anderzijds. Ook het gebruik van het OV blijft nog achter bij de verwachtingen, met name bij studenten. Er zijn goede stappen gezet in busremises met voldoende stroomaansluiting, de introductie van Bravoflex, implementatie en aanbesteding van nieuwe concessies met meer OV-aanbod, nieuw materieel, plannen voor betere doorstroming en voldoende personeel bij vervoerders. Er zijn wel zorgen over de bekostiging van de noodzakelijke schaa sprong in de OV-concessie Zuidoost en ook de vele wegwerkzaamheden en files zorgen voor langere rijtijden bij de OV vervoerders. Voor de verstedelijkings- en woningbouwopgave is het versnellen van de mobiliteitstransitie noodzakelijk. Zeker nu de tijdige realisatie van maatregelen op de wegeninfrastructuur nog altijd onzeker is.

Vanaf 1 maart is Bravoflex in heel Brabant beschikbaar. Er zijn nog wat opstartproblemen bij de taxibedrijven die verantwoordelijk zijn voor het vervoer van Bravoflex maar ook het WMO-vervoer verzorgen. Vooral het operationeel krijgen van een goed werkende digitale app om te boeken en betalen blijkt ingewikkelder dan gedacht.

Data, digitalisering en Smart Mobility

De focus van data en digitalisering ligt op een adequaat beheer én optimaal gebruik van hetgeen de afgelopen jaren is ontwikkeld. Doel is enerzijds om zo efficiënt mogelijk te werken en anderzijds om zo effectief mogelijke bijdrage aan de organisatiedoelstellingen te leveren. Ook verkeersmanagement is hierin een belangrijk onderdeel.

- Doelstellingen uit de Samenwerkingsovereenkomst Slimme en Duurzame Mobiliteit Brabantstad 2024-2028 zijn gerealiseerd (2028).

Op basis van de Samenwerkingsovereenkomst met de partners (B7-steden en RWS) wordt gewerkt aan de gezamenlijke doelstellingen op het gebied van verkeersmanagement, data en digitalisering. In 2026 vinden de voorbereidingen plaats om te komen tot een actualisatie van het Brabantbrede Verkeersmodel (BBMA) in 2027, een belangrijk instrument voor een goede besluitvorming.

Wat willen we bereiken?

We gaan voor veilige mobiliteit

In Brabant streven we naar NUL verkeersslachtoffers. Elk verkeersslachtoffer is er één te veel.

- De ontwikkeling van het aantal dodelijke verkeersslachtoffers (Noord-Brabant & provinciale wegen): aantal dodelijke verkeersslachtoffers (conform CBS) < vorig jaar

Indicator	2020	2021	2022	2023	2024	2025
-----------	------	------	------	------	------	------

Aantal dodelijke verkeersslachtoffers	99	91	141	120	114	ntb
waarvan op provinciale wegen	16	12	15	9	16	ntb

In 2030 hebben we de helft minder verkeersongevallen dan in 2019.

- De ontwikkeling van het aantal slachtoffers met lichamelijk letsel (Noord-Brabant & provinciale wegen): aantal slachtoffers met lichamelijk letsel

Indicator	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal slachtoffers	2.417	1.985	2.015	2.391	2.263	2.398	ntb
waarvan op provinciale wegen	138	164	120	139	157	187	ntb

De sociale veiligheid is in 2030 toegenomen ten opzichte van 2020.

- De ontwikkeling van de OV-klantbarometer onderdeel veiligheid: OV-klantbarometer onderdeel sociale veiligheid \geq vorig jaar

Zowel in 2023 als in 2024 is het aantal verkeersdoden gedaald. De officiële cijfers 2025 worden medio 2026 gepubliceerd. Toch is het aantal nog steeds veel te hoog, zowel in absolute aantallen als ten opzichte van andere provincies. Een stijgend aandeel van de (dodelijke) verkeersslachtoffers betreft fietsers. De onverminderde inzet op gedrag, infrastructuur en handhaving blijft nodig.

Wat gaan we daarvoor doen?

Verkeersveiligheid

- Het risico op een verkeersongeval met letsel verkleinen, door het aanbod (infrastructuur) en het gebruik (verkeersgedrag) te verbeteren ten opzichte van de nul-situatie in Brabant. (< voorgaand jaar).
- We hebben € 10 mln. geïnvesteerd in deze bestuursperiode (2027) ter verbetering van de verkeersveiligheid van schoolfietsroutes.
- Kleinschalige maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid N615 Deense Hoek en N267 Kromme zijn gerealiseerd (2027).

Met de grensverleggende aanpak verkeersveiligheid in samenwerking met het programma SmartwayZ.NL hopen we de trend om te kunnen buigen. Met een drietal projecten (Groen Licht, Fietsen naar de Toekomst en Digikompas) zijn we aan de slag in 2026.

In de Regionale Mobiliteitsprogramma's 2026 (RMP's) zijn de eerste set met afspraken gemaakt over de verbetering van de verkeersveilige inrichting van schoolfietsroutes. De uitvoering ligt bij de gemeenten en de provincie stelt via een eerste tranche ruim € 5 mln. aan cofinanciering ter beschikking. De projecten op de N615 en N267 worden nu voorbereid en in 2027 gerealiseerd. De indicator over de ontwikkeling van het risico op een verkeersongeval met letsel wordt nu opgesteld en de metingen worden verricht. De indicator kan voor het eerst over 2026 worden gerapporteerd.

Sociale veiligheid

- We zorgen voor een veilig OV-systeem: aantal incidentmeldingen is gelijk aan of lager dan in het voorgaande jaar.

Het aantal meldingen in OV is in 2025 licht gestegen. Voor 2026 zijn nog geen recente cijfers beschikbaar. De verklaring is dat meer verwarde personen in de maatschappij zich doorvertaalt in het OV. Ook betere registratie bij vervoerders waardoor meer incidenten ook daadwerkelijk geregistreerd worden. Veiligheidsgevoel bij reizigers (OV-klantbarometer) is gelijk gebleven (8,0).

Daarnaast is door de Staten een [motie](#) aangenomen die ingaat op het aspect sociale veiligheid in relatie tot verlichting op en langs provinciale fietsinfrastructuur. De inventarisatie is opgepakt en wordt zo snel als mogelijk opgeleverd. De uitgangspunten zullen ook meegenomen worden in de herijking van KOPI.

Wat willen we bereiken?

We gaan voor schone, stille en gezonde mobiliteit

We gaan in Noord-Brabant uit van ten minste 50% reductie van broeikasgassen (waaronder CO₂) en ten minste 50% gebruik van duurzame energie.

- Ontwikkeling emissie broeikasgassen vanuit mobiliteit uitgedrukt in CO₂-equivalenten (in absolute aantallen in tonnen uitstoot) (Noord-Brabant): emissie < vorig jaar.

De uitstoot van overige emissies (NO_x, fijnstof) is significant afgenomen in 2030. Op grond van het [Schone Lucht Akkoord](#) is het streven om in 2030 tot een reductie te komen van 50% van de negatieve gezondheidseffecten van verkeersemissies ten opzichte van 2016.

- Ontwikkeling concentratie NO_x en fijnstof emissies in de lucht: emissie < vorig jaar

Het meest recente cijfer op basis van het Brabantse Verkeersmodel (BBMA) dateert van 2021. Naar aanleiding van de actualisatie van het BBMA zal in de loop van 2027 een recenter cijfer beschikbaar komen. We verwachten een aanzienlijke daling.

Wat gaan we daarvoor doen?

Duurzaamheid Provinciale infrastructuur

Energie en CO₂-reductie:

We blijven aansluiten bij het landelijk routepad 'schoon en emissieloos bouwen' en nemen dit op in alle onderhouds- en realisatiecontracten:

- Ontwikkeling in de reductie van de CO₂-footprint van het areaal: < vorig jaar.
- Ontwikkeling in het energieverbruik van alle systemen binnen het areaal: < vorig jaar.

Materialen:

We blijven aansluiten aan bij de landelijke transitiepaden voor verduurzaming van asfalt en kunstwerken en implementeren hieruit voorkomende maatregelen en/of voorgestelde methoden voor zover deze passen binnen onze opgave:

- Ontwikkeling in het % van de onder- en tussenlagen waar minimaal 50% hergebruikt materiaal in zit.
- Ontwikkeling in het % van de deklagen waar minimaal 50% hergebruikt materiaal in zit.

Het aspect duurzaamheid (emissiereductie en circulariteit) is geïntegreerd in het proces van aanbesteden van infrastructurele projecten. Hierdoor zal ook in 2026 een verdere verbetering zichtbaar zijn op deze onderdelen. De indicatoren zijn bij de jaarrekening beschikbaar.

ZE-ambities OV-concessies

- We zorgen voor een schoon OV-systeem: in 2030 100% elektrische bussen in de concessies in Brabant:

Indicator	2025	2026	2027	2028	2029	2030
% elektrische bussen	54%	80%	80%	89%	89%	100%

Eind 2025 is het percentage op 44% uitgekomen. Iets lager dan de doelstelling, vanwege de late levering van ruim 100 elektrische bussen in concessie West-Brabant. Deze zullen voor de zomer 2026 instromen en we verwachten 80% in 2026 een heel eind te halen. Vanwege de hoge investeringskosten en tekort aan stroom is ervoor gekozen om pas volledig elektrisch te zijn bij de start van een nieuwe concessie Zuidoost (2029). In de verlenging van Zuidoost zijn wel aanvullende afspraken over stappen in de ZE-ambities gemaakt via het gebruik van Biodiesel. Belangrijke stappen zijn gezet in de ontwikkeling van busremises in eigen beheer én met voldoende stroomaansluiting op termijn om bussen te kunnen laden. Maar het blijft wel een puzzel met grote tijdsdruk.

Ontwikkelingen en onzekerheden

- De krapte op de arbeidsmarkt voor de vervoerders is nog altijd bepalend voor het tempo waarin opschaling van het OV-aanbod daadwerkelijk kan plaatsvinden.
- Netschaarste en leveringsproblemen (o.a. door personeelstekorten) kunnen ervoor zorgen dat de ZE-ambities in het OV niet in het gewenste tempo realiseerbaar zijn en/of tot meerkosten leiden.
- Ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving omtrent stikstof hebben invloed op infrastructurele projecten. Kleine aanpassingen aan infrastructuur als onderdeel van onderhoudsprojecten kunnen niet mogelijk zijn.
- Prijsstijgingen en problemen met levering van materialen vormen een risico voor infrastructurele onderhoudsprojecten. Dit wordt ook in grote mate beïnvloed door de huidige wereldwijde instabiliteit.
- Klimaatverandering leidt tot extra (dagelijks) onderhoud.
- De toename van incidenten en meldingen op onze provinciale wegen leidt tot extra druk op de onderhoudsbegroting.
- Krapte op de arbeidsmarkt voor technische personeel raakt de taak van beheer en onderhoud provinciale wegen.

Wat mag het kosten?

	Bedragen x € 1.000		
8. Basisinfrastructuur mobiliteit	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	247.713	9.670	257.384
Baten	10.107	1.308	11.415
Saldo baten en lasten	237.606 N	8.362 N	245.969 N

9 Programma

Mobiliteitsontwikkeling

Inleiding

De uitvoering van het programma 09 Mobiliteitsontwikkeling staat onder druk.

We ontwikkelen het Brabantse mobiliteitssysteem verder langs de vier netwerken: wegennet, spoor netwerk, hoofdfietsnetwerk en de goederencorridor. Bij een aantal projecten staat de uitvoering en/of de bekostiging ter discussie.

Vanwege de herprioritering van het Mobiliteitsfonds en de stikstofproblematiek is er bij de rijksinfraprojecten in Brabant voorlopig geen zicht op realisatie. Voor een aantal gepauzeerde projecten zijn aanvullend maatregelpakketten afgesproken. Deze pakketten (o.a. voor A58 Tilburg - Breda, A2 Deil – 's-Hertogenbosch, A50 Paalgraven - Bankhoef en A67 Eindhoven - Asten) worden nu verder uitgewerkt. De pakketten zijn bedoeld om de impact van het pauzeren te verminderen en zijn vooral gericht op het onderliggende wegennet en de mobiliteitstransitie. Op het [provinciale wegennet](#) kunnen de meeste projecten, al dan niet met aanpassingen en aanvullende maatregelen, worden uitgevoerd zoals de N285 Noordelijke randweg Zevenbergen (in uitvoering), de N605 bij Volkel (definitief ontwerp in 2026) en de N264 Haps – Odiliapeel (uitvoering 2027 en 2028). We zien wel de kosten van realisatie in een aantal gevallen toenemen.

Voor de reconstructie van de N279 Veghel - Asten en de N284 Reusel – Bergeijk moet blijken op welke termijn deze kunnen worden uitgevoerd. Begin 2027 verwachten we besluitvorming over het voorkeursalternatief [N279](#). Voor de [N629 Dongen - Oosterhout](#) is in ieder geval duidelijk dat deze vanwege stikstof op korte termijn niet realiseerbaar is. Hier werken we samen met de gemeente aan overbruggingsmaatregelen.

Door de verstedelijkings- en woningbouwopgave zal de vraag naar en verdichting van mobiliteit toenemen. Het versnellen van de mobiliteitstransitie (naar actieve en gedeelde vormen van mobiliteit) is hierbij cruciaal. De ambities liggen vast in het Toekomstbeeld OV 2040 ([TBOV 2040](#)) en het Brabants Toekomstbeeld Fiets ([BTF](#)). Een aanzienlijk deel van de opgave ligt in de Brainportregio door de schaa sprong van woningen en arbeidsplaatsen, waardoor ook een schaa sprong in mobiliteit nodig is. Via de Brainportdeal en convenant Beethoven wordt dan ook fors geïnvesteerd in fiets- en OV-infrastructuur in deze regio. Voor de nieuwe OV-concessie Zuidoost moet er op korte termijn duidelijkheid zijn over het beschikbare exploitatiebudget en daarmee het kunnen realiseren van deze OV-schaa sprong via de Brainportlijnen in de nieuwe aanbesteding. Dit omvat een stedelijke OV-as (Trambus) en regionale lijnen (Brabantliners). Als uitwerking van de Perspectiefnota 2027 zal rond de zomer een separaat voorstel worden gedaan voor aanvullende provinciale inzet (zie ook programma 08). Hierbij blijven we wijzen op de verantwoordelijkheid van het Rijk voor o.a. de exploitatie van de Brainportlijnen.

De MIRT Verkenning naar de OV-knoop Eindhoven is in het BO MIRT 2025 een [voorkeursalternatief](#) vastgesteld voor de Multimodale Knoop (MMK, bus- en treinstation) en is begin 2026 een voorkeursbesluit genomen over de Spoor knoop Eindhoven (stap 1, aanpak westelijk emplacement). Na beide besluiten starten partijen met de planning- en studiefase, waarin

het voorkeursalternatief richting een definitief ontwerp uitgewerkt wordt. Medio 2026 moet daartoe eerst afspraken rond aanpak, financiering, indexatie en risico's tussen partijen vastgelegd in een bestuursovereenkomst.

Een ander grote opgave is de ontwikkeling tot spoorknoppunt van Bosch Centraal. Begin 2026 zijn hierover tijdens het uitgestelde [BO-MIRT 2025](#) sluitende financieringsafspraken met de betrokken partners gemaakt. Via de Regionale Mobiliteitsprogramma's 2026 (RMP's) zijn er verschillende afspraken gemaakt over de uitbreiding van het Brabantse hoofdfietsnetwerk, met name in Zuidoost. Daarnaast is fietsstimulering nu een integraal onderdeel van de doelgroepbenadering die is ondergebracht in de nieuwe uitvoeringsorganisatie Brabant Bereikbaar. Tussen Rijk en regio zijn daarnaast aanvullende afspraken (inclusief financiering) gemaakt over de intensivering van deze gedragsaanpak via Spreiden en Mijden.

Op de goederencorridor zijn bij BO-MIRT aanvullende afspraken gemaakt in het kader van de realisatiepacten Tilburg en Moerdijk. Ook is er een bestuursovereenkomst gesloten voor de herinrichting van het bedrijventerrein Loven in combinatie de aanpak van het Wilhelminakanaal. De aanbesteding voor herbouw Sluis II loopt met beoogde gunning in 2026.

De Multimodale Mobiliteitsagenda (MMA) is in concept opgesteld. De formele besluitvorming hierover zal plaatsvinden in 2026. Hiermee is er een gezamenlijke en wederkerige mobiliteitsagenda tussen Rijk en regio voor de komende jaren. De volgende stap is om een gemeenschappelijk ontwikkelpad vast te stellen inclusief prioriteiten.

Via de [Programmering Mobiliteit](#) worden de Staten jaarlijks geïnformeerd over projecten van de mobiliteitsportefeuille en de (financiële) vertaling van de gemaakte afspraken. De update van de Programmering wordt in de zomer opgesteld. De huidige afspraken zijn financieel gedekt. Echter door extra inzet op o.a. convenant Beethoven en cofinanciering van de [WoMo-aanvragen](#) door gemeenten is de ruimte voor het maken van nieuwe afspraken beperkt. Besluit over aanvullende financiële middelen in het nieuwe bestuursakkoord bepalen de ambities voor de komende jaren.

Wat willen we bereiken?

We gaan voor een robuust en betrouwbaar mobiliteitssysteem.

De (multimodale) reistijd is in 2030 in 95% van de gevallen conform de voorspelling + of – 5 minuten.

- De ontwikkeling van de werkelijke gerealiseerde reistijd per auto ten opzichte van de freeflow reistijd (Noord-Brabant & provinciale wegen, naar typen wegen): < vorig jaar.

*Freeflow = reistijd buiten de spits zonder vertraging.

De onzekerheid over de (termijn van) realisatie van een aantal infrastructurele projecten, zowel op het rijkswegennet als op provinciale wegen, verhogen de druk op het Brabantse mobiliteitssysteem. Het belang van de realisatie van deze projecten én van extra maatregelen op de andere netwerken neemt hierdoor toe. De indicator is bij de jaarrekening beschikbaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

OV-netwerk

We werken aan de doorontwikkeling van het OV-netwerk:

- Oplevering regionale verkenning Brainportlijn (onderdeel MIRT-verkenning A2/N2, Brainportlijn en Noordwestelijke ontsluiting Brainport) inclusief afspraken over exploitatie Brainportlijn (2026).
- Planstudie Spoor knoop Eindhoven gereed n.a.v. voorkeursalternatief MIRT-verkenning (2027).
- Definitief ontwerp voor HOV4 Eindhoven is vastgesteld in 2026 (oplevering: 2030).
- Gunning spoorzone Gilze en Rijen in 2026 (oplevering: 2029).
- Deelprojecten Bus op de Vluchtstrook zijn gerealiseerd: A50 en A2 (2026).
- Bus Rapid Transit (BRT) Breda – Gorinchem - Utrecht: Bestuursovereenkomst over realisatie Hub Sleeuwijk De Tol (oplevering: ntb)

Uitvoering van rijksprojecten (derden):

- Realisatie Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) Vught: start bouw verdiepte ligging, station en spoor in 2026 (oplevering: 2030).
- Realisatie Maaslijn door derden (provincie niet risicodragend): oplevering in 2027.

Alle belangrijke OV-infraprojecten liggen op schema. We voeren met het Rijk gesprekken over de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de exploitatie van de Brainportlijnen; tot dusver nog zonder resultaat. In verband met de start van de aanbesteding streven we ernaar tijdens het BO-Leefomgeving (juni 2026) meer duidelijkheid te hebben over een eventuele bijdrage van het Rijk. Rond de zomer zal een separaat voorstel voor aanvullende provinciale middelen worden gedaan als uitwerking van de Perspectiefnota 2027. Hiermee laat de provincie zien haar verantwoordelijkheid te nemen. Het proces van de aanbesteding wordt rond de zomer 2026 opgestart.

Wegennet

Provinciaal wegennet:

- Er is een besluit genomen over het voorkeursalternatief voor de N279 Veghel – Asten n.a.v. de Notitie Detail en Reikwijdte (NDR) (2027).
- Er is een besluit genomen over vervolgmaatregelen voor de N629 Dongen – Oosterhout n.a.v. het pauzeren voor onbepaalde tijd.

- Project N285 Noordelijke randweg Zevenbergen is opgeleverd (2027).
- Er is een besluit genomen over de N605 Volkel.

Rijkswegennet:

- Oplevering MIRT-verkenning A2/N2, Brainportlijn en Noordwestelijke ontsluiting Brainport (2027)
- Start realisatie van korte termijn maatregelenpakket N65 op basis van besluit stuurgroep (saneren aansluitingen, bermbeveiliging, geluidsschermen, herinrichting kruispunt, snelheidscontrole en fietstunnels) in 2026 (oplevering: 2030).
- Oplevering van de versnelde aanpak van knooppunt Hooipolder (onderdeel van verbreding A27) in 2026.

Op basis van de [NRD](#) wordt verder toegewerkt naar uiteindelijk een voorkeursalternatief voor de N279 Veghel - Asten. Het besluit hierover wordt in de 1^e helft 2027 verwacht. Er bestaan nog wel zorgen over de termijn van realiseerbaarheid en de bekostiging. De Staten zijn onlangs geïnformeerd over de [voortgang](#) van een aantal provinciale infraprojecten. De complexiteit en realisatiekosten van veel infrastructurele projecten nemen toe.

Het overeengekomen pakket van korte termijn maatregelen N65 wordt in 2026 verder uitgewerkt richting realisatie. De regie ligt bij de gemeente Vught.

De versnelde aanpak van het knooppunt Hooipolder ligt nog steeds op schema. De rest van planning van de A27 is naar achteren geschoven.

(Snel-)fietsrouten netwerk

- Om het fietsgebruik te stimuleren realiseren we een netwerk van snelfietsroutes: snelfietsroutes van het programma Fiets in de Versnelling 2016-2020 zijn gerealiseerd (6 in 2025, 7 in 2026 en 9 in 2027).
- Alle afspraken over hoofdfietsnetwerk Meerjarige Multimodale Mobiliteitsprogramma's (MMMP's) n.a.v. BO-MIRT 2024 zijn uiterlijk 2026 vertaald naar bestuursovereenkomsten (RMP 2026 en 2027).

De realisatie van het snelfietsnetwerk in het programma Fiets in de Versnelling 2016-2020 vordert. Er zijn 7 snelfietsroutes gerealiseerd en voor de resterende 2 (Gemert – Helmond en Helmond - Deurne) worden op basis van de MMMP's via de Regionale Mobiliteitsprogramma's 2026 (RMP's) de middelen ter beschikking gesteld. De doelstelling 9 in 2027 is nog steeds haalbaar.

Onderdeel van de verschillende mobiliteitspakketten (o.a. Korte Termijn Pakket van de Brainportdeal en A58 Tilburg – Breda) is het verder uitbreiden van het hoofdfietsrouten netwerk. Via de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) worden de eerste afspraken gemaakt over projecten om hoofdfietsnetwerk te verbeteren.

Goederencorridor

Goederenvervoer richt zich met name op de verduurzaming en ketenoptimalisatie op de corridors Rotterdam – Venlo en Amsterdam – Antwerpen:

- Bestuursovereenkomst over verbetering en optimalisatie haven Loven Tilburg in 2026.
- Gunning uitvoering Herbouw Sluis II Wilhelminakanaal in 2026 (oplevering: 2029).
- Realisatiepacten Tilburg en Moerdijk (BO-MIRT afspraken uit 2023 respectievelijk 2024) zijn gerealiseerd (2027).

De aanbesteding voor Herbouw Sluis II loopt en wordt dit jaar gegund. Bij het uitgestelde BO-MIRT 2025 is de bestuursovereenkomst bekrachtigd met afspraken over de optimalisatie én herstructurering (via de oprichting van een fonds) van het havengebied Loven Tilburg.

Bij BO-MIRT is er € 1 mln. aan extra rijksmiddelen beschikbaar gesteld voor het realisatiepact Moerdijk. Het realisatiepact bevat o.a. het uitbreiden van de spoorcapaciteit tussen Lage Zwaluwe en Moerdijk, zero emissie rangeren, het efficiënte gebruik van het eindspoor op de Middenweg als opstelspoor, betere wegontsluiting en een digitaliseringsopgave. In 2026 zal vooral in het teken staan van de spooropgave Moerdijk (oorspronkelijk 2025).

Wat willen we bereiken?

We gaan voor een samenhangend mobiliteitssysteem.

Het aantal multimodale ketenverplaatsingen* in personen- en goederenvervoer in Brabant is in 2030 verdubbeld ten opzichte van 2019.

- Ontwikkeling modal split in het personenvervoer van weg naar openbaar vervoer en fiets (absolute aantallen, Noord-Brabant): > vorig jaar
- Ontwikkeling modal split in het goederenvervoer van weg naar spoor en water (absolute aantallen, Noord-Brabant): > vorig jaar

*Bij multimodale ketenverplaatsing is er sprake van een combinatie van meerdere (duurzame) vervoerwijzen voor één verplaatsing. Modal split houdt de verdeling in tussen modaliteiten.

Via het versnellen van de mobiliteitstransitie en het bevorderen van goederenvervoer via water en spoor middels de realisatiepacten Tilburg en Moerdijk bevorderen we de modal split. De indicatoren zijn beschikbaar bij de jaarrekening.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ontwikkeling knooppunten / mobiliteitshubs

- Er zijn minimaal 2 mobiliteitshubs gerealiseerd in de Brainportregio (2027).
- Planstudie Multimodale Knoop Eindhoven (MMK) gereed n.a.v. voorkeursalternatief MIRT-verkenning (2027).
- Planstudie OV-knoop Bosch Centraal gereed n.a.v. voorkeursalternatief MIRT-verkenning (2027).

Voor de beoogde Brainporthubs in de Brainportregio wordt de locatie A2 Best (locatie Carpoolplaats) als eerste voorbereid richting realisatie. Alle andere locaties voor een mogelijke Brainporthub op de 5 andere corridors bevinden zich nog in een studiefase. Voor de Multimodale Knoop Eindhoven (MMK) is een Voorkeursalternatief passend binnen het financieringskader vastgesteld. In de verdere uitwerking moet nog een aantal versoeringen worden doorgevoerd o.a. vanwege de hoge indexatie. Voor de OV-knoop Bosch Centraal is bij het BO-MIRT begin 2026 door de partners gezorgd voor een sluitende begroting voor het voorkeursalternatief en dat wordt nu verder uitgewerkt naar een ontwerp.

Mobiliteitspakketten

- Er is een besluit genomen over een mobiliteitspakket voor de A67.

- Afspraken mobiliteitspakketten voor stedelijke regio's Tilburg - Breda, 's-Hertogenbosch, Bergen-op-Zoom – Roosendaal en Metropool Regio Eindhoven (MRE) bij BO-MIRT 2024 zijn uiterlijk in 2026 vertaald in de Regionale Mobiliteitspakketten 2026 en 2027 (RMP's).

Met de inzet van restbudgetten door het Rijk en cofinanciering door de gemeenten is er een mobiliteitspakket met maatregelen afgesproken om de impact van het pauzeren van de A67 te verminderen. De provincie draagt niet direct bij aan het pakket.

Na een intensief en interactief proces met de regio's zijn de Meerjarige Multimodale Mobiliteitspakketten (MMMP's) vertaald naar een eerste pakket met maatregelen via de Regionale Mobiliteitsprogramma's 2026 (RMP's). De provincie investeert hiermee voor de komende jaren € 120 mln. in drie stedelijke regio's. Begin 2026 zijn de pakketten met de eerste set van afspraken vastgesteld. De regio Zuidoost valt binnen de afspraken van het Korte Termijn Pakket van het convenant Beethoven.

Multimodaal goederenvervoer

- Er zijn minimaal 3 geschikte locaties voor Clean Energy Hub's (CEH's) voor weg of binnenvaart gerealiseerd (1 in 2025, 2 in 2026 en 3 in 2027).

Er worden op 3 locaties momenteel haalbaarheidsonderzoeken gedaan voor de realisatie van CEH's met tenminste één zero emissie brandstof (batterij-elektrisch en waterstof) en één hernieuwbare brandstof. Daarnaast worden rijksmiddelen beschikbaar gesteld via een rijksregeling CEH. In 2026 wordt met deze middelen en aangevuld met provinciale cofinanciering een provinciale subsidieregeling opengesteld voor realisatieprojecten en haalbaarheidsonderzoeken. Daarmee is het de verwachting dat in 2027 er minimaal 3 CEH's gerealiseerd kunnen zijn.

Smart Mobility

- Het werkprogramma SmartwayZ.NL 2024-2027 is uitgevoerd (2027).
- Er zijn vervolgspraken gemaakt over de vastgestelde Multimodale Mobiliteitsagenda (MMA) bij BO-MIRT 2026.
- Regionale doorvertaling van [Bereikbaarheid op Peil](#) (2026).
- In het kader van de gedragsaanpak opzetten en financieren van de nieuwe uitvoeringsorganisatie Brabant Bereikbaar (2027).
- Implementeren van maatregelen in het kader van Spreiden & Mijden in samenspraak met Ministerie van IenW (2027).

Via de [jaarrapportage SmartwayZ.NL 2025](#) zijn de Staten geïnformeerd over de inhoudelijke voortgang van het werkprogramma SmartwayZ.NL.

De MMA is opgesteld en wordt in 2026 bestuurlijk vastgesteld. In 2026 wordt ook het adaptieve ontwikkelpad opgesteld.

Er wordt momenteel een roadmap autonoom openbaar vervoer opgesteld. In 2026 start in samenwerking met SmartwayZ.NL een pilot met een autonoom rijdende shuttle bij de Efteling.

In 2025 is de nieuwe uitvoeringsorganisatie Brabant Bereikbaar gestart voor de doelgroepenbenadering via een Brabantbrede aanpak. Tijdens BO-MIRT 2025 zijn in het kader van Spreiden en Mijden afspraken inclusief financiering met rijksmiddelen gemaakt over de intensivering van de doelgroepenbenadering.

Wat willen we bereiken?

We gaan voor mobiliteit voor iedereen.

Onderwijs-, zorg-, werk-, recreatie-, natuur- en dagelijkse voorzieningen en sociale contacten zijn in 2030 goed bereikbaar voor iedereen.

- Ontwikkeling van de nabijheid van voorzieningen in verschillende type regio's en voor verschillende type modaliteiten.

 We zien de afgelopen jaren een licht oplopende trend voor alle type voorzieningen van het aantal buurten dat niet meer binnen de marge van de afgesproken afstand valt. Dit kan betekenen dat het voor specifieke doelgroepen lastiger wordt om bepaalde voorzieningen te bereiken. Met de introductie van Bravoflex in Oost-Brabant en Zuidoost-Brabant per 1-1-2026 (West-Brabant al vanaf 1-1-2025) zorgen we ervoor dat de voorzieningen voor iedereen toegankelijk blijven. Ook de verdere ontwikkeling van het hoofdfietsnetwerk moet hieraan bijdragen.

Binnen de landelijke aanpak van Bereikbaarheid op Peil (via SmarwayZ.NL) is er extra aandacht voor deze doelstelling.

Wat gaan we daarvoor doen?

Toegang tot mobiliteit

We stimuleren dat elke Brabander in de gelegenheid is om te fietsen en dat ook zo lang mogelijk kan blijven doen. Daartoe faciliteren we voor de fietsende ouderen het programma Doortrappen van het ministerie van IenW: in 2027 minimaal 45 gemeenten (=80% van Brabantse gemeenten) die meedoen met Doortrappen.

 Het aantal gemeenten met een programma Doortrappen is in 2025 verder gestegen tot 37 en daarmee is het doel van 45 in 2027 nog steeds realistisch.

Wat willen we bereiken?

We gaan voor schone, stille en gezonde mobiliteit.

We zorgen in Noord-Brabant dat de overlast van verkeer geminimaliseerd wordt door in te zetten op stille voertuigen en infrastructuur.

- Ontwikkeling aantal objectief geluidgehinderden waar de wettelijke geluidnormen worden overschreden (provinciale wegen): aantal < vorig jaar.

 Op basis van de herijking van de het Actieplan geluid Noord-Brabant eind 2024 is het aantal geluidgehinderden afgenomen van 5.950 woningen naar 5.854. Met de invoering van de nieuwe omgevingswet is de ambitie om breder te kijken dan alleen de provinciale wegen, hierbij zijn we afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen voor de invoering van het digitaal stelsel omgevingswet. Voor nu blijft het actieplan en de daarin vastgestelde ambitie leidend.

Wat gaan we daarvoor doen?

Omgevingskwaliteit en leefbaarheid

- Realiseren SchaaSprong Fiets: 20% meer fietsers (op de snelfietsroutes in 2027 t.o.v. 2017) in samenwerking met de Brabantse gemeenten. Hiermee dragen we bij aan de doelstelling van drie extra gezonde levensjaren voor de Brabantse burger.

Uit recent onderzoek op een drietal snelfietsroutes blijkt dat bijna 20% van de gebruikers voorheen dezelfde route op een andere manier aflegde (bv. auto). Daarnaast gaf 37% aan meer te zijn gaan fietsen. De komende tijd wordt het aantal telpunten verder uitgebreid om zo de ontwikkeling van fietsintensiteiten op het Brabantse netwerk nog beter in beeld te krijgen.

Vanaf medio 2025 is fietsstimulering opgegaan in bredere integrale benadering van de doelgroepenbenadering van de nieuwe uitvoeringsorganisatie Brabant Bereikbaar en zijn er bij BO-MIRT met het Rijk (financiële) afspraken gemaakt over intensivering van de gedragsaanpak via Spreiden en Mijden.

Ontwikkelingen en onzekerheden

- Het pauzeren van een aantal rijkswegenprojecten en de herprioritering van het Mobiliteitsfonds heeft invloed op de bereikbaarheid van Brabant.
- Ontwikkelingen in wet- en regelgeving rondom stikstof en vergunningverlening kunnen de realisatie én de kosten van (infrastructurele) projecten beïnvloeden.
- Onzekerheid en vertraging in de doorlooptijden bij behandeling door de Raad van State heeft invloed op de haalbaarheid en zekerheid van de planningen van projecten.
- De huidige instabiliteit op het wereldtoneel zorgt voor onzekerheid over de beschikbaarheid van materialen en grondstoffen en over de prijsontwikkeling. Projecten kunnen hierdoor ineens vertragen en/of flink duurder worden.
- De mate van cofinanciering door Rijk en regio kan de haalbaarheid van opgaven en projecten beïnvloeden. Ook staan steeds vaker gemaakte afspraken met het Rijk ter discussie. Het nieuwe kabinet biedt hierin kansen, maar leidt op dit moment ook tot onzekerheid over de plannen.
- De wijze van financieren van de afspraken met de regio in het kader van de Regionale Mobiliteitsprogramma's en de regelgeving rondom de lastneming kan het ritme van de besteding van de provinciale begroting beïnvloeden. Hierdoor kan onder- of overbesteding ontstaan in een specifiek jaar. We zijn hierin in belangrijke mate afhankelijk van (de uitvoering door) gemeenten.

Wat mag het kosten?

	Bedragen x € 1.000		
9. Mobiliteitsontwikkeling	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	121.956	13.238	135.194
Baten	1.888	1.596	3.483
Saldo baten en lasten	120.068 N	11.642 N	131.711 N

10 Programma Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd

Inleiding

Het programma ligt op koers. Op basis van het [Beleidskader Levendig Brabant](#) en het [Uitvoeringsprogramma Levendig Brabant 2024-2027](#) staat ook 2026 in het teken van realisatie en uitvoeringskracht. We richten ons daarbij ook nadrukkelijk op doelgroepen die nu nog niet of onvoldoende worden bereikt, zoals jongeren. En we verbinden cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd aan onze andere maatschappelijke opgaven om zo nog meer impact te creëren.

Zo hebben we na een succesvolle openstelling in 2025 met meer dan 100 aanvragen nu ook voor 2026 de regeling '[Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd in de Mix](#)' opnieuw opengesteld voor vernieuwende samenwerkingsprojecten die bijdragen aan een levendig en gezond Brabant. Daarnaast is dit eerste kwartaal van dit jaar ook de vorig jaar voor het eerst opgestelde regeling voor het ondersteunen van projecten die bijdragen aan en [breed en divers kunst- en cultuuraanbod](#) opengesteld.

We willen de waarden van cultuur voor iedereen en de samenleving als geheel tot hun recht te laten komen. Zo ondersteunen deze kunstplanperiode 89 professionele- en amateurkunsten en ondersteunen door de sector geselecteerde Brabantse talenten via het [Talenthub](#)-programma.

Erfgoed gaat niet alleen om gebouwen en landschap (cultuurhistorische waarden) uit het verleden, maar ook om voorwerpen, documenten en gebruiken uit vroeger tijden. Het gaat ook om het verhaal dat het erfgoed vertelt over ons verleden en dat ons maakt tot de Brabanders die we nu zijn. Naast inzet via de bestaande samenwerkingsverbanden zoals Zuiderwaterlinies en Brabant Herinnert, is onze inzet divers. Zo faciliteren we eigenaren van monumenten of cultureel waardevol gebied middels het vorig jaar opgerichte [Brabants Erfgoedfonds](#). Hier is al goed gebruik van gemaakt, het fonds loopt beter dan verwacht. Ook is onlangs een overkoepelende aanpak opgesteld voor de provinciale erfgoedcollectie (zie [Statenmededeling](#)), zetten we in op het behoud van de zogenaamde 'geschenkwoningen' (zie [nieuwsbericht](#)) en helpen we meerdere opgaven verder zoals via onze bijdrage aan emissievrije inspectiebussen voor Monumentenwacht (zie [nieuwsbericht](#)).

Sport is belangrijk omdat het mensen blijer maakt en een uitlaatklep geeft. En omdat het bijdraagt aan gezondheid bovendien. Het gaat daarbij niet alleen meer over sporten, maar steeds vaker over het stimuleren van bewegen. Dit doen we onder andere door het organiseren van challenges, waarmee we kwetsbare doelgroepen stimuleren meer te bewegen en te participeren. En na het organiseren van een prijsvraag ontvingen begin februari 3 basisscholen de 'Basisschool in beweging award'. De scholen ontvingen de award voor hun plannen om bewegen structureel onderdeel te maken van de schooldag (zie [nieuwsbericht](#)).

Wat willen we bereiken?

Bevorderen van een passend aanbod

Indicatoren:

- Bezoekersaantallen cultuur, erfgoed en sport.
- Aandeel van de inwoners in Brabant dat jaarlijks cultuur en sport bezoekt of actief beoefent. Streefwaarde: toename t.o.v. huidige score (er is groei)
- Tevredenheid inwoners met het culturele aanbod.
Aandeel van de inwoners in Brabant dat een positief oordeel heeft over het aanbod in onze provincie van tentoonstellingen, podiumkunsten en bioscopen. Streefwaarde: we streven naar een groeiende tevredenheid (huidige score 7,4 (2023)).
- Tevredenheid inwoners met het sport- en bewegingsaanbod
- Aandeel van de inwoners dat een positief oordeel heeft over het sport- en bewegingsaanbod. Streefwaarde: we streven naar een groeiende tevredenheid (huidige score 84% (2022)).
- Internationale bezoekers aan Noord-Brabant
Het aantal bezoekers van buiten de provincie die minimaal één nacht in Brabant doorbrengt. Streefwaarde: we streven naar minimaal de 5e plaats in 2027 (huidige score 3e plaats (2024))
- Staat van onderhoud rijksmonumenten
- Percentage rijksmonumenten waarvan de staat van onderhoud matig tot slecht is. Streefwaarde: 15,5% in 2027 (huidige score 17,4% (2024)).

 Loopt op koers. Op basis van de resultaten uit Waarde van Cultuur 2025 zien we het aantal bezoekers stabiel is en dat men tevreden is met het aanbod. Het aantal internationale overnachtingen is – net als in andere provincies – gedaald. Ten opzichte van andere provincies doen we het beter. Met de huidige 3e plaats (2024) voldoet Noord-Brabant ruimschoots aan de streefwaarde.

Wat gaan we daarvoor doen?

Versterking professionele- en amateurkunst

 Via de regeling professionele kunsten wordt een breed spectrum aan kwalitatief goed cultuuraanbod mede mogelijk gemaakt. We ondersteunen via de meerjarensubsidies (2025-2028) in totaal 89 instellingen voor professionele kunsten om cultuuraanbod te ontwikkelen, namelijk topaanbod en aanbod aansluitend op de behoeften van onze inwoners en (intern)ationale bezoekers. Daarnaast maken we met de regeling amateurkunsten 2025-2028 kwalitatief goed amateurkunstenaanbod mogelijk (zie [website](#)).

Op dit moment wordt een evaluatie uitgevoerd van de subsidieregeling professionele kunsten 2025-2028. Met deze evaluatie onderzoeken we hoe betrokkenen het meest recente subsidieproces hebben beleefd. Provinciale Staten worden geïnformeerd over de uitkomsten van deze evaluatie (naar verwachting Q2 2026).

Ondersteunen bibliotheken

 Door de aankomende herziening van de bibliotheekwet (WSOB) en de nieuwe veranderende taken en plichten neemt de behoefte aan afstemming toe. We namen in Q1

deel aan een vierhoeksoverleg in Midden-Brabant met uitvoeringsorganisatie Cubiss Brabant, bibliotheek en gemeenten. Daar spraken we o.a. over de toekomstige zorgplicht van gemeenten, de werking van een regio convenant, de toekomstige toezichhoudende rol van de provincie en meerjarenbeleid van bibliotheken. In juni volgt een volgend vierhoeksoverleg, met stelselpartners die (vooralsnog) minder goed zijn voorbereid op de nieuwe wet.

Vertellen van verhalen van Brabant

- Onze [vier verhaallijnen](#) (Bestuurlijk, Bevochten, Innovatief en Religieus Brabant) vormen de basis voor het Brabants verhaal en het behoud van ons erfgoed. Het uitdragen van deze verhalen en het behoud van erfgoed doen we onder andere via samenwerkingsverbanden rondom de Kloosters, [Zuiderwaterlinie](#) en [Brabant Herinnert](#). Daarnaast ondersteunen, versterken en verbinden we initiatieven vanuit de samenleving.

Bijdragen aan de instandhouding van cultureel erfgoed

- In 2025 is in samenwerking met het Nationaal Restauratie Fonds (NRF) het Brabants Erfgoedfonds opgericht. Het fonds met een omvang van € 50 mln. biedt eigenaren de mogelijkheid om financiering aan te vragen voor behoud van het erfgoed (zie [nieuwsbericht](#)). In de tweede helft van 2025 is de eerste tranche van het fonds geopend en er wordt meteen al goed gebruik van gemaakt. Er zijn inmiddels 15 aanvragen toegekend t.w.v. € 3,8 mln. en er zijn 8 aanvragen gereed om toe te kennen t.w.v. € 2,4 mln. En dan zijn er daarnaast op dit moment nog 25 lopende aanvragen voor een totaalbedrag van € 16,2 mln. waarvan de beoordeling nog plaats moet vinden.

Daarnaast is de jaarlijkse restauratieregeling opengesteld. De regeling is de afgelopen jaren structureel overvraagd; zo ook dit jaar. Dit jaar kwamen 26 aanvragen binnen, waarvan er na loting 10-12 kunnen worden gehonoreerd. De overige projecten vielen buiten de boot omdat het budget binnen één dag was uitgeput. Daarnaast is voor het eerst een aanvullende paragraaf opgenomen voor noodmaatregelen, waarmee de Provincie eigenaren van rijksmonumenten met acute onderhoudsproblemen tegemoetkomt. Tevens is een subsidieregeling voor herstel van molenroedes vastgesteld die vanaf 2 maart is opengesteld en in de eerste week van openstelling al een grote hoeveelheid aanvragen heeft opgeleverd.

Stimuleren van topsportevenementen met maatschappelijke impact

- We ondersteunen ook dit jaar 8-10 evenementen en zijn mede-aanjager van (het verankeren van) de maatschappelijke activatie rond topsportevenementen via het BrabantSport Fonds. We verkennen /scouten hiervoor samen met gemeenten en uitvoeringsorganisatie BrabantSport welke topevenementen kansrijk en passend zijn. Zo ondersteunen we dit jaar het EK Shorttrack (schaatsen), zie nieuwsbericht in Tilburg. Daarnaast hebben we afgelopen jaar het EK Wielrennen 2028 naar Brabant gehaald (zie [memo gedeputeerde](#)) en waarvoor de voorbereidingen al van start zijn gegaan. Daarnaast is begin 2026 besloten tot het mede mogelijk van het WK Veldrijden in 2028.

Vergroten van de bekendheid van het aanbod

- We brengen het vrijetijdsaanbod, passend bij het Brabantse profiel, onder de aandacht bij inwoners en bezoekers via onder andere www.visitbrabant.com, marketingcampagnes, maar ook door versterking van wandel en fietsroutes van Brabant in samenwerking met onze gemeenten. Dit jaar wordt de in 2025 gelanceerde campagne '[Goed Leven in Brabant](#)' voortgezet. Ook wordt via het MONA-project dit jaar extra internationale marketing aandacht geschonken aan het Van Gogh National Park.

Wat willen we bereiken?

Bevorderen van breed en divers aanbod met focus op jongeren (inclusief aanbod)

Indicatoren:

- De mate van cultuur-, erfgoed- en bibliotheekbezoek door verschillende groepen die nu minder goed bereikt worden namelijk jongeren, niet-stedelingen en praktisch opgeleiden. Streefwaarde: toename van het percentage inwoners uit verschillende groepen dat cultuur/ erfgoed/ sport beoefent of bezoekt (huidige score: nulmeting)
- Participatiegraad sport onder jongeren 16-29 jaar. Streefwaarden in 2027: jeugd 80% (huidige score 78,8%) en jongvolwassenen 75% (huidige score 59,8%)
- Rapportage publieksbereik: een tweejaarlijkse kwalitatieve rapportage over de mate waarin organisaties in de vier sectoren actief werken aan vergroting en verbreding van het bereikte publiek, volgende rapportage in 2027

- Uit de nulmetingen van 2024/2025 blijkt dat jongeren niet ondervertegenwoordigd zijn in het bezoek aan cultuur, erfgoed en bibliotheken. Praktisch opgeleide jongeren nemen duidelijk minder deel. Veel organisaties zijn bezig met publieksbereik en hebben aandacht voor jongeren. Dat gebeurt vooral via tijdelijke initiatieven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren van inclusief cultuuraanbod

- We stellen ook dit jaar weer de regeling inclusief kunst- en cultuuraanbod open. Makers en culturele organisaties kunnen hiermee subsidie aanvragen om met hun kunst- en cultuurprojecten een breder en divers publiek te bereiken. Zo kunnen ook mensen voor wie het minder vanzelfsprekend is hiermee in aanraking te komen.

Daarnaast is kunnen makers en culturele organisaties vanaf eind februari 2026 weer een aanvraag indienen voor een coachtraject op maat, gericht op het versterken van hun zakelijke vaardigheden. Na de succesvolle eerste editie in 2025, stelt de provincie ook komend jaar subsidie beschikbaar via de regeling Versterken cultureel ondernemerschap.

Verankeren van cultuureducatie in het onderwijs

- De uitvoering van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit 4 vindt plaats. Uitvoering en penvoerderschap wordt door Stichting Kunstloc gerealiseerd in samenwerking met Brabantse gemeenten. Dit loopt op koers. Er vinden monitorgesprekken plaats waarbij gemeenteambtenaar, intermediair (tussen scholen en culturele sector) en Stichting Kunstloc aanwezig zijn. In het najaar wordt een analyse gemaakt van de gevoerde gesprekken.

Versterken van erfgoedparticipatie

- We dragen bij aan de doelstellingen van het in 2024 door Nederland ondertekende Europees Verdrag van Faro, waarin erfgoedparticipatie centraal staat en de maatschappelijke meerwaarde van erfgoed wordt benadrukt. Dit doen we bijvoorbeeld door de ondersteuning van projecten, zoals het project 'Club Zien' gericht op bezoek door VMBO-studenten van Brabantse musea. Ook continueren via Erfgoed Brabant het project '[Museumschatjes](#)' gericht op basisschoolleerlingen en hebben we met het project 'Memes in Brabant' een aanpak voor het stimuleren van het bezoek van Havo en VWO-leerlingen aan musea. We ontwikkelen in 2026 een regeling om projecten van erfgoedgemeenschappen te ondersteunen.

Vergroten mogelijkheden voor uniek sporten/- sporters

- We stimuleren de samenwerking rondom de regionale loketten voor Uniek sporten. De aandacht voor [Uniek sporten](#) gaan we daarnaast verbreden naar andere doelgroepen. Daarbij worden de kansrijke initiatieven om bewegingsarmoede tegen te gaan opgespoord en opgewerkt. We hebben daarnaast een op-maat project voor mensen met een visuele beperking. Dit project is gekoppeld aan het para topsportevenement EK Goalbal 2027. Ook is er een project om via zorgnetwerken mensen te bereiken en te begeleiden naar aangepast sportaanbod.

Vergroten en verbeteren van het aanbod

- Via [VisitBrabant](#) (BrabantPartners) ondersteunen we ondernemers in de sector op het gebied van productinnovatie, marketing en ondernemerschap, waarbij ook bestaand vrijetijdsaanbod via gekoppelde arrangementen wordt aangeboden. Ook realiseren we (fiets/wandel) routestructuren, verbinden we aan de hand van routes vrijetijdsaanbod en zetten in op de promotie hiervan. Dit jaar is een nieuwe editie van de kunst- en monumentenroute die in 2026 extra wordt gepromoot als een culturele ervaring die erfgoed en toerisme samenbrengt.

Wat willen we bereiken?

Stimuleren van innovatie en vernieuwing, inclusief talentontwikkeling

Indicatoren:

- Tweejaarlijkse kwalitatieve rapportage over de mate waarin organisaties in de vier sectoren beschikken over innovatievermogen waarbij onder meer gekeken wordt naar nieuwe markten, managementinnovatie, digitale transformatie, sociale innovatie en verduurzaming. volgende rapportage 2027.
 - Aantal talenten sport en cultuur dat jaarlijks wordt ondersteund via talentontwikkelingsprogramma's van de provincie in cultuur en sport. Streefwaarde: gelijk of meer (huidige score 120 talenten Cultuur en 450 talenten Sport (2023)).
- De ondersteuning van talenten in sport en cultuur ligt op peil. De ondersteuning van talenten in sport en cultuur is gelijk gebleven t.o.v. de nulmeting in 2023 en voldoet daarmee aan de streefwaarde. Innovatie ontwikkelt zich ongelijk over sectoren en

organisaties en krijgt vooral vorm via experimenten, samenwerkingen en projectmatige vernieuwing. Er is aandacht voor toenemend gebruik van digitalisering en data.

Wat gaan we daarvoor doen?

Versterking van design, ontwerp en AV/film

- Deze prestatie is gekoppeld aan de prestatie 'inzet van verbeeldingskracht, creativiteit en ontwerpkraft in maatschappelijke opgaven': hoe kunnen jonge creatieve makers worden uitgedaagd om hun creativiteit los te laten op maatschappelijke vraagstukken? In 2026 gaan we met stakeholders uit de sectoren in gesprek om behoeften op te halen waar en hoe we als provincie hierin van toegevoegde waarde kunnen zijn. In de eerste helft van 2026 wordt een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden voor samenwerkingen met (creatieve) mbo-opleidingen in Brabant naar hoe deze studenten worden uitgedaagd om hun creativiteit op maatschappelijke vraagstukken los te laten. Zo willen we onze contacten met de mbo-opleidingen versterken en inzage krijgen in wat er al is en waar men van droomt, om zo inzichtelijk te krijgen waar kansen liggen om als provincie een plus te kunnen zetten.

Bijdragen aan toptalentontwikkeling Cultuur

- In 2025 is de meerjarige ondersteuning (2025-2028) voor de Talenthubs vastgesteld die daarmee ook in 2026 in uitvoering is. Via een 7-tal [Talenthubs](#) krijgen circa 90 talenten, die door de vertegenwoordiging van de Talenthubs zelf zijn geselecteerd, ondersteuning op maat via een netwerk in de discipline waarin ze zich bewegen.

Vergroten van private betrokkenheid in de cultuursector

- Cultuurfonds Brabant C is volop bezig met het trekken van meer private partijen voor culturele projecten. Er zijn in afgelopen periode verschillende privaat-publieke samenwerkingen tot stand gekomen. De samenwerking met ASML is de grootste. In mei vond er een evaluatiegesprek plaats van de opdracht aan het fonds tot het vergroten van private betrokkenheid in de cultuursector. De inzichten daarvan worden nog uitgewerkt.

Beheren, vernieuwend presenteren en ontsluiten van collecties

- We vertellen de verhalen over Brabant ook aan de hand van onze provinciale erfgoed collecties (Noordbrabants Museum, Brabant Collectie, Brabant Cloud en Provinciaal archeologisch depot). Collecties waar we trots op zijn en die we koesteren vanwege de vele bijzondere stukken die erin zijn opgenomen. Voor deze erfgoedcollecties hadden we als provincie tot nu toe nog geen overkoepelende aanpak. Daarom is zoals opgenomen in de [Uitvoeringsagenda Levendig Brabant 2024-2027](#) onlangs een overkoepelende aanpak opgesteld voor de provinciale erfgoedcollectie (zie [Statenmededeling](#)). De collectie-aanpak wordt met ingang van 2026 toegepast. We starten met het herijken van de afspraken met alle provinciale collectie beherende instellingen.

Bijdragen aan de ondersteuning van toptalenten Sport

- Ook in 2026 ondersteunen we via [TeamNL Centrum Zuid](#) Brabantse topsporttalenten in het nastreven van hun ambities als topsporter. Daarbij zijn vorig jaar het para- en synchronozwemmen als ook Olympische zwemmers naar Brabant gehaald.

Versterken innovatie in de sport

- Jaarlijks ondersteunen we vier à vijf innovatieprojecten op het gebied van topsport, talentontwikkeling en topsportevenementen zoals het project E-sport talenthub. Dit project wordt in gezamenlijkheid uitgevoerd met gemeente Breda, Team-NL centrum Brabant en Breda University of Applied Sciences. Ook wordt met het schoonspringen in samenwerking met partner organisatie (Pipple) met behulp van kunstmatige intelligentie een jury-systeem gemaakt waardoor de duikers scores kunnen krijgen na hun gemaakte sprongen in de trainingen.

Wat willen we bereiken?

Bijdrage aan maatschappelijke opgaven

Indicatoren:

- Het aandeel van de Brabantse jongeren en volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen. Streefwaarde 75% in 2030 (huidige score (2024) 57% jongeren en 47% volwassenen).
 - Een kwalitatieve rapportage over de projecten waarin vanuit Levendig Brabant een bijdrage wordt geleverd aan de maatschappelijke opgaven. 1^e rapportage in 2025.
- Conform planning is in 2025 de kwalitatieve rapportage opgeleverd. Uit de opgeleverde kwalitatieve rapportage blijkt dat organisaties in de vier sectoren via hun reguliere activiteiten bijdragen aan verschillende dimensies van brede welvaart en daarmee aan maatschappelijke opgaven. Creativiteit wordt daarbij regelmatig ingezet, vooral in projectmatige vorm. Daarbij verschilt overigens het zichtbaar maken van effecten en successen wel per sector en type organisatie.

Echter, voor wat betreft de beweegrichtlijnen geldt dat meer Brabanders voldoen aan de beweegrichtlijnen, maar signaleren we ook dat de streefwaarden nog ver weg zijn en lopen we voor deze doelstelling achter op koers.

Wat gaan we daarvoor doen?

Inzetten van verbeeldingskracht, creativiteit en ontwerpkracht

- Naast hetgeen gemeld bij de hiermee verband houdende prestatie 'Versterking van design, ontwerp en AV/film' (zie bovenstaand), werken we in 2026 in samenwerking met andere provinciale programma's aan projecten waarbij een creatieve professional wordt betrokken om mee te denken met onze maatschappelijke vraagstukken. Dit jaar gaat een project van start rondom het vraagstuk Energierechtvaardigheid. Daarnaast lopen een aantal verkenningen naar mogelijke samenwerkingen, o.a. met betrekking tot klimaatadaptie en beweegarmoede.

Erfgoed verbinden met ruimtelijke opgaven

- Cultuurhistorische erfgoedwaarden zijn verankerd in de [Cultuurhistorische Waardenkaart](#) (CHW). Op de vorig jaar herziene kaart staan de cultuurhistorische erfgoedwaarden die van provinciaal belang zijn. Daarnaast participeren we (waar nodig proactief) in integrale ruimtelijke projecten/ ontwikkelingen waarin erfgoed dominant aanwezig is. Zo maken we in 2026, tezamen met hiervoor ontvangen Rijksbijdrages, de projecten [Heren van Herlaer](#) en [Waterharmonica](#) in Tilburg mogelijk.

Stimuleren dat Brabanders meer gaan bewegen

- Via de campagne 'Van Goed naar Goud' wordt ieder jaar via een thema-aanpak een challenge uitgezet om beweging te stimuleren, voor 2026 met het thema kwetsbare wijken. Op basis van het selectieproces eind 2025 gaan in 2026 elf veelbelovende sportprojecten ervoor zorgen dat beweging in elke wijk binnen handbereik komt, juist voor inwoners voor wie meedoen nu niet vanzelfsprekend is (zie [website](#)). Ook is op basis van het Bestuursakkoord 2023-2027 het project Streets Culture & Sports opgestart, waarbij minimaal 15 initiatieven een financiële impuls krijgen voor het professionaliseren, het versterken van de samenwerking en het vergroten van de bekendheid en zichtbaarheid van de scene (zie [Statenmededeling](#)).

Ontwikkelingen en onzekerheden

In zijn algemeenheid worden vele prestaties geleverd in samenwerking met externe partners. Daarmee zijn er ook altijd onzekerheden voor wat betreft het conform planning behalen van prestaties en de uitputting van budgetten. Waar deze onzekerheid zich in de loop van het jaar significant voordoet zal deze, naast te nemen beheersmaatregelen, worden opgenomen bij de Burap-II.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

10. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	56.445	1.052	57.497
Baten	1.504	-	1.504
Saldo baten en lasten	54.941 N	1.052 N	55.993 N

Algemeen financieel beleid

Inleiding

Elk programma heeft in de begroting naast de lasten van dat programma, ook baten - zoals specifieke uitkeringen van het Rijk - die direct tot dat programma behoren. Deze baten zijn meestal niet toereikend om de lasten te kunnen dekken. Tegenover de nadelige saldi op de programma's staan de algemene dekkingsmiddelen die binnen het onderdeel algemeen financieel beleid zijn geraamd en bijdragen aan een sluitende begroting.

De in omvang belangrijkste algemene dekkingsmiddelen van de provincie bestaan uit de inkomsten van de provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting en de beleggingsopbrengsten uit de immunisatieportefeuille. Daarnaast staan diverse overige algemene inkomsten zoals de dividendopbrengsten.

De begroting kent naast de 10 programma's en de algemene dekkingsmiddelen nog een aantal centrale posten zoals de overhead, de post onvoorzien en een aantal nog niet aan de programma's toegedeelde stelposten.

Financieel overzicht

Algemeen financieel beleid	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Bedragen x € 1.000
			Begroting t/m wijz. 3
Algemene dekkingsmiddelen	871.666 V	-	871.666 V
Lasten	6.733	-	6.733
Baten	878.399	-	878.399
Overhead, Vpb en stelposten	148.917 N	7.337 N	156.255 N
Lasten	149.562	7.337	156.899
Baten	644	-	644
Mutaties in reserves	31.777 V	51.255 V	83.031 V
Stortingen	502.822	53.311	556.133
Onttrekkingen	534.599	104.565	639.164
Saldo	754.525 V	43.917 V	798.443 V

Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding

Bedrijfsvoering gaat over alles wat nodig is om de organisatie goed te laten werken. Het gaat om personeel, informatisering, automatisering, communicatie, organisatie, financieel beheer en beleid en facilitaire dienstverlening. Een goede bedrijfsvoering helpt ons om de doelen uit de perspectiefnota te bereiken. In deze paragraaf leest u wat we in de eerste maanden van 2026 hebben gedaan. We richten ons hierbij op de belangrijkste onderwerpen.

Om onze doelen te halen, hebben we goede medewerkers nodig. De arbeidsmarkt is nog steeds krap. Het blijft moeilijk om precies de juiste mensen te vinden. Daarom willen we een moderne en aantrekkelijke werkgever zijn. Ook in 2026 letten we goed op de gezondheid, vitaliteit en tevredenheid van onze medewerkers. De aanpak werkt: het ziekteverzuim is gedaald en uit het Medewerkersonderzoek blijkt dat mensen hier graag werken en veel werkplezier ervaren.

In 2026 blijven we werken aan betere samenwerking en duidelijke afspraken binnen de organisatie. We zorgen voor heldere sturingslijnen, een eenduidige rol van teamleiders en duidelijke aanspreekpunten. Medewerkers krijgen meer mogelijkheden om hun ambtelijk vakmanschap te versterken. We blijven werken volgens methoden zoals Opgavegestuurd Programmeren en Gebiedsgericht Werken.

Digitalisering speelt een steeds grotere rol. Dit zien we terug in datagedreven werken, de Wet Open Overheid, onze ICT-systemen en dataveiligheid. We verbeteren processen en systemen, en onderzoeken hoe nieuwe technologie, zoals kunstmatige intelligentie, ons kan helpen om betere informatie uit onze (financiële) systemen te halen.

Op het gebied van duurzaamheid sluiten we aan bij de doelen uit het klimaatakkoord. Daarnaast zien we meer agressie en geweld in de samenleving. Daarom nemen we maatregelen om onze publieke taken veilig te kunnen uitvoeren. Ook maken we bedrijfscontinuïteit- en crisisplannen om voorbereid te zijn op risico's zoals stroomstoringen, (hybride) oorlogsvoering of digitale aanvallen.

De provincie Noord-Brabant werkt continu aan de verdere professionalisering en het versterken van haar lerend vermogen. In 2026 starten we daarom een verkenning naar doelmatigheid. Door middel van het artikel 217a onderzoek *Ontwikkeling instrumentarium en uitvoering doelmatigheidsonderzoek binnen Bedrijfsvoering* ontwikkelt een onafhankelijk bureau hiervoor een instrument. Dit instrument wordt vervolgens eerst toegepast binnen (een aantal onderdelen van) Bedrijfsvoering. De lessen die we leren, gebruiken we om de organisatie sterker en slagvaardiger te maken. Later kunnen we dit instrument in de hele organisatie inzetten.

Wat willen we bereiken?

Organisatieontwikkeling

- We nemen concrete stappen om onze organisatie verder te ontwikkelen. Ons doel is om de organisatievisie echt in de praktijk te brengen, onze ambities waar te maken en onze kernwaarden goed te laten terugkomen in het dagelijkse werk.

Het project over de positie en rol van teamleiders is afgerond. We richten ons nu op het versterken van hun leiderschap. Het project voor de H-managers is bijna klaar. Deze managers vallen nu direct onder de directeuren. Dat zorgt voor duidelijkere sturing. We werken nog aan het vernieuwen van hun functieprofiel en het verder verduidelijken van hun rol.

Om de uitvoering te versterken en de sturing duidelijker te maken, zijn de teams van het programma SIA verdeeld over bestaande programma's (BBA en MK) en het CIO-office. Het CIO-office groeit daarmee door tot het nieuwe programma IED (Informatie & Data).

Het programma Infrastructurele Projecten (IP) wordt in het eerste kwartaal uitgebreid naar het programma Infrastructurele en Gebiedsprojecten (IGP). Het team Aanpak Landelijk Gebied GGA Realisatie wordt dan onderdeel van dit nieuwe programma. Door uitvoering en regie op één plek te organiseren, werken we sneller, slagvaardiger en professioneler.

Aantrekkelijk werkgeverschap, goed werknemerschap en realisatiekracht

- We blijven ons sterk inzetten om goede nieuwe medewerkers te vinden. De ideeën uit het project *Aantrekken van talent en expertise* voeren we nu uit. We werven op een andere en creatievere manier. Er is een nieuwe website 'Werken voor Brabant' gelanceerd en we gebruiken een nieuw systeem voor werving en selectie. Hierdoor kunnen we sneller en beter werven. We krijgen beter zicht op de talenten van kandidaten en kunnen hen daardoor beter koppelen aan openstaande vacatures. Externe kandidaten kunnen onze organisatie vooraf leren kennen. Interne medewerkers kunnen een vacature-alert instellen, zodat zij meteen een bericht krijgen wanneer er een passende functie vrijkomt.

We besteden ook veel aandacht aan vitaliteit en de ontwikkeling van onze medewerkers. Met behulp van de uitkomsten van de vitaliteitsscan praten teams over werkdruk en hoe zij hun energie het beste kunnen inzetten.

Om talent te behouden en de organisatie verder te ontwikkelen, zetten we mooie stappen. Sinds oktober 2025 is er een vernieuwd aanbod voor leren en ontwikkelen op het gebied van ambtelijk vakmanschap. Medewerkers krijgen volop kansen om zich te professionaliseren en door te ontwikkelen. Daarnaast zijn we gestart met de ontwikkeling van een leiderschapsprogramma voor programmamanagers en H-managers.

Datagedreven werken, Digitalisering , en Data-governance

- We werken op veel plekken aan digitale vernieuwing. In steeds meer plannen en agenda's staat wat digitalisering betekent voor het werk dat we doen. Het huidige beleidskader en de uitvoeringsagenda gelden tot 2025. Daarom ontbreken op dit moment nog gegevens bij de indicatoren.

Het addendum beleidskader Data 2030 en de verlenging van het huidige beleidskader tot 2030 liggen nu voor ter besluitvorming bij uw Staten.

Klimaat en verduurzaming

- In 2025 hebben we als eerste overheid de zero-waste certificering ontvangen voor het provinciehuis. In het voorjaar van 2026 ontvangen we dit certificaat ook voor het N-gebouw. Voor de plaatsing en installatie van de warmtepomp zijn belangrijke stappen gezet in het vergunningstraject en liggen de plannen nu voor bij de monumentencommissie.

Informatiehuishouding

- We werken aan het verbeteren van onze informatiehuishouding. Daarom zijn we gestart met een impactanalyse voor ons toekomstige zaakstelsel. We kijken welke werkprocessen we willen ondersteunen en op welke manier. Daarna bepalen we welk stelsel, of welke systemen, daar het beste bij passen.

Veiligheid en weerbaarheid

- Er is een nieuw meldpunt integriteit en weerbaarheid gestart. Dit meldpunt is er om medewerkers en het bestuur te ondersteunen. Voor de Provinciale Staten is een agressieprotocol gemaakt. Dit wordt later dit jaar aan u aangeboden.

De beleidsadviseur Veilige Publieke Taak heeft 18 bijeenkomsten georganiseerd over Veilige Publieke taak en Integriteit. Hieraan deden 450 medewerkers mee. Ook is een goed systeem ingericht voor het melden en registreren van incidenten Veilige Publieke Taak in Corsa. Hierdoor kunnen we meldingen beter opvolgen.

In totaal zijn 44 Veilige Publieke Taak incidenten gemeld. We hebben deze meldingen zorgvuldig behandeld, omdat dit helpt om medewerkers zich veilig te laten voelen. De meldingen hebben geleid tot 9 interventie maatregelen.

Op het gebied van veiligheid en beveiliging werken we met de plan-do-check-act-methode en met risicokaarten. Hierdoor kunnen we eerder reageren op mogelijke risico's.

Tot slot werken we aan plannen voor bedrijfscontinuïteit. Daarmee zorgen we ervoor dat belangrijke processen in een crisissituatie zo snel mogelijk weer op gang komen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ziekteverzuim

Indicator:

- Verzuimpercentage, uitgedrukt in het aantal verzuimdagen als % van het aantal beschikbare dagen per jaar. Streefwaarde: lager of gelijk aan 5,50%
- Verzuimfrequentie, uitgedrukt in het aantal verzuimgevallen per werknemer per jaar. Streefwaarde: gemiddeld 1 keer per medewerker per jaar (gerapporteerd als gemiddelde verzuimfrequentie organisatie breed).

- Het nieuwe verzuimbeleid en de bijbehorende aanpak hebben hun vruchten afgeworpen. De daling zoals ingezet in 2024 heeft zich in 2025 voortgezet en leidt tot de volgende resultaten:

- Gemiddeld voortschrijdend verzuimpercentage organisatiebreed voor 2025 is: 4,83%
- Gemiddelde meldingsfrequentie per werknemer organisatiebreed voor 2025 is: 0,84
- In januari 2026 is het voortschrijdend verzuim 4,84%
- De verzuimfrequentie van januari 2025 tot en met januari 2026 bedraagt 0,83

We streven naar inclusiviteit en geven mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans binnen onze organisatie

Indicator	2025	2026	2027	2028
Norm Quotumwet* (aantal fte)	49,4	49,4	49,4	49,4

* De norm Quotumwet wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van het door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gepubliceerde quotumpercentage.

De norm voor de banenafpraak 2025 is bijgesteld, en bedraagt nu 48 fte i.p.v. de hierbovengenoemde 49,4 fte. De normen voor 2026, 2027 en 2028 zijn nog niet bekend. Het gerealiseerde quotum bedroeg in 2025 47,40 fte, daarmee blijven we dus 0,6 fte onder de norm.

De acties op het gebied van werving voor de Banenafpraak lagen bij de coördinator Banenafpraak en zijn inmiddels overgedragen naar een andere functionaris. Deze monitort de ingezette acties en zal aan het begin van 2026 komen met verbetervoorstellen, in nauwe samenwerking met relevante partners, hoe we in 2026 het gestelde quotum kunnen realiseren.

Telefonische bereikbaarheid

Indicator:

- Het aantal geslaagde telefonische contactpogingen is 85% (januari-mei 2021: 85%) en de gemiddelde wachttijd bedraagt minder dan 30 seconden.

Brabant Loket heeft tot en met begin maart 1.643 telefonische contactverzoeken ontvangen. Hiervan waren 1.519 geslaagde contactpogingen (92,45%). De gemiddelde wachttijd was 17 seconden.

Tijdige afhandeling van facturen

Indicator:

- 90% van de facturen worden binnen de termijn van 20 dagen betaald.

96% van de facturen wordt binnen een termijn van 20 dagen betaald.

Tijdige afhandeling van subsidies

Indicator:

- 95% van de subsidies worden binnen de termijnen afgehandeld.

Het percentage subsidies dat in het 1^e kwartaal van 2026 binnen de termijn is afgehandeld is boven de 95%. We verwachten dan ook dat aan het eind van het jaar de prestatie zal worden gerealiseerd.

Afhandeling bezwaarschriften en administratieve beroepen

Indicator:

- 90% van de bezwaarschriften en administratieve beroepen tijdig voorzien van advies

Tot maart zijn 62% van de bezwaarschriften binnen de termijn behandeld. De verwachting is dat nu sinds januari het team weer op volle sterkte is en de procesmatige verbeteringen die eind vorig jaar zijn doorgevoerd in de loop van het jaar een positief effect zullen hebben op de doorlooptijden.

Digitale Transformatie: Jaarlijks realiseren van concrete voorbeelden waarin data publieke waarde genereert.

Indicator	2026	2027	2028
Realiseren voorbeelden waarin we publieke waarde genereren met data	*)		

Digitale Transformatie: We halen ethische vragen/dilemma's ten aanzien van aspecten van de digitale transformatie op uit de organisatie waarover we in gesprek gaan om te leren hoe hiermee om te gaan.

Indicator	2026	2027	2028
Aantal ethische vragen/dilemma's	*)		

Digitale Transformatie: Vaststellen van sets van data principes om de sturing op onze data te verbeteren (en inzet van tooling op dit vlak)

Indicator	2026	2027	2028
Sets dataprincipes	*)		

Digitale Transformatie: Aantoonbaar in control zijn op het vlak van informatieveiligheid (d.m.v. jaarlijkse audit) en voldoen aan de eisen vanuit de NEN-ISO 27001, BIO en NIS2

Indicator	2026	2027	2028	2029
Certificering BIO	ja			
Certificering NEN-ISO 27001	ja			

**)Voor Digitale Transformatie zijn voor 2026 e.v. nog geen streefwaarden opgenomen, omdat de Uitvoeringsagenda digitale transformatie 2024-2025 eindigt in 2025. Na vaststelling van de nieuwe uitvoeringsagenda Digitale Transformatie zullen de indicatoren (bij daartoe geëigende S&V-moment) in de begroting verwerkt worden.*

Ontwikkelingen en onzekerheden

- **Arbeidsmarkt:** Het is op dit moment moeilijk om op tijd de juiste mensen te vinden, waarbij we ons moeten houden aan de financiële en juridische regels. Dit geldt ook voor het tijdelijk inhuren van specialisten.
- **Energiekosten en klimaatwetgeving:** De energiemarkt en de duurzaamheidswetgeving verandert veel. Daardoor kunnen de kosten in de toekomst verder stijgen. Deze hogere kosten kunnen ook aan ons worden doorberekend.
- **Prijsstijgingen bij leveranciers:** Leveranciers verhogen hun prijzen voor diensten en materialen. Deze stijgingen zijn soms hoger dan de indexatie waar wij in de begroting rekening mee houden. Daardoor sluiten de begrote bedragen niet altijd goed aan op de werkelijke kosten.
- **(Geo)politieke ontwikkelingen:** Ontwikkelingen in de wereld hebben invloed op grote technologiebedrijven ('Big Tech') en op onze relatie met deze bedrijven. Bijvoorbeeld bij de keuze waar onze data in de cloud mag staan. Dit kan leiden tot besluiten die invloed hebben op onze digitale plannen. Op langere termijn kan dit zorgen voor hogere kosten voor digitalisering.

Wat mag het kosten?

Bedrijfsvoering	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Bedragen x € 1.000
			Begroting t/m wijz. 3
Lasten	213.511	6.983	220.493
Baten	213.511	6.983	220.493
Saldo baten en lasten	-	-	-